

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
PETMEZA

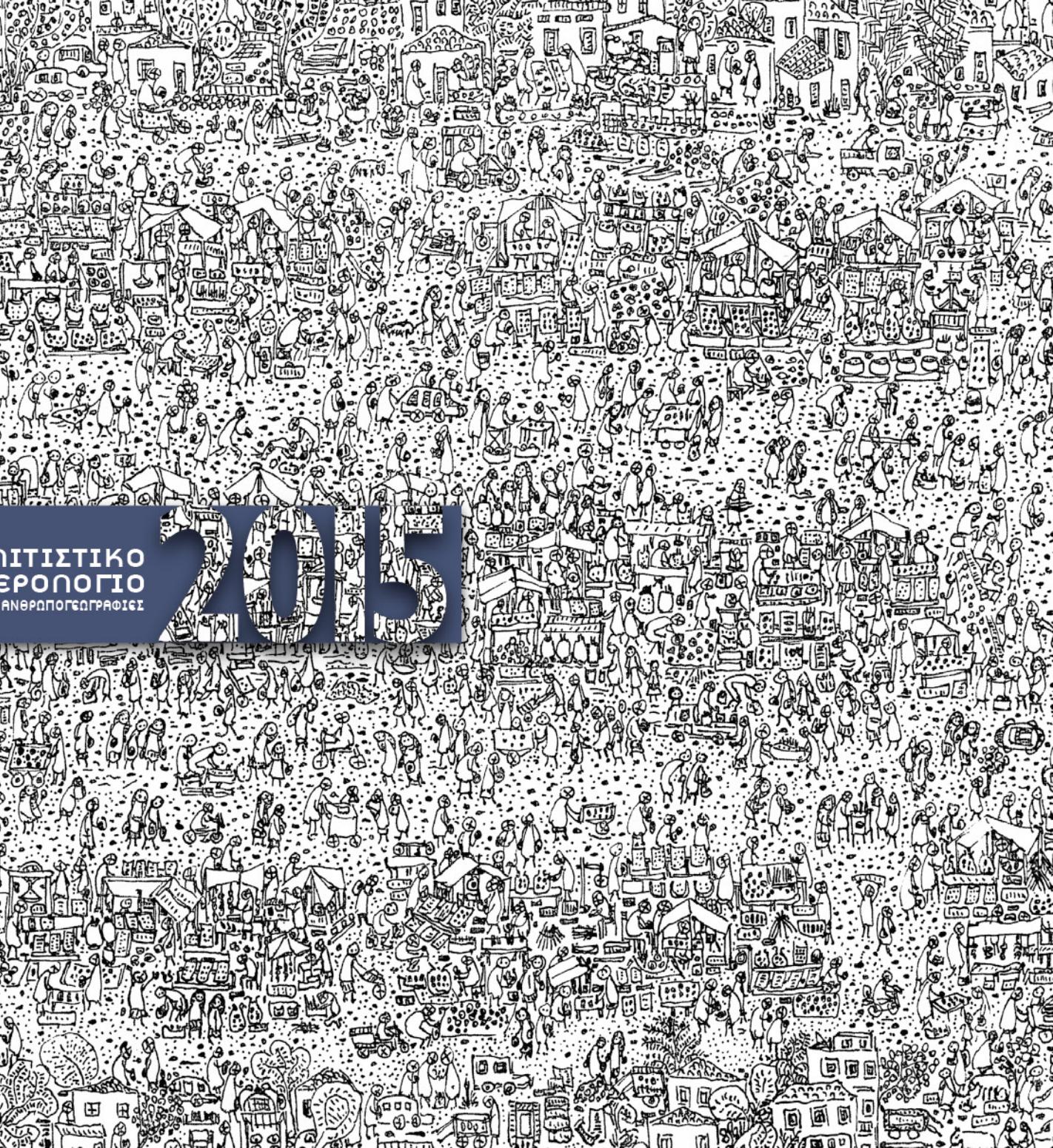
Μεσοποταμίου 15, Ξάνθη

τ. 25410 20367

φοξ. 25410 20807

info@petmeza.edu.gr

www.petmeza.edu.gr

ΦΕΞ
ΠΟΠΙΤΙΣΤΙΚΟ
ΗΜΕΡΟΠΟΓΙΟ
ΕΑΝΘΗ - ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΣ

2015

ΠΟΠΙΤΙΣΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΠΟΓΙΟ

2015

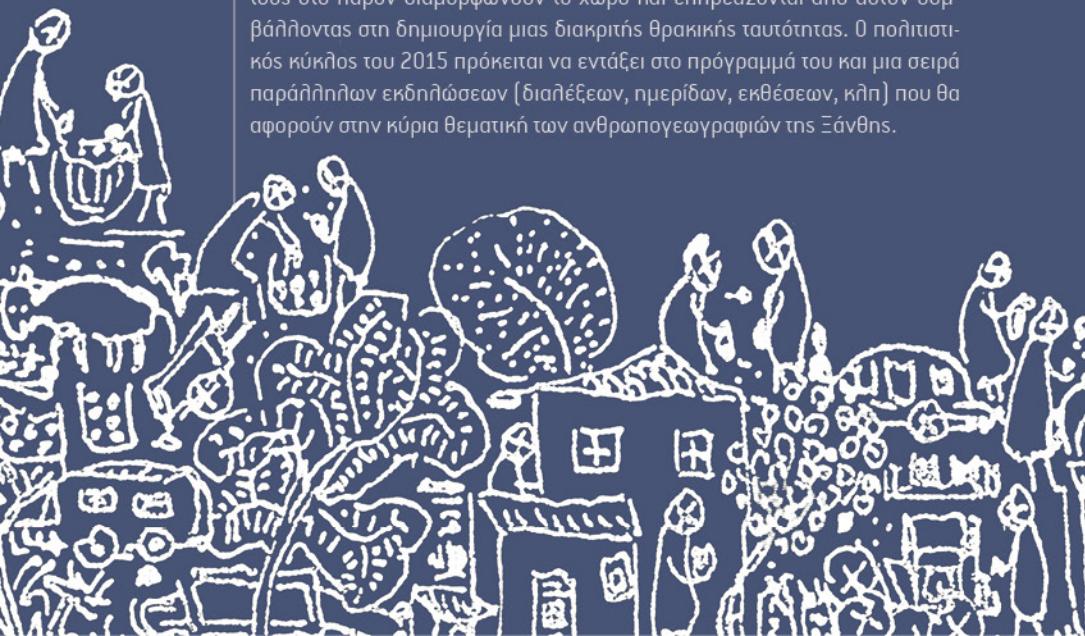
Ξάνθη - Ανθρωπογεωγραφίες

ανδρέας • ντίνα • κώστας • γκιονούάτη • παύλος • αναΐδα • πέτρος • κατερίνα • φιλιάτη • κιμπριέ • αναστασία • γιάννης • πασχάλης • γιούλη • ευγένιος • ζήνα • σαμπάνη • βίκτωρας • κασαν • πλίας • ανέστης • άννα • βάγια • ελευθερία • αυγή • δέσποινα • μιχάλης • δώρα • αλέκος • άλιπερ • ίνγκριτ • στράτος • παναγιώτης • μαρία • τουλάι • τριαντάφυλλος • γερακίνα • γιώργος • ιουλία • πόλη • αντιγόνη • χριστίνα • μαργαρίτα • κρύστα • θάνος • σάββας • βαγγέλης • λιάνα • λεωνίδας • σπύρος • βάνια • λαύνα • πινελίδη • ιάσονας • ειρήνη • κατερίνα • γαβριήλη • αλέξανδρος • νικόλας • ισιδώρα • κάροτης • αγγελική • σοφία • βασιληνή • μαρκετα • φωτεινή • νικολέτα • τηλέμαχος • χριστίνα • αριάδνη • στέλια • αθανασίδη • κύρος • φώτης • χρόνης

ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΕΣ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ

Η «Ανθρώπινη Γεωγραφία» ή αλλιώς η «Ανθρωπογεωγραφία» ως συνιθέστερος επιστημονικός όρος αναφέρεται στις σχέσεις των ανθρώπων με τον γεωγραφικό περίγυρο, ο οποίος δε νοείται μόνο ως φυσικός περίγυρος αλλά και εκείνος που παράγεται μέσω των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με αυτή την οπτική, ο γεωγραφικός χώρος γίνεται αντιληπτός ως κοινωνικός χώρος αφού εντός του διαμορφώνονται σχέσεις οι οποίες με τη σειρά τους επιδρούν στο χώρο. Η διαλεκτική αυτή σχέση χώρου και ανθρώπων αποκτά πάντα καινούριες διαστάσεις και νόημα σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους. Έτσι, το κοινωνικό και ανθρώπινο περιεχόμενο του γεωγραφικού χώρου αποτελεί και ιστορικό προϊόν το οποίο αναπτύσσεται και μεταβάλλεται μέσα στο χρόνο και, εν τέλει, καθορίζεται από την ίδια την ανθρώπινη δράση.

Οι «Ανθρωπογεωγραφίες της Ξάνθης», ως τίτλος του Πολιτιστικού Ημερολογίου του 2015, εστιάζουν σε αυτή την αληθηπείδραση χώρου και ανθρώπων στην περιοχή της Ξάνθης. Με την ευκαιρία αυτή, αναμένεται να αναδειχτεί η ανθρώπινη ποικιλία που χαρακτηρίζει τον τόπο μας και, κυρίως, ο τρόπος με τον οποίο συνδέεται με το χώρο κοινωνικοποιώντας τον. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, σχεδιάζεται μια σειρά παρουσιάσεων από τους εκπροσώπους διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων που συγκροτούν το ανθρώπινο δυναμικό της περιοχής που μέσα από την ιστορία τους αλλά και τη δράση τους στο παρόν διαμορφώνουν το χώρο και επηρεάζονται από αυτόν συμβάλλοντας στη δημιουργία μιας διακριτής θρακικής ταυτότητας. Ο πολιτιστικός κύκλος του 2015 πρόκειται να εντάξει στο πρόγραμμά του και μια σειρά παραλληλων εκδηλώσεων (διαδέξεων, πμερίδων, εκθέσεων, κλπ) που θα αφορούν στην κύρια θεματική των ανθρωπογεωγραφιών της Ξάνθης.

ΧΩΡΟΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ¹

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κύριο θέμα του άρθρου είναι ο τρόπος με τον οποίο οι διάφορες πληθυσμιακές ομάδες κατανέμονται στον αστικό χώρο της Ξάνθης, η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ τους, πώς αυτή αποτυπώνεται στο χώρο, αλλά και ο ρόλος του χώρου στη διαμόρφωση των ταυτοτήτων. Αναλύεται η έννοια του κομπούλου (σχέσεις καλής γειτονίας) και γίνεται μία προσπάθεια αποτίμησης του ρόλου της στη ζωή των ομάδων εντός των μαχαλάδων. Αυτοί οι τελευταίοι, ορίζονται με θρησκευτικό κριτήριο και η διατήρησή τους αποδεικνύει την μη εθνικοποίηση του θρακικού χώρου. Η παρουσίαση περιλαμβάνει αναφορές με παραδείγματα από το βαλκανικό χώρο και προσανατολίζει το πεδίο έρευνας σε μια συγκριτική προσέγγιση.

1. Εισαγωγή

«Η σχέση με το χώρο είναι [...] γενικώς εγγυήτρια της ιδιαιτερότητας των ταυτότητων»². Ο χώρος δεν επιδρά απλά στις σχέσεις των ανθρώπων, αλλά και οι ανθρώποι διαμορφώνουν το χώρο αποτυπώνοντας πάνω του τα στοιχεία της ταυτότητάς τους, ώστε να δημιουργείται μια διαλεκτική σχέση ανάμεσα σε μια κοινωνία και το χώρο στον οποίο ζει, αναπτύσσεται και δημιουργεί. Η οργάνωση του χώρου προσδιορίζει και τον τρόπο με τον οποίο ο χώρος γίνεται αντιληπτός και οικείος από τα μέλη της κοινωνίας σε διάφορες χρονικές στιγμές, μια και ο χωρική διάσταση δεν παραμένει σταθερή ούτε και μπορεί να αξιολογηθεί χωρίς τη διάσταση του χρόνου. Με μια πρώτη ματιά επομένως, ο χώρος είναι ένα εντοπίσιμο φυσικό και δομημένο σύνολο μέσα στο οποίο μπορούν να αναζητηθούν οι αιγαιοκρατικές σχέσεις μεταξύ περιβάλλοντος χώρου και ανθρώπων. Μια δεύτερη παρατήρηση, θα μας οδηγούσε στη δυναμική αντίληψη του χώρου, ο οποίος αλλάζει σε διάφορες χρονικές στιγμές, όπως αλλάζει αντίστοιχα και η σχέση των ανθρώπων με αυτόν. Εκείνο ωστόσο, που μένει να διευκρινιστεί είναι η σύνδεση όλων αυτών που συμβαίνουν στον τοπικά εντοπίσιμο και μη στατικό χώρο με τον έξω από αυτόν χώρο. Οι κοινωνικές δηλαδή, οι οικονομικές, πολιτικές και άλλες

¹ Μέρος αυτού του άρθρου αποτέλεσε το θέμα της εισήγησής μου με τίτλο: «Appartenances religieuses et ethniques et le partage de l'espace dans une ville de la Thrace grecque», στο συνέδριο *Entre autres: Rencontres et conflits en Europe et en Méditerranée* που πραγματοποιήθηκε στη Μασσαλία, 26-30 Απριλίου 2004.

² F. Paul Lévy - M. Segaud, *Anthropologie de l'espace*, Centre Georges Pompidou, Παρίσι 1983.

επιρροές που εισδύουν και εξελίσσονται στον εντοπισμένο χώρο διαμορφώνοντας από κοινού τις κοινωνικές σχέσεις και τον κοινωνικό/ανθρώπινο χαρακτήρα του και που κάνουν, εν τέλει, ασαφή τα όριά του³.

Η αναζήτηση των σχέσεων μεταξύ χώρου και ανθρώπων στην πόλη της Ξάνθης που αποτελεί το κύριο θέμα της παρούσας μελέτης, οργανώνεται και προσανατολίζεται έχοντας ως οδιγό το πλέγμα των σχέσεων που προαναφέρθηκαν. Η πόλη της Ξάνθης ανήκει γεωγραφικά στην ελληνική θρακική περιοχή αλλά δεν παύει ταυτόχρονα να εμπεριέχει στην ταυτότητά της το βαλκανικό στοιχείο, να είναι δηλαδή μια βαλκανική πόλη με την έννοια του βαλκανικού εδάφους που μετά από μια σειρά κατακήσεων περιήλθε από τον 15^ο ως τον 19^ο αιώνα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία ενσωματώνοντας στοιχεία της οθωμανικής κληρονομιάς. Η επιλογή και μόνο του αστικού χώρου ενός πρώην οθωμανικού εδάφους ως πεδίο έρευνας, παραπέμπει αναγκαστικά στην εξέταση της περιόδου μεταμόρφωσης του αστικού βαλκανικού χώρου με την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων [Tanzimat]⁴, δηλαδή από το 1839 και έπειτα, που εισήγαγαν εκτός των άλιθων και νέους κανόνες πολεοδομίας⁵. Με άλλα λόγια, η γνώση του τρόπου δυτικοποίησης του οθωμανικού εδάφους, που στην πραγματικότητα δηλώνει τον τρόπο με τον οποίο έγινε και το πού κατέληξε η διαμάχη μεταξύ κοινότητας και κεντρικής εξουσίας, είναι αναγκαία για την κατανόηση της διαδικασίας εξελίξεων του αστικού φαινομέ-

³ Για μια πληρέστερη προσέγγιση του χώρου και των κοινωνικών σχέσεων από τη σκοπιά των επιστημών του χώρου, βλ. Δ. Ε. Λαφαζάνη, «Χώρος και κοινωνικές σχέσεις. Χώρος και κοινωνικός αποκλεισμός», *Σύγχρονα θέματα* 62 (1997) 69-75.

⁴ Tanzimat στην κυριολεξία σημαίνει «βάζω σε τάξη». Για το σύνολο των οθωμανικών μεταρρυθμίσεων, βλ. αναλυτικά, B. Lewis, *Η ανάδυση της σύγχρονης Τουρκίας*, τ.Ι, Παπαζήση, Αθήνα 2001.

⁵ Η μετάβαση από τον τύπο της «πόλης της Ανατολής» στο δυτικό πρότυπο της πόλης συμβαδίζει με τη δημιουργία των εθνών-κρατών και τη σταδιακή συρρίκνωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Αυτό συνεπάγεται τη μετατροπή της οθωμανικής πόλης σε εθνική πόλη [ελληνική, σερβική, αλβανική, βουλγαρική, κ.ο.κ.] κυρίως με την εγκατάλειψη του μουσουλμανικού δικαιού και την αντικατάστασή του από το δυτικό αστικό δίκαιο που εισήγει μια εντελώς διαφορετική αντίτυπη του χώρου. Ως απόρροια αυτής της αιληαγής, το σύστημα του μιλέτ [millet: διαίρεση των ομάδων με βάση τη θρησκευτική πίστη] και τα επαγγέλματα [esnaf] και κυρίως θρησκευτική κοινότητα, οργάνωση των διαφόρων κοινοτήτων με βάση τη θρησκευτική τους πίστη] άρχισε σιγά-σιγά να υποχωρεί μπροστά σε νέες ταξινομήσεις, κοινωνικές αυτή τη φορά, και να αιληάζει έτσι η οργανωτική δομή της κοινωνίας που βασίζονταν στον κοινοτισμό και να εγκαθιδρύεται η κεντρική αρχή του κράτους υπεύθυνη για την εύρυθμην ζωή της κοινωνίας. Η ίδια αυτή αναπτύσσεται διεξοδικά στη μελέτη του Stéphane Yerasimos, «*A propos des réformes urbaines des Tanzimat*», στο P. Dumont - F. Georgeon, *Villes ottomanes à la fin de l'Empire*, L'Harmattan, Παρίσι 1992, σ. 17-32.

vou, όχι μόνο στη συγκεκριμένη περιοχή αιλιά και γενικότερα στα Βαλκάνια.

Τα όρια αυτής της εργασίας προσδιορίζονται κατά μεγάλο βαθμό από τη δυνατότητα σύνδεσης μιας συγχρονικής αστικής πραγματικότητας στην περιοχή της Θράκης με εκείνη των παρεπθόντων χρόνων και ιδιαίτερα της τελευταίας περιόδου της οθωμανικής κυριαρχίας. Πιο συγκεκριμένα, ο μελέτη της οργάνωσης του σημερινού αστικού χώρου στην πόλη της Ξάνθης και η σχέση του με τις εθνο-θρησκευτικές ταυτότητες των πληθυσμών που zουν σ' αυτόν, προϋποθέτει τη γνώση των διαφόρων εξελίκτικών φάσεων της πόλης από το οθωμανικό πιλαίσιο στο πιλαίσιο του ελληνικού έθνους-κράτους. Και εδώ ακριβώς εντοπίζεται το σημαντικότερο πρόβλημα, αφού απουσιάζει μια βέβαιη και σίγουρη γνώση αυτής της μεταβατικής περιόδου στις αρχές του 20^{ού} αιώνα, καθώς και της εξελίξεως της μέχρι σήμερα. Ωι μεταμορφώσεις της πόλης της Ξάνθης δεν αποτελούν αντικείμενο συστηματικής έρευνας, με την έννοια ότι απουσιάζουν προσεγγίσεις που μέσα από έναν συνδυασμό κριτήριων [οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και γεωγραφικών] θα επέτρεπαν μια συνολική ανάγνωση του χώρου και των αιληαγών του στο πέρασμα του χρόνου.

Ελάχιστες είναι οι αναφορές στις επιπτώσεις των αιληαγών στον αστικό πληθυσμό και του τρόπου με τον οποίο διαμορφώνονται οι σχέσεις μεταξύ των ομάδων εξαιτίας αυτών των αιληαγών. Αν για το χριστιανικό τμήμα του πληθυσμού υπάρχει ένα σχετικό υλικό από το οποίο μπορούμε να αντιληφθούμε πληροφορίες για τη δράση του, για τους μουσουλμάνους οι οποίοι αποτελούν την άλιθη σημαντική ομάδα, γενικά στη Θράκη αιλιά και ειδικότερα στην πόλη της Ξάνθης που μας ενδιαφέρει εδώ, η κατάσταση παραμένει υπό διερεύνηση.

Η πολιτική σημασία του μουσουλμανικού πληθυσμού, εξαρτώμενου από τις διακυμάνσεις των σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας έκανε σχεδόν αδύνατη την αντικειμενική εκτίμηση των σχέσεων με την πλειονοτική χριστιανική ομάδα. Η εξέταση της κάθετης σχέσης των ομάδων με την κεντρική εξουσία θα αποκτούσε νόημα μόνο αν συμπληρωνόταν από μια οριζόντια εξέταση των σχέσεων μεταξύ των διαφορετικών ομάδων. Συνήθως οι σχέσεις μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων παρουσιάζονται σε ένα επιφανειακό επίπεδο είτε της καλής γειτονίας, χωρίς να εξηγούνται οι όροι αυτής της γειτονίας, είτε της δυσεπίλυτης διαφοράς. Επιπλέον, δεν λαμβάνεται σχεδόν καθόλου υπόψη η εξάρτηση αυτών των σχέσεων από τα έξω, μακρύτερα από τα όρια του συγκεκριμένου χώρου/τόπου, του οποίου η οργάνωση και λειτουργία διαμορφώνεται μέσα από το συνδυασμό παλιών και νέων εισερχόμενων στοιχείων και το βαθμό επικράτησή τους στον τρόπο ζωής των διαφορετικών ομάδων.

Θα πρέπει τέλος, να επισημανθεί ότι η Θρακική πόλη αποτελεί γενικά, ένα προνομιακό πεδίο έρευνας⁶ ακριβώς γιατί σε σχέση με τις άλλες ελληνικές πόλεις διατίρποσε στο έδαφός της το μικτό {μουσουλμανικό και χριστιανικό} πληθυσμό, ενώ στην υπόλοιπη ελληνική επικράτεια αποχώρησαν όλοι οι σχεδόν οι μουσουλμάνοι μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923⁷. Αποκά τενδιαφέρον ποιόπον, η εξέταση της διαδικασίας της συνέχειας ή της ρήξης με το οθωμανικό παρελθόν σ' αυτή την περιοχή {πολύ κοντινή στο τουρκικό κράτος από ότι στο αθηναϊκό κέντρο}, καθώς και του ρόλου της θρησκευτικής διαφορετικό-

⁶ Απ' όσο μπορώ να γνωρίζω, αρκετές υπό εξέλιξη επιστημονικές εργασίες επικεντρώνουν την προσοχή τους στο θρακικό χώρο. Δείγμα ενδιαφέρουσας δουλειές αποτελεί η πτυχιακή εργασία του Β. Κουτσούκου, *Εθνοτικός ανταγωνισμός και χώρος στην πολυπολιτισμική Κομοτηνή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Γεωγραφίας, Μυτιλήνη 2000*. Η προσέγγιση του θέματός του γίνεται από τη οικοπία της πολιτικής και αστικής ιστορίας, της δημογραφίας, της πολεοδομίας, του αστικού σχεδιασμού και της γεωγραφίας.

⁷ Διευκρινίζω ότι κατά τη μετακίνηση πολλών μουσουλμάνων προ την Τουρκία εξαιτίας της υποχρεωτικής ανταλλαγής, κάποιοι πρότιμον να μνην εγκαταλείψουν την Ελλάδα και γι' αυτό το λόγο εκχριστιανίστηκαν. Επίσης, οι λεγόμενοι Τσάμινδες {μουσουλμάνοι αλβανόφωνοι} παρέμειναν μέχρι το 1944 σε περιοχές της Ηπείρου, επειδή κατόπιν συνεννόησαν των δύο κυβερνήσεων {ελληνικής και τουρκικής} εξαιρέθηκαν από την ανταλλαγή, με τη δικαιολογία ότι δεν διέθεταν τουρκική συνείδηση. Οι Τσάμινδες εκδιώχτηκαν από την ελληνική κυβέρνηση μετά την Κατοχή και η επίσημη εκδοχή αυτής της απόφασης υποστηρίζει ότι θεωρήθηκαν συνεργάτες των Γερμανών. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι μουσουλμάνοι της Δωδεκανήσου [Κως, Ρόδος] μέχρι το 1947 ήταν Ιταλοί υπήκοοι και ότι δεν ορίζονται νομικά ως μειονότητα. Μετά την προσάρτηση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα, αυτοί οι μουσουλμάνοι πήραν την ελληνική υπηκοότητα, αλλά δεν υπάγονται στο σύστημα προστασίας που ορίζει η συνθήκη της Λοζάννης. Βλ. ειδικότερα, Σ. Χιωτάκης, «Σχολική εκπαίδευση και κοινωνική ενσωμάτωση των μουσουλμάνων της Ρόδου», *Σύγχρονα Θέματα* 63 [1997] 79-83.

της στη διερεύνηση του τρόπου ενσωμάτωσης των ομάδων και της προσαρμογής τους στη νέα θρακική πραγματικότητα. Όσο για τις υπόλοιπες ελληνικές πόλεις, μπορεί η ποικιλία των πληθυσμών να τις δίνουν έναν πολυεθνοτικό χαρακτήρα, όμως το βασικό κριτήριο της διαφοράς τους δεν ήταν, μέχρι πρόσφατα τουλάχιστον⁸, η θρησκεία. Κατά συνέπεια, ελπίζει ότι τα υποκειμένων έπαιπαν να λειτουργούν οι μουσουλμανικοί λατρευτικοί θρησκευτικοί χώροι ως μια παράμετρος που καθορίζει τη χωρική οργάνωση και λειτουργία, σε αντίθεση με τη θράκη όπου οι λατρευτικοί χώροι των μουσουλμάνων λειτουργούν ως και σήμερα και αποτελούν σημαντικό πόλιο συσπείρωσης της ομάδας.

Κάτω από αυτό το πρίσμα, ανοίγεται η δυνατότητα μιας συγκριτικής προσέγγισης {θρακικές και μη θρακικές πόλεις} όχι μόνο σε εθνικό επίπεδο, αλλά και σε σχέση με άλλες βασικανικές πόλεις αναλόγων τυπικών χαρακτηριστικών. Η επιστημονική κατάσταση μέχρι σήμερα, έχει να επιδείξει κάποια παραδείγματα μελετών⁹, ιστορικού κυρίως χαρακτήρα, που δεν μπορούν όμως να καταλή-

⁸ Δεν υποστηρίζω εδώ την ύπαρξη θρησκευτικής ομοιογένειας στην ελληνική επικράτεια, εφόσον εντοπίζονται σχεδόν παντού μικρές ομάδες αληθόθροισκων πληθυσμών. Εκείνο που θέλω να τονίσω είναι η δυναμική αυτών των ομάδων, που μόνο στην περίπτωση των μουσουλμάνων αποκτά μεγάλη βαρύτητα. Εξ αλλού, ο θρησκευτικός χάρτης της Ελλάδας σημειώνει τεράστια αληθαγή μετά το 1990 με την είσοδο των μεταναστών στη χώρα, μεγάλο μέρος των οποίων είναι μουσουλμάνοι. Αυτό το νέο δεδομένο αναμένεται να επηρεάσει και τις σχέσεις αληθά και την οργάνωση των πόλεων από τις οποίες απουσίασε πριν ένα συμπαγές μουσουλμανικό αύγοντο.

⁹ Σημαντικές για τη μελέτη του βόρειου κυρίως, ελλαδικού χώρου είναι οι εργασίες της Α. Γε-

ξουν σε γενικεύσεις και στην ανάδειξη ενός μοντέλου ανάπτυξης της βαλκανικής πόλης. Ακριβώς γιατί από τη μια, υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία βαλκανικών τύπων και από την άλλη, δεν υπάρχει ένα μοναδικό εθνικό αστικό μοντέλο¹⁰. Αυτό έχει διατυπωθεί ήδη από τον σοβαρότερο μελετητή της τον Nikolao Todorov¹¹ ο οποίος επεσήμανε κάποιες κανονικότητες ως προς τις οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες για τη μακρά περίοδο του 15^{ου} ως τον 19^ο αιώνα, που όμως αφήνουν ανοιχτό το πεδίο ως προς την εξέταση της συνέχειας από την προσθωμανική στην οθωμανική και μετασθωμανική περίοδο.

Ο παραπάνω προβληματισμός προϋποθέτει, εκ των πραγμάτων, μια πολυεπίπεδη ανάλυση για την οποία απουσιάζουν προς το παρόν πολλά δεδομένα. Η προσέγγιση είναι διαχρονική, αν και σε ορισμένες περιπτώσεις η έλλειψη πηγών δεν μου επιτρέπει να καλύψω σημαντικές πτυχές των ερωτημάτων. Ειδικότερα, με απασχολούν οι αρχές που διέπουν την αστική δόμηση και ο τρόπος κατανομής των διαφόρων ομάδων στην πόλη της Ξάνθης και που, για τους λόγους που αναλύονται μέσα στο κείμενο, διαχωρίζονται σε δύο μεγάλες θρησκευτικές ομάδες, τους χριστιανούς και τους μουσουλμάνους. Η προσοχή μου επικεντρώνεται κυρίως στη δεύτερη ομάδα η οποία εθνοτικά απαρτίζεται από τους Τούρκους, τους Πομάκους και μια μερίδα Τσιγγάνων (μουσουλμάνων). Ιδιαίτερα οι Πομάκοι ως κάτοικοι της πόλης οφείλουν την ύπαρξή τους στις μετακινήσεις από την ορεινή ζώνη του νομού. Αυτός είναι ο λόγος που παρεμβάλλεται ένα κεφάλαιο παρουσιάζοντας τις συνθήκες και τα αίτια της μετακίνησης και του τρόπου ενσωμάτωσης στον αστικό ιστό. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, γίνεται μια προσπάθεια διερεύνησης των σχέσεων μεταξύ των ομάδων αξιοποιώντας οποιαδήποτε ιστορική πληροφορία, καθώς και των στοιχείων που προέκυψαν από προσωπικές μαρτυρίες κατά τη διάρκεια της έρευνας. Η μελέτη εστιάζει αρχικά στις σχέσεις των δύο κυρίαρχων ομάδων (χριστιανών και μουσουλμάνων), όπως εκδηλώνονται στο θρακικό περιβάλλον και κάτω από την επίδραση των ελληνοτουρκικών σχέσεων, που διαμορφώνουν με τη σειρά τους και τη σχέση των ομάδων τόσο με τον ευρύτερο θρακικό χώρο, όσο και με τον αστικό στον οποίο ζουν. Η δεύτερη προσέγγιση αφορά τις σχέσεις στο εισωτερικό της μειότητας.

¹⁰ Βλ. ενδεικτικά, A. Yerolympos, «Urbanisme et modernisation en Grèce du Nord à l'époque des Tanzimat [de 1839 à la fin du XIXe s.]», στο P. Dumont - F. Georgeon, όπ., σ. 47-74.

¹¹ G. Prévélakis, *Les Balkans. Cultures et géopolitique*, Nathan, Παρίσι 1994, σ. 85. Στην ίδια διαπίστωση καταλήγει και η Maria Todorova, η η οποία επισημαίνει ότι για μια λεπτομερή και σε βάθος μελέτη της θωμανικής κληρονομιάς θα πρέπει να ληφθεύνει σοβαρά υπόψη οι τοπικές ιδιαιτερότητες. Βλ. M. Todorova, *Balkanía. Η δυτική φαντασίαση*, Παραπροτής, Θεσσαλονίκη 2000, σ. 378-379.

¹² N. Τοντόροφ, *Η βαλκανική πόλη. 15^{ος}-19^{ος} αιώνας*, 2τ., Θεμέλιο, Αθήνα 1986.

ονότητας, μεταξύ των διαφορετικών ομάδων που την συγκροτούν και τον τρόπο που αποτυπώνονται στο αστικό περιβάλλον. Τα δεδομένα εμπλουτίζονται από εμπειρίες άλλων βαλκανικών χωρών (Αθηναία, Βουλγαρία και Βοσνία) συμβάλλοντας σε μια συγκριτική αποτίμηση της κατάστασης στο γενικότερο πλαίσιο του βαλκανικού χώρου. Τέλος, μια νέα συνισταμένη, η εγκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης στη Θράκη προστίθεται στη μελέτη, προκειμένου να γίνει κατανοητή η αναδιοργάνωση των σχέσεων μεταξύ των αστών κατοίκων και αυτών με το χώρο.

2. Εθνοτική ποικιλία στην πόλη της Ξάνθης

Όταν μιλάμε για τη σύνθεση του πληθυσμού στις πόλεις της ελληνικής Θράκης¹², θα μπορούσαμε να διακρίνουμε αρχικά, και με όρους θρησκευτικούς, δύο μεγάλες κατηγορίες: [α] το χριστιανικό πληθυσμό που αποτελείται από τους ντόπιους, με την έννοια που δίνουν οι ίδιοι και που σημαίνει τους παλιούς κατοίκους ή απογόνους των παλαιών κατοίκων της πόλης, από τους απογόνους των προσφύγων της Μικράς Ασίας και από τους παλιννοστούντες ή συνήθως αποκαλούμενους Ποντίους της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και [β] το μουσουλμανικό πληθυσμό που αναγνωρίζεται επίσημα και συνιστά τη μουσουλμανική μειονότητα (σύμφωνα με το κείμενο της συνθήκης της Λοζάννης του 1923) που ζει στην ελληνική Θράκη. Πρόκειται για τους απογόνους των μη ανταλλάξιμων (établis) μουσουλμάνων κατά την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας το 1923¹³. Με εθνοτικούς όρους, αυτή η μειονότητα αποτελείται από τρεις ομάδες¹⁴: τους Τούρκους, τους Πομάκους (βουλγαρόφω-

¹² Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία του 2001, ο συνολικός πληθυσμός της Θράκης ανέρχεται σε 362.038 πρόσωπα (101.856 στη νομό Ξάνθης, 110.828 στη Ροδόπη και 149.354 στον Έβρο) και σε σχέση με τα δεδομένα της απογραφής του 1991 παραπρούμε μια μικρή αύξηση του πληθυσμού (338.005 κάτοικοι το 1991 σε ολόκληρη τη Θράκη) η οποία πιθανώς να οφείλεται στην είσοδο νέων οικονομικών μεταναστών, κυρίως από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και των παλιννοστούντων Ελλήνων.

¹³ Πριν την υποχρεωτική ανταλλαγή του 1923, ένας μεγάλος αριθμός Βουλγάρων που έμενε στη Θράκη μετακινήθηκε προς τη Βουλγαρία το 1919 ως αποτέλεσμα της «προαιρετικής ανταλλαγής» Ελλήνων και Βουλγάρων. Αυτή η ανταλλαγή προβλεπόταν σε άρθρο της συνθήκης του Νεϊγύ (1919) και επικυρώθηκε με την υπογραφή σύμβασης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Οι Βουλγάροι που παρέμειναν, αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη Θράκη μετά την εγκατάσταση των προσφύγων και ανταλλάξιμων πληθυσμών στο έδαφος της το 1923. Δεν μετακινήθηκαν προς τη Βουλγαρία, αλλά κατέψυγαν σε άλλες περιοχές της Ελλάδας. Γύρω στο 1924 η Θράκη έχασε σε κενό οριστικά την βουλγαρικό πληθυσμό της.

¹⁴ Η αριθμητική εκτίμηση των ομάδων γίνεται πάντα κατά προσέγγιση. Είναι γνωστό, ότι ο τελευταία απογραφή που λάμβανε υπόψη τη μπρική γλώσσα των κατοίκων ήταν αυτή του 1951. Εκτοτε, τα αριθμητικά δεδομένα αφορούν τις δύο μεγάλες κατηγορίες χριστιανών και μου-

νοι μουσουλμάνοι) και ένα μέρος των Τσιγγάνων [μόνο των μουσουλμάνων]¹⁵ των οποίων τα δικαιώματα προστατεύονται από την προαναφερόμενη συνθήκη.

Ο διαχωρισμός σε χριστιανούς και μουσουλμάνους ευνοώντας το θρησκευτικό κριτήριο σε σχέση με το εθνοτικό και γλωσσικό, αποτυπώνει την αντίθιψη που επικρατούσε κατά τη μεταβατική περίοδο στις αρχές της δεκαετίας 1920. Ενώ λοιπόν, βρισκόταν υπό κατασκευή το νέο τουρκικό έθνος-κράτος και συμφωνήθηκε η οριστική οριοθέτηση του ελληνικού εδάφους εντός του οποίου βρισκόταν σε εξέλιξη η επιχείρηση ομογενοποίησης του πληθυσμού¹⁶, το γεγονός ότι επιλέχθηκε η χρήση του όρου «μουσουλμανική μειονότητα» για τον μη-ανταλλάξιμο πληθυσμό της Θράκης δηλώνει παραδόξως, τη συνέχεια του πνεύματος του μιλέτ. Αυτή η επιλογή, που λογικά ήταν ασύμβατη με τη νέα πολιτική κατάσταση, η οποία με τη σειρά της επέβαλε και μια νέα πολιτική ορολογία, μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για τη μετέπειτα σύγχυσην ως προς τον προσδιορισμό των ταυτοτήτων των ομάδων στο θρακικό χώρο. Μπορούμε δηλαδή, να μιλήσουμε για τη διαμόρφωση ενός έθνους-κράτους που δεν προχώρησε με όρους εθνικούς όπως θα όφειλε, τουλάχιστον όσον αφορά το συγκεκριμένο ζήτημα, μια και δεν αποχωρίζοταν οριστικά το κύριο περιεχόμενο του πρώτου οθωμανικού θεσμικού πλαισίου, του μιλέτ. Η διατήρηση του πνεύματος του μιλέτ που κατοχυρώνονταν μέσα από νομική πράξη (συνθήκη Λοζάννης), δεν

σουλμάνων, χωρίς να είναι δυνατή η εξακρίβωση των κριτήριων για τους παρουσιαζόμενους αριθμούς που αφορούν κάθε ομάδα έχεωριστά. Επίσης, τα στατιστικά στοιχεία που δίνει η Ελλάδα είναι διαφορετικά από εκείνα που δίνει η Τουρκία για τη συγκεκριμένη μειονότητα. Συνίθισα, η τουρκική Στατιστική Υπηρεσία παρουσιάζει μεγαλύτερο αριθμό, γύρω στα 150.000 μέλη. Σύμφωνα με την ελληνική απογραφή του 2001, ο συνολικός αριθμός των μελών της μειονότητας ανέρχεται σε 116.000 άτομα. Από αυτά, 56.000 είναι Τουρκογενείς [σύμφωνα με την επίσημη ορολογία], 36.000 Πομάκοι και 24.000 Αθίγγανοι.

¹⁵ Η ένταξη των μουσουλμάνων Τσιγγάνων στο μειονοτικό (μουσουλμανικό) πληθυσμό της Θράκης μπορεί να θεωρηθεί προβληματική για τους εξής λόγους: πρώτα απ' όλα, πολλοί Τσιγγάνοι δηλώνουν άθεοι, ενώ εάν μεγάλο ποσοστό δεν εντάσσεται στο πλαίσιο του θεσμικού αναγνωρισμένου σουντικού Ισλάμ. Επίσης, είναι δύσκολο να ισχυριστεί κανείς ότι οι σπουρινοί μουσουλμάνοι Τσιγγάνοι είναι οι απόγονοι των μη ανταλλάξιμων πληθυσμών (στους οποίους αναφέρεται άλλωστε και ο συνθήκη της Λοζάννης), αφού γνωρίζουμε καλά ότι στα χρόνια που ακολούθησαν τη σύναψη της συνθήκης έγιναν αρκετές μετακινήσεις τσιγγάνικων πληθυσμών και ότι με τρόπο σχεδόν αυτονότα, αλλά και αυθαίρετα, εντάχθηκαν μεταγενέστερα στα μειονοτικό πληθυσμό.

¹⁶ Στις Νέες Χώρες του ελλαδικού χώρου (Ηπειρο, Μακεδονία και Θράκη) εφαρμόστηκαν τακτικές ομογενοποίησης μετά τη σταθεροποίηση των συνόρων. Η διαδικασία συνεχίστηκε (με ενδιάμεσο κενό την περίοδο 1940-1950) μέχρι τη δεκαετία του 1970 και εκφράστηκε, μεταξύ άλλων, μέσα από τη γήιωσική καταστολή για όσους μιλούσαν άλλη γλώσσα εκτός της ελληνικής, μέσα από τις αλλοιώσεις των απογραφικών στοιχείων, ενώ στο χώρο σημαδεύτηκε από τις αλλαγές των τοπωνυμίων.

βιοθούσε στην συνειδητοποίηση του νέου ρόλου των υποκειμένων ως πολιτών ενός κράτους. Ενώ, όπως θα διαιπιστώσουμε στη συνέχεια, υπήρξαν περίοδοι εθνικιστικής έξαρσης και υπεράσπισης μιας τουρκικής εθνικής ταυτότητας από τους μουσουλμάνους της Θράκης, η διαφοροποίησή τους με βάση τη θρησκεία αποτελεί ισχυρό κριτήριο όχι μόνο για αυτούς αλλά και για τους χριστιανούς συντοπίτες τους. Άλλωστε, μέσα στο ελληνικό κρατικό πλαίσιο ο εθνικός προσδιορισμός δεν ήταν ποτέ αποκομμένος από τη θρησκευτική ταυτότητα των πολιτών. Η ιδιαίτερη πρόσθιψη επομένως, της εθνικότητας/υπποκόστητας στην Ελλάδα που είναι συνδεδεμένη και με τη θρησκευτική ένταση, καθώς και η νομική δέσμευση της συνθήκης που επιβάλλει τη θρησκευτικό διαχωρισμό, εξηγούν την αναγκαστική ταξινόμηση των ομάδων σε χριστιανούς και μουσουλμάνους¹⁷.

Με βάση όλα τα προηγούμενα, μπορούμε να πούμε ότι η πληθυσμιακή σύνθεση της πόλης της Ξάνθης διαμορφώνεται βασικά από τους χριστιανούς και μουσουλμάνους, που ως μέλη της μειονότητας αυτοί οι τελευταίοι, διεκδικούν σήμερα, στην πλειοψηφία τους, τον τούρκικο εθνοτικό προσδιορισμό τους καθώς και τον τίτλο ενός αυτόχθονα πληθυσμού. Προφανώς, στην πόλη εντοπίζονται κάποιες αριθμητικά ισχνές παρουσίες Εβραίων, όσοι δηλαδή απέμειναν μετά την πλήρη σχεδόν εξαφάνισή τους κατά τη διάρκεια της βουλγαρικής κατοχής της Θράκης. Επίσης, οι Αρμένιοι, απόγονοι αυτών που μετακινήθηκαν προς το θρακικό έδαφος πριν και μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923, των οποίων ο αριθμός δεν μας είναι γνωστός μια και θεωρούνται ως πλήρως ενσωματωμένοι στο ελληνικό σύνολο. Για μια πιο πλεπτομερή παρουσίαση της πληθυσμιακής ποικιλίας θα πρέπει να αναφερθεί ο ύπαρξη μικρών ομάδων με διαφορετικά γλωσσικά ή θρησκευτικά χαρακτηριστικά από τα κυρίαρχα εθνικά, οι οποίες βρίσκονται εγκατεστημένες διάσπαρτα σε οιλόκληρο το νομό Ξάνθης, (αλλά και στους νομούς Ροδόπης και Έβρου), όπως είναι οι τουρκόφωνοι χριστιανοί ορθόδοξοι¹⁸, οι Αρβανίτες, οι Βλάχοι, Σαρακατσάνοι και κάποιοι τελευταίοι ομιλητές διάφορων βουλγαρικών διαλέκτων που είναι ορθόδοξοι και των οποίων οι πρόγονοι είχαν μετακινηθεί κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα από την Ανατολική Θράκη και την Τουρκία. Τέλος, και στους τρεις θρακικούς νομούς, εκτός από τους πρόσφυγες των χωρών της πρώτης Σοβιετικής Ένωσης για τους οποίους γίνεται εκτενέστερη αναφορά παρακάτω, υπάρχουν και διάφοροι οικονομικοί μετανάστες (Αρβανίτοι, Βούλγαροι, Πακιστανοί, Κούρδοι, Αφρικανοί, κ.ά.).

¹⁷ Πτυχές του προβλήματος αναλύονται σε κείμενα που επιμελήθηκε ο Δ. Χριστόπουλος, *Νομικά ζητήματα θρησκευτικής επερότητας στην Ελλάδα, Κριτική/ΚΕΜΟ*, Αθήνα 1999.

¹⁸ Για μια πιο αναλυτική αναφορά σ' αυτές τις ομάδες, βλ. Μπαλτσιώτης Λ., «Η πολυγλωσσία στην Ελλάδα», *Σύγχρονα Θέματα* 63 [1997] 89-95.

που είναι συνήθως περαστικοί χωρίς προοπτική για μια μόνιμη εγκατάσταση.

Πριν περάσω στην παρουσίαση της κατανομής του πληθυσμού στον αστικό χώρο θα πρέπει να εξεταστεί χωριστά η περίπτωση των Πομάκων, εφόσον αποτελούν μια κατηγορία πληθυσμού που εγκαταστάθηκε σταδιακά στην πόλη ως αποτέλεσμα της εσωτερικής μετανάστευσής τους από τα ορεινά χωριά της Ξάνθης και να αποσαφηνιστούν τα κριτήρια επιλογής της εγκατάστασής τους και της σχέσης που αναπτύχθηκε με το χώρο.

3. Η μετακίνηση των Πομάκων από την ορεινή περιοχή της Ξάνθης προς την πόλη

Το μέρος του πομακικού πληθυσμού που μετά την οριοθέτηση των συνόρων μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας (1920) βρέθηκε στο ελληνικό θρακικό έδαφος αποτελούσε (και αποτελεί) τον κύριο πληθυσμό της ορεινής περιοχής των νομών Ξάνθης και Ροδόπης. Σημειώνεται ότι, πριν την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923, Πομάκοι υπήρχαν και στους νομούς Καβάλας και Δράμας, που υποχρεώθηκαν στη συνέχεια να μετακινηθούν προς την Τουρκία. Τα χωριά με «αμιγή» πομακικό πληθυσμό¹⁹ σχηματίζουν μια καθαρά διακριτή περιοχή, μια συνεχή λωρίδα που ξεκινούσε από τα ανατολικά της ορεινής κωμόπολης της Σταυρούπολης στην Ξάνθη και συνέχιζε με κατεύθυνση ανατολική προς τα ορεινά χωριά της Ροδόπης. Μετά από κάποιες μετακινήσεις των Πομάκων της ορεινής Ροδόπης προς το νομό Έβρου, τα χωριά Ρούσσα, μικρό και μεγάλο Δέρειο και Σιδηρώ αποτελούν πομακικές νησίδες που προεκτείνουν την πομακική ζώνη. Το γεωγραφικό συνεχές της πομακικής περιοχής δεν ισχύει σήμερα, εξαιτίας της εγκατάλειψης των χωριών από τους κατοίκους τους, κυρίως στην νοτιοδυτική ορεινή πλευρά της Ροδόπης. Ωστόσο, χρησιμοποιώ εδώ τους όρους «πομακική περιοχή» ή «πομακική ζώνη», τόσο για το νομό Ξάνθης όσο και για το νομό Ροδόπης, γιατί τα πομακικά χωριά βρίσκονται συγκεντρωμένα σ' έναν συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο και συνιστούν ένα σύνολο που είναι καλά οριοθετημένο.

¹⁹ Ο αμιγής χαρακτήρας των χωριών είναι σχετικός. Σε ορισμένα χωριά της ορεινής περιοχής εντοπίζονται μερικές οικογένειες Τσιγγάνων, οι οποίοι θεωρείται ότι έχουν πομακοποιηθεί. Σύμφωνα με τον Ε. Ζεγκίν, «οι Αθίγγανοι των περιοχών αυτών χαρακτηρίζονται ως Αιγύπτιοι. Συγκεκριμένα ο Αθίγγανος των Μελιτβίων ονομάζεται Εγκουπτάν και ο Αθίγγανιδα Αγκούπτα, ενώ της Μέδουσας Γεγκουπτάν και Γεγκουπάντα αντιστοίχως. Οι Αθίγγανοι των Μελιτβίων αποτελούν την αρχαιότερη εγκατάσταση Αθίγγανων του ορεινού όγκου του Ν. Ξάνθης. Οι πρόγονοι των σημερινών Αθίγγανων της περιοχής αυτής υπολογίζεται ότι εγκαταστάθηκαν εκεί πριν από 150 χρόνια, χωρίς να υπάρχει γραπτή πηγή που να τα επιβεβαιώνει. Οι Αθίγγανοι του Είνου, των Θερμών, της Μέδουσας και του Τεμένους έχουν εγκατασταθεί εκεί μετά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο και προέρχονται από τους Αθίγγανους της Ξάνθης» [Ε. Ζεγκίνς, *Οι μουσουλμάνοι Αθίγγανοι της Θράκης*, ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 54].

Αυτό που συντέλεσε στην μετατροπή της πομακικής ζώνης σε μια γκετοποιημένη, κατά έναν τρόπο, περιοχή ή σύμφωνα με ορισμένους σε μια «εσωτερική φυλακή», είναι ο νόμος 376/1936 που ψηφίστηκε κατά την μεταξική περίοδο και όριζε όλες οι συνοριακές περιοχές της βόρειας Ελλάδας ως επιτηρούμενες ή απαγορευμένες ζώνες²⁰ για λόγους άμυνας. Το μέτρο αυτό που οδήγησε στον περιορισμό των Πομάκων στο εσωτερικό της ελληνικής θράκης²¹, καθώς και η δημιουργία μιας ανάλογης απαγορευτικής ζώνης στους Πομάκους της Βουλγαρίας²², κατέληξαν σε μια διπλή απομόνωση [αποκλεισμός από τον υπόλοιπο πληθυσμό της Ξάνθης και από τον πληθυσμό της Βουλγαρίας] των πομακικού πληθυσμού.

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας 1940 οι χωρικοί Πομάκοι της ορεινής ζώνης ζούσαν από την καλλιέργεια του καπνού, την κτηνοτροφία [κυρίως εκτροφή προβάτων και κατσικών] και την υλοτομία²³. Γενικά, για τα χρόνια μεταξύ 1920 και 1940, δίνεται η εντύπωση ότι η πομακική κοινωνία ήταν απομονωμένη και αυτάρκης. Ωστόσο, υπάρχουν πολλές πληροφορίες που επιβεβαιώνουν ότι οι αχέσεις των Πομάκων και από τις δύο πλευρές των συνόρων δεν είχαν διακοπεί και ότι η ύπαρξη των συνόρων δεν εμπόδιζε τις μεταξύ τους συναλλαγές και τις μετακινήσεις των κοπαδιών τους. Επίσης, λόγω της

²⁰ Οι περιοχές άμυνας της βόρειας Ελλάδας χωρίστηκαν σε απαγορευμένες ζώνες, που σήμαινε ότι εκεί υπήρχαν στρατιωτικά οχυρά, και σε επιτηρούμενες ζώνες. Στις περιοχές αυτές περιλαμβάνονταν έντεκα νομοί στα σύνορα της χώρας ξεκινώντας από το μισό τμήμα της Κέρκυρας, προς την Ήπειρο και τη Μακεδονία μέ τέρμα τα ελληνοτουρκικά σύνορα στον Έβρο. Για περισότερες λεπτομέρειες, βλ. Ν. Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση. 1922-1974. Έψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Θεμέλιο, Αθήνα 1995, σ. 426-431, και Λ. Λαμπριανίδης, «Τοπική ανάπτυξη και περιοριστικές ρυθμίσεις: η περίπτωση της επιτηρούμενης ζώνης στα χωριά των Πομάκων της Ξάνθης», *Tόπος* 13 (1997) 17-46.

²¹ Το περιοριστικό μέτρο αφορούσε όλους τους επισκέπτες και τους Πομάκους κατοίκους της περιοχής. Όλοι έπρεπε να είναι εφοδιασμένοι με ειδική άδεια της Αστυνομίας που όφειλαν να επιβεικύνουν κατά την είσοδο και έξοδο από τα πομακικά χωριά. Στο νομό Ξάνθης υπήρχαν δύο σημεία ειλεγχού των ειδικών αδειών, η πρώτη στο ένατο χιλιόμετρο Ξάνθης - Εξίνου που καταργήθηκε κάπου στις αρχές της δεκαετίας 1980 [την ίδια εποχή καταργήθηκε και ο έλεγχος που γινόταν λίγο πριν το χωριό Δρύμη στο νομό Ροδόπης] και η δεύτερη λίγο πριν την είσοδο στο χωριό του Εξίνου που καταργήθηκε το Νοέμβριο του 1995.

²² Μεταξύ 1948 και 1954, οι Πομάκοι της βουλγαρικής συνοριακής γραμμής μετακινήθηκαν προς τα βόρεια της χώρας, γύρω από την περιοχή του Veliko Târnovo και του Kazanlăk. Για περισότερα, βλ. Konstantinov Y., «An Account of Pomak Conversions in Bulgaria [1912-1990]», στο Seewann G. (ed.), *Minderheitenfragen in Südosteuropa*, R. Oldenbourg Verlag, Μόναχο 1992, σ. 343-357.

²³ Η καθιέρωση περιοριστικών μέτρων ως προς την εκμετάλλευση των δασών και των βοσκότοπων συντέλεσε στη σταδιακή εγκατάλειψη της κτηνοτροφίας και της υλοτομίας.

καλλιέργειας του καπνού υπήρχε άμεση επαφή με τους εμπόρους της πόλης. Τα χρόνια των πολέμων που ακολούθησαν μεταξύ 1940 και 1949 [β' Παγκόσμιος πόλεμος και Εμφύλιος], είχαν καταστροφικές συνέπειες στην ζώνη των Πομάκων και είναι η μεταπολεμική εποχή κατά την οποία παρατηρούνται οι πρώτες μεταναστευτικές²⁴ απόπειρες προς την Τουρκία, ιδίως μετά την κρίση του 1955 στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Το τέλος του εμφυλίου (1949-50) βρήκε τα ορεινά πομακικά χωριά σε κατάσταση οικονομικής, σχεδόν ολικής, καταστροφής, ενώ πραγματοποιήθηκαν πολλές προσπάθειες από τους ίδιους τους κατοίκους για βελτίωση των συνθηκών ζωής στα χωριά με το χτίσιμο κάποιων σχολικών κτιρίων [τα λεγόμενα κοινοτικά σχολεία] και την κατασκευή δρόμων. Οι διάφορες αποφάσεις σχετικά με τα προβλήματα λαμβάνονταν συλλογικά στο πλαίσιο του χωριού και μετά από τις προτάσεις που είχαν να κάνουν κάποια πρόσωπα των οποίων η γνώμη είχε βάρος²⁵. Με το πέρασμα των χρόνων αυτή η εσωτερική οργάνωση γύρω από αυτά τα πρόσωπα άρχισε να υποχωρεί. Οι μόνοι που συνεχίζουν μέχρι και σήμερα να ασκούν επιρροή στους κατοίκους των χωριών είναι οι ιμάριδες και οι χότzas. Όπως φαίνεται, δομική αρχή της μουσουλμανικής πομακικής κοινωνίας ήταν η αίσθηση του κοινοτικού ανήκειν, όπου ο βασικός άξονας ρύθμισης της καθημερινής ζωής παρέμενε η θρησκεία. Αυτό δηλώνει άλλωστε και η κυρίαρχη κεντρική θέση των θρησκευτικών χώρων σε κάθε πομακικό χωριό²⁶. Σήμερα, με μια προσεκτικότερη ματιά θα μπορούσε κανένας να διακρίνει απλαγές αφενός, στον καθημερινό τρόπο ζωής των χωρικών Πομάκων [π.χ. αφιερώνονται λιγότερες ώρες σε θρησκευτικά καθήκοντα] και αφετέρου, στη σχέση που αναπτύσσουν ειδικά με τον οικιστικό τους χώρο, αφού επικρατούν όλοι και περισσότερο δυτικά πρότυπα συμπεριφοράς. Τονίζω ότι η διαδικασία των εσωτερικών απλαγών [π.χ. στην οικογενειακή δομή διαφαίνεται η βαθμιαία εγκατάλειψη της αναγκαστικής πατροτοπικής εγκατάστασης των νεόνυμφων που προτιμούν

²⁴ Σύμφωνα με μαρτυρίες των ιδιων των Πομάκων, κάποιοι είχαν μετακινηθεί και κατά τη διάρκεια της βουλγαρικής κατοχής για να αποφύγουν τον εκβούλγαρισμό τους.

²⁵ Τέτοια πρόσωπα ήταν: οι πιο μορφωμένοι [οικυμενι], οι γονείς που αποτελούσαν την επιτροπή διαχείρισης των σχολείων [επειάμεν], οι θρησκευτικοί λειτουργοί [ίματ και χοσα], ο υπεύθυνος για τη διαχείριση ενός θρησκευτικού ιδρύματος [μάτενελι] και ο υπεύθυνος για ένα χωριό ή έναν συνοικισμό [σιμταρ].

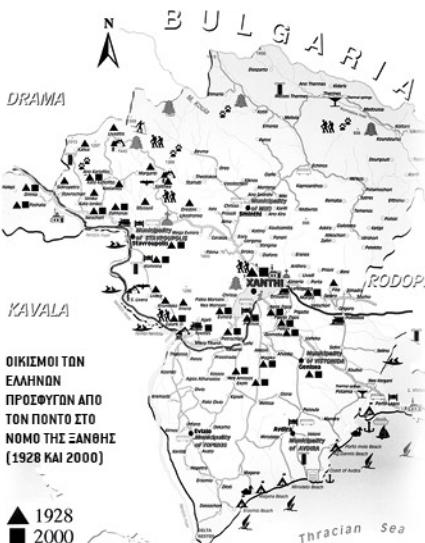
²⁶ Ενδιαφέρουσα είναι η προσέγγιση των σχέσεων φύσης και κοινωνίας και των σχέσεων των ανθρώπων μεταξύ τους όπως αυτές αποτυπώνονται στο χώρο, που επιχειρείται για τη μελέτη της δόμησης του χώρου στα πομακοχώρια της ορεινής Ροδόπης και των αναπαραστάσεων από τους Πομάκους. Για λεπτομέρειες, βλ. Φ. Τσιμπιρίδου, «Χώρος: δομής και αναπαραστάσεις. Ανθρωπολογική πρόταση ανάγνωσης του χώρου στα πομακοχώρια του νομού Ροδόπης», *Έθνος/Λογογραφία* 3 (1994) 5-30.

να μένουν σε ξεχωριστό σπίτι] και των εξωτερικών [σχέσεις με τους δημόσιους χώρους] που είναι αισθητές περισσότερο στους Πομάκους της Ξάνθης από ότι στους Πομάκους της Ροδόπης, οφείλεται κατά μεγάλο βαθμό στις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες κατά τη δεκαετία 1990 [κατασκευή δρόμων, δημόσιων και αθλητικών εγκαταστάσεων, άσφατ της απαγορευμένης zώνης], όμως, στην πραγματικότητα, πρόκειται για μια διαδικασία που ξεκίνησε πολύ νωρίτερα με τη συνεισφορά των μεταναστών Πομάκων, τόσο ως συντελεστών της νέας οικονομικής οργάνωσης όσο και ως φορέων σύνδεσης της αποκλεισμένης γεωγραφικά πομακικής κοινωνίας με τον έξω κόσμο.

Αναφορικά με τις επαγγελματικές ασχολίες των χωρικών Πομάκων, παρατηρούμε μια μείωση των γεωργοκτηνοτροφικών δραστηριοτήτων τους ώστε η παραγωγή σήμερα να περιορίζεται στις άμεσες ανάγκες της οικογένειας μην επαρκώντας σε μερικές περιπτώσεις να καλύψει ούτε και αυτές. Η καλλιέργεια του καπνού παραμένει μια σταθερή απασχόληση, αποτελεί όμως, ένα συμπληρωματικό έσοδο του νοικοκυριού²⁷, ενώ η κύρια πηγή εσόδων είναι το κεφάλαιο που εισάγεται από τους μετανάστες, καθώς και η εργασία σε οικοδομές ή σε ενοικιαζόμενα χωράφια στην πεδιάδα της Ξάνθης.

Οι μετακινήσεις των Πομάκων δεν περιορίζονται μόνο εντός του θρακικού εδάφους. Διάφορα μεταναστευτικά ρεύματα στο εσωτερικό της χώρας αλλά και εκτός των ορίων της πραγματοποιήθηκαν σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, χωρίς ωστόσο να είναι δυνατή μέχρι σήμερα μια εκτίμηση της δυναμικής του μεταναστευτικού φαινομένου. Από τις αρχές της δεκαετίας 1960, παρατηρήθηκαν οι πρώτες μετακινήσεις προς τις θρακικές πόλεις, οι οποίες πύκνωσαν κατά τη δεκαετία του 1970 με κατεύθυνση τα μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, αλλά και την Τουρκία. Ακολούθησε στη συνέχεια [δεκαετία του 1980], η μετανάστευση σε άλλες χώρες της Ευρώπης, κυρίως στη Γερμανία, Ολλανδία, Βέλγιο κ.α., στις οποίες εργάζονταν ήδη πολλοί θρακιώτες χριστιανοί. Ως προ το θέμα που μας αφορά εδώ, οι Πομάκοι που μετακινήθηκαν προς την πόλη της Ξάνθης εγκαταστήθηκαν κοντά στις τούρκικες οικογένειες, στους συνοικισμούς που κατοικούνται κατά πλειοψηφία από τους Τούρκους αστούς. Η μετανάστευση αρχικά ήταν εποχιακή και, με αποκορύφωμα τη δεκαετία 1980, εξελίχθηκε βαθμιδών σε μόνιμη. Παρατηρείται επίσης ότι η επαφή των εσωτερικών ή εξωτερικών μόνιμων μεταναστών με το χωριό καταγωγής τους συνεχίζει να υφίσταται με επισκέψεις σε περιόδους διακοπών ή θρησκευτικών εορτών.

²⁷ Η πολιτική των κοινωνικών επιδοτήσεων κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1980 και η πολιτική των ποσοστώσεων από το 1992 και ύστερα, δεν οδήγησαν στην ανάπτυξη της καπνοκαλλιέργειας, αλλά στη σταδιακή μείωσή της.

4. Η χωρική κατανομή των ομάδων στην πόλη της Ξάνθης

Η εθνολογική έρευνα σε συνδυασμό με την τοπική ιστορία που θα κατέγραφε την κατανομή των διαφόρων ομάδων στον θρακικό χώρο γενικά, δεν έχει ακόμη εμφανιστεί. Τα δεδομένα που παρουσιάζονται αμέσως παρακάτω, αποτελούν μια προσπάθεια σύζευξης των πιο πρόσφατων ιστορικών στοιχείων που διέθετα και της επιπόπιας παρατήρησης κατά τη διάρκεια των περιοδικών επισκέψεων μου στην πόλη της Ξάνθης τη δεκαετία 1990.

Αριθμητικά οι χριστιανοί φαίνεται ότι αποτελούν την πλειοψηφία στην πόλη, αν και διαπιστώνεται μια δυνατή παρουσία των μουσουλμάνων, κυρίως των Τούρκων και των αστών Πομάκων²⁸. Οι περιθωριοποιημένοι τόσο από την πλευρά των χριστιανών όσο και των μουσουλμάνων Τσιγγάνοι ζουν κυρίως, στα όρια της πόλης, στο μαχαλά [mahalle]²⁹ που ονομάζεται Πούρναλικ (το επονομαζόμενο «μικρό Παρίσιο») στο νοτιοανατολικό άκρο, ακριβώς στην είσοδο της πόλης από την Καβάλα. Για την εκπλήρωση των θρησκευτικών καθηκόντων τους λειτουργεί ένα τζαμί [Pournalik camisi, με δύο εισόδους από τις οδούς Καραϊσκάκη και Αθ. Διάκου]. Αρκετοί Τσιγγάνοι μένουν κατά μήκος του περιφερειακής Λεωφόρου Στρατού μαζί με άλλους

²⁸ Καμιά σαφήνεια δεν διακρίνει τα αριθμητικά δεδομένα και –πέρα από το συνολικό πληθυσμό της πόλης που ανέρχεται σε 45.000 περίπου κατοίκους– δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί η αριθμητική δύναμη της κάθε ομάδας. Υπολογίζεται ότι οι χριστιανοί είναι κατά μερικές χιλιάδες [περίπου 5.000] περισσότεροι από τους μουσουλμάνους, σε αντίθεση με την πόλη της Κομοτηνής, όπου ο πληθυσμός είναι αριθμητικά εξίσου μοιρασμένος.

²⁹ Mahalla [και στα τούρκικα mahalle] είναι όρος αραβικής προέλευσης που σημαίνει στην κυριολεξία «το μέρος όπου τοποθετούμε τα πράγματα μας, τις αποσκευές μας». Στην περίπτωσή μας εδώ, σημαίνει τη συνοικία, τη γειτονία, και η χρήση της είναι κοινή σε όλα τα Βαλκάνια.

μουσουλμάνους, καθώς και σ' ένα συνοικισμό στην άλλη πλευρά της λεωφόρου με τη σημερινή ονομασία Λαχανόκηποι, όπου υπάρχουν μικρές καπλιέργειες με λαχανικά. Οι δύο παλιότερες ονομασίες του συνοικισμού, Tabakhane (δηλ. βυρσοδεψία) και Gazhane (δηλ. πετρελαιαποθήκη), οφείλονταν στην ύπαρξη βυρσοδεψίων και πετρελαιαποθηκών σ' αυτό το χώρο. Ένας τρίτος συνοικισμός Τσιγγάνων, νεότερος από τους προηγούμενους, δημιουργήθηκε όταν οι τοπικές αρχές αποφάσισαν να μετατοπίσουν τους Τσιγγάνους που στην πλειοψηφία τους διέμεναν σε αυτοσχέδια κατασκευάσματα από τενεκέδες στην περιοχή του Gazhane ή Λαχανοκήπων, λίγο μακρύτερα από την πόλη, αλλά σε μικρή απόσταση από τους Λαχανόκηπους, ο οποίος ονομάζεται Δροσερό. Η εγκατάσταση, χωρίς δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης, αρχικά έφερε όλα τα χαρακτηριστικά της εξαθλίωσης και της φτώχειας. Στη συνέχεια, το Δροσερό μετατράπηκε σε οικισμό αυθαιρέτων τα οποία έχουν πλέον νομιμοποιηθεί, κατά μεγάλο ποσοστό, στο πλαίσιο πελατειακών σχέσεων με φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης³⁰.

Η χωρική κατανομή των Πομάκων στην πόλη δεν στάθηκε ικανή να ανατρέψει το βασικό διαχωρισμό του αστικού χώρου σε χριστιανικό και μουσουλμανικό. Ο χώρος που καταλαμβάνεται κατά το μεγαλύτερο μέρος από το μουσουλμανικό στοιχείο ξεκινάει από τα ανατολικά της πόλης, κατευθύνεται προς τα βόρεια και καταλήγει στα βορειοδυτικά σύνορά της, σχηματίζοντας έτσι ένα περιφερειακό τόξο. Η περιοχή που βρίσκεται στα ανατολικά της πόλης και καλύπτει ένα μεγάλο σε έκταση οικοδομικό τετράγωνο ονομάζεται Ασαζή mahalle. Λέγεται ότι ονομάστηκε έτσι από τους πρόσφυγες της Μικράς Ασίας που εγκαταστάθηκαν εκεί, στις αρχές της δεκαετίας 1920. Πριν την άφιξη των προσφύγων ορθοδόξων ήταν μια περιοχή όπου έμεναν αποκλειστικά μουσουλμάνοι, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από την ύπαρξη τριών τζαμιών³¹ και ενός τεκέ στα οποία θα αναφερθώ στη συνέχεια. Σήμερα, πρόκειται για έναν συνοικισμό σε ανοικοδόμηση που συνοδεύεται από την κατασκευή διαφόρων δημόσιων έργων, κυρίως δρόμων, που έχουν αλλάξει σχεδόν ριζικά την παλιά του εικόνα.

³⁰ Για τους Τσιγγάνους της Θράκης, βλ. Σ. Τρουμέτα, *Κατασκευάζοντας ταυτότητες για τους μουσουλμάνους της Θράκης*. Το παράδειγμα των Πομάκων και των Τσιγγάνων, Κριτική-ΚΕΜΟ, Αθήνα 2001, σ. 159-236, και Ε. Ζεγκίνης, *Οι μουσουλμάνοι Αθίγγανοι...*, δ.π. Επίσης, για το ρόλο των Τσιγγάνων μουσικών της Θράκης στη συγκρότηση της εθνοτικής/μειονοτικής ταυτότητας, βλ. Λ. Εμπειρίκος - Γ. Μαυρομάτης, «Εθνοτική ταυτότητα και παραδοσιακή μουσική στους μουσουλμάνους της ελληνικής Θράκης», *Εθνολογία* 6-7 (1998-1999) 309-343.

³¹ Σχεδόν όλοι οι λατρευτικοί χώροι των μουσουλμάνων της Θράκης, μεταξύ αυτών και τα τζαμιά της Ξάνθης, περιλαμβάνονται στο λεύκωμα του Μ. Στεφανίδη, *Τα τεμένη της Θράκης. Εισαγωγή στην αισθητική του Ισλάμ*, φωτογραφίες Αλέξης Ροδόπουλος, εισαγωγή Παυλίνα Νάσιουτζικ, Μίλητος, Αθήνα 2002.

Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι [Τούρκοι, Πομάκοι, αλλά και κάποιοι Τσιγγάνοι] αυτού του συνοικισμού έχουν ως σημαντικό σημείο αναφοράς το τζαμί με τόνομα Ασαζή camisi [στη διασταύρωση των οδών Μιαούλη και Κοψιδά], που αποτελεί ένα μέρος υψηλού γοντρού για τους μουσουλμάνους της Ξάνθης. Πρόκειται για μεγάλο τζαμί που λειτουργεί και ως «ιδεολογικός τόπος» των μουσουλμάνων μια και ευνοεί τη ζύμωση και προώθηση ιδεολογικοποιητικών θέσεων, ειδικά σε περιόδους ντοπείας (ramazan), όταν δηλαδή η προσέλευση των πιστών είναι μεγάλη. Στο ίδιο πάντα τμήμα της πόλης υπάρχουν άλλα δύο τζαμιά, το Muhabir malalle camisi, δηλαδή το τζαμί της γειτονιάς των προσφύγων, στη διασταύρωση των οδών Λυγδών και Δοϊράνης και το άλλο

επί της οδού Σκρά που είναι γνωστό με την ονομασία Servili camisi. Εκτός από τα τζαμιά, στην περιοχή βρίσκεται και η μουστεία [στην οδό Κλεμανσώ] όπου εδράζεται ο μουφτής της Ξάνθης και ένας μπεκτασικός τεκές [ο τεκές του Hasip Baba, στη διασταύρωση της Λεωφόρου Στρατού με την οδό Κοψιδά]³² ο οποίος δεν γίνεται εύκολα αντιληπτός από τον περαστικό, επειδή η είσοδός του βρίσκεται πίσω από έναν τοίχο από τσιμέντο, και από τα πλαινά εμποδίζεται η θέα του εξαιτίας μιας πολυκατοικίας με την οποία συνορεύει. Εντός της περιοχής βρίσκονται και τα δύο δημοτικά μειονοτικά σχολεία³³ της Ξάνθης και είναι ξεκάθαρο ότι ο συνοικισμός συγκεντρώνει χαρακτηριστικά που συνδέονται άμεσα με τη μουσουλμανική κουλτούρα, με κυρίαρχα τα θρησκευτικά κτίρια (τζαμιά, τεκές μουφτεία) των οποίων τα ονόματα χρησιμοποιούνται από τους μουσουλμάνους προκειμένου να προσδιορίσουν ή να ονομάσουν το χώρο.

Αντίθετα, οι χριστιανοί κάτοικοι του συνοικισμού που αριθμούνται είναι λιγότεροι, προτιμούν να χρησιμοποιούν άλλα σύμβολα-μέρη, όπως για παράδειγμα το όνομα του ελληνικού δημοτικού σχολείου ή ακόμη και το όνομα ενός μεγάλου σούπερ μάρκετ που βρίσκεται εκεί. Η χρήση του ονόματος ενός σούπερ μάρκετ, που είναι συνώνυμο της καταναλωτικής κοινωνίας, για τον προσδιορισμό και την ονομασία του χώρου γίνεται ένας τρόπος για να δηλώθει η αναβάθμιση της περιοχής και η ευθυγράμμιση των κατοίκων με τις καταναλωτικές αξίες κάτι που τους κάνει ευανύδηπτους.

Λίγο βορειότερα αυτού του μαχαλά και πηγαίνοντας προς το κέντρο της πόλης, βρίσκεται η μεγάλη μουσουλμανική αγορά που ο οποία είναι έντονα διακριτή από εκείνη των χριστιανών που βρίσκεται ακριβώς στο κέντρο της πόλης. Η μουσουλμανική αγορά στα όρια της οποίας πραγματοποιείται και το εβδομαδιαίο μεγάλο παζάρι [στην πλατεία που παλιότερα ονομαζόταν πλατεία Ζωαγοράς] κάθε Σάββατο, φέρει ακόμη κάποια ίχνη ενός οθωμανικού παρελθόντος [χάνι της οδού Δανγκή, υπό κατάρρευση σήμερα]. Γ' αυτόν το χώρο, βρίσκουν προϊόντα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις συνήθειες της μουσουλμανικής διάστασης [σε ειδικά κρεοπωλεία και χαραροπλαστεία], καθώς και είδη γυναικείας ένδυσης προσαρμοσμένα στην παραδοσιακή μουσουλ-

³² Για την ιστορία του τεκέ, βλ. Ε. Χ. Ζεγκίνης, *Ο μπεκτασιακός στη Δυτική Θράκη. Συμβολή στην ιστορία της διαδόσεως του μουσουλμανισμού στον ελλαδικό χώρο*, ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 1988, σ. 213-217.

³³ Στο πιλαίσιο της συνθήκης της Λοζάννης τέθηκαν οι βάσεις για τη δημιουργία της μειονοτικής εκπαίδευσης που πραγματοποιείται στα μειονοτικά σχολεία με δίγλωσσο (ελληνοτουρκικό) πρόγραμμα μαθημάτων. Η ελληνική βιβλιογραφία των τελευταίων χρόνων πάνω στο συγκεκριμένο θέμα είναι πιλούσια, ενδεικτικά βλ. Α. Μπαλτσιώτης, «Ελληνική διοίκηση και μειονοτική εκπαίδευση στη Δυτική Θράκη», στο Κ. Τσιτσελίκης - Δ. Χριστόπουλος (επιμ.), *To μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα*, Κρητική-ΚΕΜΟ, Αθήνα 1997, σ. 315-348.

μανική κουλτούρα. Πέρα από τις εμπορικές δραστηριότητες ξεδιπλώνονται και άλλες μορφές κοινωνικότητας και δίκτυα γνωριμιών που δίνουν τη δυνατότητα στους μουσουλμάνους να συνευρεθούν, να συζητήσουν, να ανταλλάξουν ιδέες και πληροφορίες πάνω σε οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα.

Ένας άλλος συνοικισμός όπου η παρουσία των Πομάκων είναι σημαντική βρίσκεται στα βόρεια της πόλης και ονομάζεται Σαμακόβ. Είναι από τις πρώτες περιοχές όπου εγκαταστάθηκαν οι Πομάκοι όταν άρχισαν να μεταναστεύουν στην πόλη, μια και οι προηγούμενοι χριστιανοί κάτοικοι εγκατέλειπαν τα παλιά σπίτια τους αναζητώντας ένα διαμέρισμα στο κέντρο της πόλης. Παρόλο που ο χώρος εγγράφεται σε ένα αστικό περιβάλλον, η φυσιογνωμία του δεν μαρτυρεί καθόλου αστικό συνοικισμό δυτικού τύπου, αλλά πρόκειται περισσότερο για «ένα continuum αγροτικού-αστικού χώρου»³⁴. Οι κάτοικοι που ασχολούνται ως επί το πλείστον με γεωργικές εργασίες ζουν σε σπίτια με αυλές όπου φυτεύουν λαχανικά για ιδιωτική κατανάλωση, ενώ το καλοκαίρι μπορεί κανείς να δει ξύλινες πλεπτές κατασκευές (δοκάρια) ακουμπημένες στους τοίχους των σπιτιών, όπου αρδιάζεται ο καπνός περασμένος σε νήματα, μέχρι να αποξηρανθεί. Ο χώρος έχει οριστεί ως διατηρητέος και απαγορεύεται η ανέγερση πολυκατοικών, ωστόσο εντοπίζονται κάποιες παραβάσεις και πολλοί κάτοικοι έχουν επιδοθεί στην κατασκευή πολλών αυθαίρετων κτισμάτων μέσα στα ίδια τα σπίτια τους, προκειμένου να επεκτείνουν τη χωρητικότητα του οικιακού χώρου τους. Ένα κτίσμα που χρησιμεύει ως τόπος προσευχής των μουσουλμάνων κατοίκων του συνοικισμού, από το 1993 που ξεκίνησαν οι οικοδομικές εργασίες αποτελεί σήμερα μικρό κανονικό τζαμί [στην οδό Χειμάρρας] στο οποίο υπολείπεται ακόμη η κατασκευή του μιναρέ. Ο συνοικισμός Σαμακόβ συνορεύει στα ανατολικά με την περιοχή του Σταδίου [από το στάδιο ποδοσφαίρου που βρίσκεται εκεί] με χριστιανικό πληθυσμό και είναι από τις περιοχές που δημιουργήθηκαν μετά τον εγκατάσταση εκεί, των προσφύγων της Μικράς Ασίας.

Ο ποταμός Κόσινθος χωρίζει την περιοχή Σαμακόβ και την παλιά πόλη που βρίσκεται απέναντι της προς τα δυτικά. Ο πληθυσμός της παλιάς πόλης είναι μικτός, αν και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας 1990 φαινόταν να υπερισχύουν οι μουσουλμάνοι οι οποίοι είχαν εγκατασταθεί εκεί, μετά από την εγκατάλειψη των κατοικιών από τους χριστιανούς. Την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, σε μια προσπάθεια αξιοποίησης και προβολής του παραδοσιακού χαρακτή-

³⁴ Βλ. R. Ledrut, *Sociologie urbaine*, PUF, Παρίσι 1968 και 1979, σ. 187. Τέτοια σχήματα αγροτικών συνοικισμών σε αστικά περιβάλλοντα τα συναντούμε ευρέως στο βασικανικό χώρο. Είναι όμως πολύ ενδιαφέροντα η νέα τους εμφάνιση [μετά το 1990] σε πόλεις πρώην σασιλιστικών χωρών, αφού η οικονομική ένδεια στρέφει τον πληθυσμό στην υιοθέτηση μορφών αγροτικής zώνης.

ρα της περιοχής παρατηρείται η αποκατάσταση και ανασύλωση πολλών παλιών κυρίων και η εγκατάσταση πολλών χριστιανών στο συνοικισμό. Έτσι, ένας χώρος με σημάδια εγκατάλειψης πριν από λίγα χρόνια, μετατρέπεται σήμερα σε μια περιοχή που αρχίζει να αστικοποιείται και όπου διαμένουν τοπικοί διανοούμενοι. Ο μουσουλμανικός πληθυσμός μετά από τις πρόσφατες ανακατατάξεις καταλαμβάνει κυρίως το χώρο γύρω από το τζαμί (Ahrian camisi) που βρίσκεται στο βορειότερο άκρο της παλιάς πόλης.

Στο βόρειο τμήμα της πόλης και ως συνέχεια της παλιάς πόλης με κατεύθυνση προς τα δυτικά, βρίσκεται ένας άλλος συνοικισμός όπου επίσης αποτελεί αξιόλογη δύναμη το μουσουλμανικός πληθυσμός. Κέντρο αναφοράς αυτού του πληθυσμού είναι το τζαμί Sünnne camisi που βρίσκεται εκεί, ενώ μια βρύση κάνει να ξεχωρίζει ο συνοικισμός, γνωστός και ως kirmizi çeşme (κόκκινη βρύση). Στην περιοχή υπάρχουν πολλά παλιά σπίτια, μεταξύ των οποίων και τα σπίτια των πλούσιων άλληστε Τούρκων αστών, τα λεγόμενα κονάκια³⁵. Η πλειοψηφία των Πομάκων αστών που ζουν στην περιοχή μένουν σε μεγάλα σπίτια, παλιές διάρροφες ιδιοκτησίες Τούρκων, χωρισμένες σε αρκετά διαμερίσματα που αντιστοιχούν σε πολλές οικογένειες. Κατ' αυτόν τον τρόπο, σ' ένα σπίτι μπορούν να στεγάζονται τέσσερις ή πέντε οικογένειες που συνήθως κατάγονται από το ίδιο χωριό. Στις μέρες μας, και κυρίως οι πιο νέοι Πομάκοι αστοί που μεγάλωσαν στην πόλη προτιμούν να ζουν σε πολυκατοικίες. Δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις όπου τρία ή τέσσερα νεαρά ζευγάρια αποφασίζουν να κτίσουν μαζί μια μικρή πολυκατοικία δύο ή τριών ορόφων για να ζήσουν εκεί. Η αστικοποίηση βέβαια των Πομάκων συνοδεύεται από την εγκατάλειψη της πομακικής (βουλγαρικής διαλέκτου)³⁶ και την υιοθέτηση ενός τρόπου ζωής που απομακρύνεται εντελώς από τον τρόπο ζωής των γονιών τους για τους οποίους η επιπλογή εγκατάστασής τους στην πόλη ήταν προκαθορισμένη. Η ένδεια, η προκατάληψη με την οποία αντιμετωπίζονταν από τους χριστιανούς, αλλά και ο φόβος μήπως αιλιοιωθεί ο μουσουλμανικός (δηλαδή ο θρησκευτικός) διάσταση της ταυτότητάς τους, τους οδηγούσε στην συγκατοίκηση με τους ομόθρησκούς τους Τούρκους στα όρια που χάραζε ο ούτως ή άλλως υπαρκτός διαχωρισμός ανάμεσα σε χριστιανούς και μουσουλμάνους και όπου κάθε ομάδα καταλάμβανε έναν συγκεκριμένο μαχα-

³⁵ Konak: πολυτελής κατοικία εύπορου αστού που συμβόλιζε την κυβερνητική εξουσία. Παραδείγματα τέτοιας κατοικίας στο συγκεκριμένο τμήμα της πόλης είναι το κονάκι του Σεφέκτ Μπέη (με είσοδο στην οδό 4^η Οκτωβρίου), το οποίο σήμερα στεγάζει μια διοικητική μονάδα της Πολιτευκής Σχολής Ξάνθης, καθώς και το κονάκι του Τζαβίτ Μπέη στην οδό Μ. Μπότσαρη.

³⁶ Για την αστικοποίηση των Πομάκων και τις επιπτώσεις της στη γλωσσικό τομέα, βλ. K. Markou, «Les Pomaques de Thrace grecque et leurs choix langagiers», *Etudes balkaniques* (Παρίσι) 9 (2002) 42-51.

λά. Επομένως, μέσα σ' ένα διχοτομημένο αστικό περιβάλλον όπου ήταν αδιανότητη η παραβίαση των ορίων, η θέση των Πομάκων δεν μπορούσε παρά να είναι δίπλα στους άλλους μουσουλμάνους, δηλαδή στους Τούρκους.

Πρέπει να τονιστεί σ' αυτό το σημείο, ότι η έννοια του μαχαλά συνυπάρχει με την έννοια της ενορίας³⁷ που χρησιμοποιείται από τους χριστιανούς. Μάλιστα, η ενορία αποτελεί επίσημη θρησκευτική διαίρεση του ελληνικού αστικού χώρου (βλ. αναγραφή της ενορίας στην οποία ανήκει κάποιος σε διάφορα δημόσια έγγραφα), η οποία παίρνει το όνομά της από το ναό που αποτελεί το λατρευτικό της κέντρο, ακριβώς όπως ο μαχαλάς δανείζεται το όνομα του τζαμιού ως λατρευτικού κέντρου, κάτι που παραπέμπει περισσότερο σε μια οργάνωση του πληθυσμού τύπου millet, η οποία αποτυπώνεται και στο χώρο που προσδιορίζεται θρησκευτικά.

Τελειώνοντας την αναφορά στο μοίρασμα του χώρου στην πόλη της Ξάνθης, σημειώνουμε ότι από χριστιανούς κατοικείται το υπόλοιπο νοτιοδυτικό και δυτικό τμήμα της το οποίο αποτελείται το νέο τμήμα της πόλης [με ευθύγραμμους δρόμους] κατά τη δεκαετία 1920, εφόσον κτίστηκε για να στεγάσει

³⁷ «Στην οργάνωση του χώρου, αγροτικό και αστικό, ο χριστιανικός νάός έχει θέση περίπτωση, αποτελώντας σύμβολο της οικιστικής μονάδας. Στον ελλαδικό χώρο, για παράδειγμα, από την εποχή του Βυζαντίου και σήμερα, η εκκλησία ήταν το κεντρικό στοιχείο κοινωνικής οργάνωσης του χώρου. Η εκκλησίαστική ενορία ήταν ο πυρήνας στον οποίο έντασσαν όλα τα μέλη της κοινωνικής ομάδας. Ήταν αδιανότητο –κοινωνικά αδύνατο– να γίνει αποδεκτό από την κοινωνία μέλος της που είχε απομακρυνθεί από την εκκλησία [αφορισμός],» βλ. Σ. Νικολαΐδου, *Η κοινωνική οργάνωση του αστικού χώρου*, Παπαζήση, Αθήνα 1993, σ. 321-322.

τους πρόσφυγες, αιλήλα και τους ανταλλάξιμους πληθυσμούς. Μέχρι τη δεκαετία του 1980, σε οιλόκληρη την περιοχή υπήρχαν τα λεγόμενα προσφυγικά σπίτια, μεταξύ των οποίων και μια ζώνη με την ονομασία «τα χηρίτικα» που είχαν δοθεί σε χήρες προσφυγικών οικογενειών, στη θέση των οποίων σήμερα έχουν ανεγερθεί πολυκατοικίες. Οι συνοικισμοί της Κυψέλης και του Φόρου³⁸ στο νοιοδυτικό άκρο της πόλης αποτελούσαν τη δεύτερη πιο υποβαθμισμένη περιοχή μετά το συνοικισμό του Pournalik. Η κατάσταση όμως είναι ριζικά διαφορετική σήμερα, επειδόν η Κυψέλη ή ενορία του Αγίου Σωτήρος μετά την ανοικοδόμησή της διαθέτει από τα πιο ακριβά διαμερίσματα της πόλης. Η πρόσφατη επέκταση προς τα δυτικά, πριν την είσοδο στο χωρίο Χύρα, συνοδεύεται με την κατασκευή πολυτελών κατοικιών όπου διαμένουν κυρίως οικονομικά ευκατάστατοι χριστιανοί.

5. Οι σχέσεις ανάμεσα στις ομάδες πριν και μετά τη δεκαετία του 1990

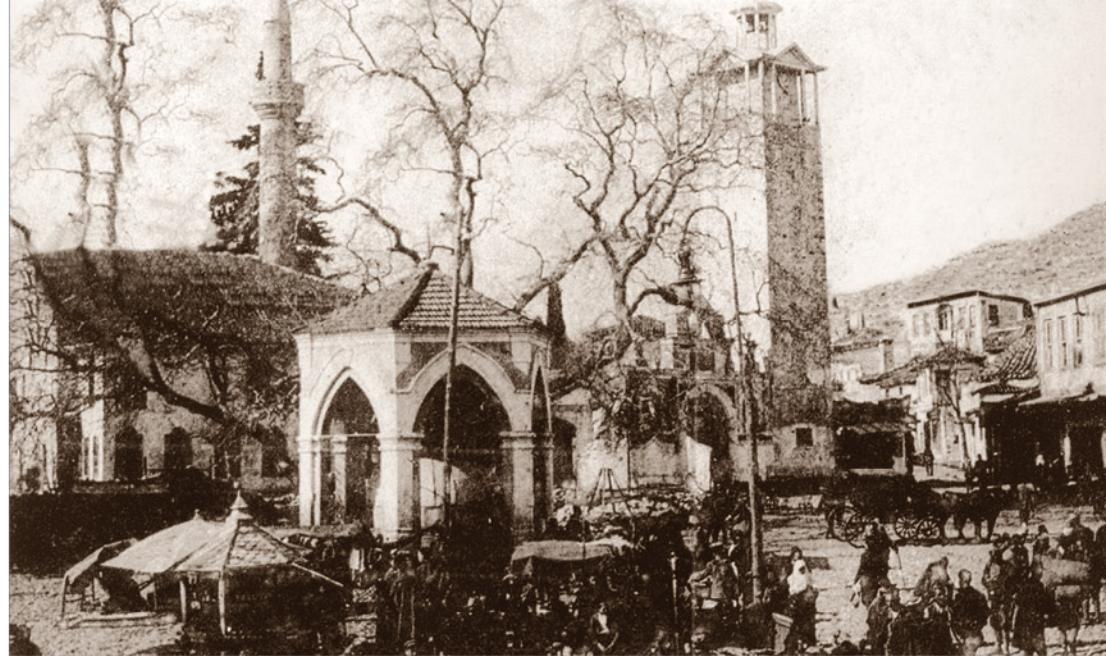
Μέχρι στιγμής, έχει εξεταστεί η κατανομή των κυρίαρχων πληθυσμών στον αστικό χώρο της Ξάνθης, αιλήλα εκείνο που μας ενδιαφέρει να δούμε είναι ο τύπος των σχέσεων που διαμορφώνονται και το ρόλο του χώρου στην εξέλιξή τους. Η μελέτη γίνεται σε δύο επίπεδα: (α) στο επίπεδο των σχέσεων μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων μέσα στο πλαίσιο της πολιτικής κατάστασης που διαμορφώνουν οι σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας αναζητώντας την αποτύπωση των σχέσεων πάνω στο δομημένο αστικό περιβάλλον, αιλήλα και μέσα από τις αναπαραστάσεις για τον ευρύτερο θρακικό χώρο και, (β) στο επίπεδο των σχέσεων στο εσωτερικό της μειονότητας, δηλαδή των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ των διαφόρων μουσουλμανικών ομάδων και της σύνδεσής τους με τον αστικό χώρο.

A. Χριστιανοί και μουσουλμάνοι

Όσον αφορά το πρώτο επίπεδο, ο προσέγγιση δεν μπορεί παρά να είναι διαχρονική, και όπως αναφέρθηκε αρχικά, οι πληροφορίες μας σ' αυτό το επίπεδο είναι αποσπασματικές. Προσπερνώντας το κενό που υπάρχει για την περίοδο που προηγείται της ενσωμάτωσης της Θράκης στην Ελλάδα και φτάνει μέχρι και το τέλος του Εμφυλίου πολέμου³⁹, μπορούμε να διακρίνουμε

³⁸ Πρόκειται για το τμήμα μεταξύ Κυψέλης και Pournalik που πήρε το όνομά του από ένα φορολογικό γραφείο που βρισκόταν εκεί.

³⁹ Διευκρίνιζα ότι το υπάρχον υλικό δεν ανταποκρίνεται ακριβώς στο ερώτημα που με απασχολεί, οι σχέσεις δηλαδή που αναπτύσσονται ανάμεσα σε χριστιανούς και μουσουλμάνους σε επίπεδο καθημερινής ζωής στη Θράκη. Συνήθως η εικόνα που διαμορφώνουμε προέρχεται από τις πολιτικές κυβερνητικές επιλογές ή αποφάσεις σε αυτές τις περιόδους χωρίς όμως, να γνωρίζουμε τον τρόπο που αυτές επιδρούν στο επίπεδο των καθημερινών σχέσεων.

τις φάσεις και τον τρόπο διαμόρφωσης των σχέσεων μεταξύ των πληθυσμών στη Θράκη μετά την αρντική στροφή που σημειώθηκε στις σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας το 1955. Η πολιτική της Ελλάδας είχε ως σκοπό να σταματήσει τον εκτουρκισμό της Θράκης που άρχισε να εκδηλώνεται ως τάση στη μουσουλμανική ομάδα που ζούσε στην περιοχή. Ο εκτουρκισμός εδώ θα πρέπει να μεταφραστεί ως την επιθυμία μεγάλου μέρους των μουσουλμάνων για την υπερίσχυση του εθνικού τουρκικού προσδιορισμού της μειονότητας, κάτι που σε ακραία περίπτωση ταυτιζόταν με τις αιλυτρωτικές βλέψεις της Τουρκίας. Μέσα σ' ένα γενικό κλίμα κακυποψίας οι Τούρκοι της Θράκης θεωρούνταν εχθροί του ελληνικού κράτους, ενώ η ταύτιση, από την πλευρά των Ελλήνων, κάθε μουσουλμάνου με τον Τούρκο είχε ως αποτέλεσμα να αντιμετωπίζονται ως Τούρκοι και οι Πομάκοι. Στη συνέχεια (δεκαετία του 1960) βέβαια, έγινε μια προσπάθεια διαχωρισμού των Πομάκων από τους Τούρκους, με τη μορφή όμως του προσεταιρισμού των Πομάκων από τους Έλληνες προβάλλοντας ως επικείρημα την ελληνικότητα της καταγωγής τους⁴⁰. Για τους Πομάκους ωστόσο, η ελληνική παρουσία δεν μπορούσε παρά να είναι συνώνυμη με τον αποκλεισμό και την καταστολή, ενώ ο προσεταιρισμός που απέβλεπε στην ελληνονοποίησή τους ήταν ασύμβατος λόγω της ισλαμικής τους πίστης. Στα

⁴⁰ Αναφέρομαι στην περίοδο της δικτατορίας κατά την οποία οι στρατιωτικές αρχές ενίσχυσαν οικονομικά θρησκευτικούς συλλόγους τα μέλη των οποίων ήταν στην πλειοψηφία Πομάκοι, καθώς και τα Ιεροσπουδαστήρια, προκειμένου να απομακρύνουν κάθε δυνατή επιρροή της Τουρκίας από αυτά.

δικά τους επομένως μάτια, οι Τούρκοι βρίσκονταν με τρόπο πιο φυσικό κοντά τους. Εξ αλλού, οι καταστροφές τούρκικων μνημείων⁴¹ στην πόλη της Ξάνθης κατά την περίοδο της δικτατορίας τόνωναν την πεποιθηση των μουσουλμάνων της περιοχής ότι ήταν ανεπιθύμητοι από τους Έλληνες.

Το κλίμα κακυποψίας εντάθηκε μετά την κυπριακή κρίση το 1974 που επηρέασε σημαντικά την καθημερινή ζωή στη Θράκη. Το κοινό σημείο που ένωνε χριστιανούς και μουσουλμάνους ήταν η αίσθηση της ανασφάλειας και του φόβου. Για τους χριστιανούς και τους μουσουλμάνους η προσπτική μεταφοράς μιας παρόμοιας κατάστασης στο Θρακικό έδαφος έκανε ακόμη πιο έντονο το διαχωρισμό των δύο ομάδων και την ταυτοποίησή τους με δύο αντίθετα εθνικά σύνολα: το ελληνικό και τούρκικο αντίστοιχα. Στην κατάσταση κρίσης ξεπέδοσαν οι τραυματικές μνήμες που ερχόταν να ενδυναμώσουν την αντίθεση: η καταστροφή της Σμύρνης και η προσφυγιά για τους χριστιανούς, η λήθη ενός ένδοξου τούρκικου παρελθόντος εξαιτίας της «ελληνικής εισβολής» στην Θράκη για τους μουσουλμάνους. Δεν άργησε και η εμφάνιση μιας φασιστοειδούς ομάδας από Έλληνες εθνικιστές με το όνομα «Αντίκας», ενώ από την άλλη πλευρά, ο μουσουλμανικός πληθυσμός που ενώνονταν στη βάση της εθνικής τουρκικής ταυτότητας άρχισε να υιοθετεί τη σάση ενός «μαρτυρικού λισού». Εάν, στους μήνες που ακολούθησαν και μετά τη σχετική σταθεροποίηση της πολιτικής κατάστασης στην Ελλάδα, μερικοί Τούρκοι ή Πομάκοι επέλεξαν να μεταναστεύσουν προς την Τουρκία επενδύοντας τις οικονομίες τους στην άλλη όχθη του ποταμού Έβρου, ορισμένοι θρακιώτες χριστιανοί προτίμησαν να αγοράσουν κάποια ακίνητα (συνήθως διαμερίσματα) στη μεριά πέρα από τον ποταμό Νέστο. Το πέρασμα αυτών των δυο ποταμών που οριοθετούν ουσιαστικά το χώρο της Θράκης εξέφραζε την ανάγκη των κατοίκων της να αισθανθούν μεγαλύτερη ασφάλεια η οποία βρισκόταν υπό αμφισβήτηση. Η περιοχή πλοιόν, αντηροσώπευε ένα απειλούμενο και το κατεξοχήν αβέβαιο έδαφος, μια ιδέα που ρίζωσε για τα καλά στις συνειδήσεις των πολιτών της Θράκης και η οποία παρέμεινε κυρίαρχη για τα επόμενα χρόνια.

Η σταδιακή όχυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων κατά τη δεκαετία του 1980, οδήγησε τους μουσουλμάνους της Θράκης στην αναζήτηση της υποστήριξης από την Τουρκία μέσου των εκπροσώπων της. Πρόκειται για τους ανεξάρτητους βουλευτές⁴² της μειονότητας που εμφανίστηκαν στα μέσα

⁴¹ Καταστροφές σημειώθηκαν και την περίοδο της βουλγαρικής κατοχής (1941-1944). Κατά τη διάρκεια της κούντας, και με την επίμονη προσπάθεια του τότε δημάρχου της πόλης καταστράφηκαν τελείως τα τούρκικα λουτρά, χάρια και ένα τζαμί.

⁴² Η κεντρική προσωπικότητα αυτής της περιόδου ήταν ο ανεξάρτητος βουλευτής Sadik Ahmet. Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τον πολιτικό του ρόλο στη Θράκη, βλ. Vemund Aarbakke, *The Muslim Minority of Greek Thrace*, Phd, University of Bergen 2000, σ. 357-545.

περίπου της δεκαετίας του 1980 και που ήταν ύποπτοι για τους δεσμούς που καλπίεργούσαν με το τουρκικό προξενείο στην Κομοτηνή και κάποια πολιτικά πρόσωπα στην Τουρκία, γεγονός που εξασφάλιζε την αύξηση του γούτρου τους ανάμεσα στα μέλη της μειονότητας. Το μειονοτικό ζήτημα στη Θράκη, πλίγο πριν την πτώση του τείχους του Βερολίνου και μετά τη δραστηριοποίηση και συμπαράσταση κάποιων συλληγών Τούρκων του εξωτερικού (ιδίως της Γερμανίας), που διατρούσαν στενή σχέση με τον ανεξάρτητο βουλευτή Sadik Ahmet, προβλήθηκε σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο ως ζήτημα της «τουρκικής μειονότητας»⁴³ στη Θράκη, μια και οι διεκδικήσεις των δικαιωμάτων προβάλλονταν από τον κύριο εκπρόσωπο της μειονότητας Sadik ως διεκδικήσεις μιας εθνικής μειονότητας, πράγμα που σήμαινε την ομογενοποίηση όλων των μουσουλμάνων κάτω από την τουρκική ταυτότητα.

Στην αρχή της δεκαετίας του 1990, παρατηρούμε την ενεργοποίηση του ελληνικού κράτους που εκδηλώνει τη διάθεση μιας αναθεωρητικής πολιτικής όσον αφορά στο θέμα της μειονότητας και της θράκης γενικότερα. Μια έκθεση σημάστηκε, που παρουσιάστηκε από τη Διακομματική Επιτροπή το 1992, όριζε τους κύριους άξονες αυτής της πολιτικής⁴⁴. Σύμφωνα μ' αυτή την έκθεση, η αναπτυξιακή πολιτική θα αποτελούσε την πρωταρχική πράξη που θα έπρεπε να ενταχθεί στο σχέδιο των εθνικών προτεραιοτήτων. Ο συντονισμός με την ευρωπαϊκή πολιτική σήμαινε στην ουσία το σεβασμό στις αρχές των συμβατικών κειμένων που είχαν υπογραφεί, δηλαδή στη συνθήκη της Λοζάννης και των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Στην πράξη, η οργάνωση μιας νέας πολιτικής που αφορούσε την περιοχή στηρίχθηκε στη συνεργασία του ελληνικού Στρατού, της Εκκλησίας, του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου και των τοπικών αρχών, ενώ ο κρατικός σχεδιασμός συνίστατο κυρίως στη διεκπεραίωση ενός προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης (όπου η συμμετοχή της Ευρώπης θα ήταν σημαντικότατη) και δημιογραφικής ανακατανομής με την εγκατάσταση των παλιννοστούντων Ελλήνων από την πρώην Σοβιετική Ένωση.

Οι πολιτικές ανακατατάξεις της περιόδου, τόσο στο εθνικό επίπεδο όσο και στο ευρύτερο ευρωπαϊκό, δεν επέτρεψαν την άμεση αποδοχή των αναγγελθέντων αιτησιών από τους ανθρώπους της περιοχής που διατρούσαν τις επιφυλάξεις τους. Από τη μια μεριά, οι χριστιανοί ζητούσαν μια πιο έντονη παρουσία του κράτους στη Θράκη, αφού τη θεωρούσαν ευάλωτη στα επεκτατικά

⁴³ Για την πολυπλοκότητα του ζητήματος σχετικά με την ονομασία της μειονότητας άλλιστε ως τουρκικής και άλλιστε ως μουσουλμανικής, βλ. K. Markou, «La terminologie adoptée à propos des musulmans de Thrace grecque», *Mésogeios* 20-21 (2003) 43-55.

⁴⁴ Το κείμενο παρουσιάστηκε στον συλλογικό τόμο της Ακαδημίας Αθηνών, *H ανάπτυξη της Θράκης. Προκλήσεις και προσπτικές*, Εκδόσεις του Κέντρου Έρευνας της Ελληνικής Κοινωνίας, Αθήνα 1994, σ. 189-200.

σχέδια της Τουρκίας. Για τους περισσότερους Έλληνες άλλωστε, η Τουρκία παρουσιάζοταν ως μια δυνητικά επικίνδυνη χώρα εξαιτίας του θρησκευτικού δεσμού που την ένωνε με τους άλλους μουσουλμάνους των Βαλκανίων⁴⁵. Η πεποίθηση ότι κατέχουν μια περιθωριακή θέση σε σχέση με το εθνικό σύνολο, καθώς και η ανησυχία για τις εξελίξεις στο βαλκανικό χώρο και του ρόλου που μπορεί να παίξει η Τουρκία, αύξαινε την αγωνία τους. Από την άλλη μεριά, για τους μουσουλμάνους πίσω από τις ανακοινώσεις της ελληνικής κυβέρνησης κρυβόταν η επιθυμία για τη διάσπαση της μουσουλμανικής και τουρκικής ενότητας της μειονότητας, εξαιτίας της επιμονής της να διαχωρίζει τις εθνικές ομάδες που την απαρτίζουν επιφυλάσσοντας μια προνομιακή μεταχείριση για τους Πομάκους, πράγμα που για πολλούς αποσκοπούσε στην αφομίωση των Πομάκων από τους Έλληνες. Κατά συνέπεια, οποιαδήποτε ελληνική κρατική παρέμβαση δεν μπορούσε παρά να θεωρείται επικίνδυνη για την συνοχή της μειονότητας.

Το αρντικό γενικά κλίμα των ελληνοτουρκικών σχέσεων λειτουργούσε ως ρυθμιστικός παράγοντας στις σχέσεις χριστιανών και μουσουλμάνων στο θρακικό τοπικό επίπεδο. Μια μεγάλη όξυνση στις σχέσεις Ελλάδας - Τουρκίας γινόταν συνάνυμο της απειλής της εδαφικής ακεραιότητας της Θράκης, όπου χριστιανοί και μουσουλμάνοι αυτόματα μετατρέπονταν σε αντιπάλους που έπρεπε να υπερασπιστούν, οι μεν πρώτοι την ελληνικότητα της περιοχής οι δε δεύτεροι την τουρκικότητά της. Αυτές οι ταυτίσεις και μεταφορές δεν οδήγησαν ποτέ σε οριστική ρήξη τις σχέσεις χριστιανών και μουσουλμάνων, αλλά λειτουργούσαν σίγουρα ως εμπόδιο για μια φυσική και χωρίς αγωνία συνύπαρξη των δύο στοιχείων, τονίζοντας μάλιστα τη διαφορά τους. Ως σοβαρή περίπτωση βίαιης σύγκρουσης μεταξύ χριστιανικού και μουσουλμανικού πληθυσμού μπορεί να αναφερθεί αυτή της 29^{ης} Ιανουαρίου 1990 στην Κομοτηνή⁴⁶, κατά τη διάρκεια της οποίας σημειώθηκαν καταστροφές σε τουρκικές ιδιοκτησίες.

⁴⁵ Υπογραμίζω ότι αυτή ήταν η γενική αντίληψη που επικρατούσε, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ανταποκρινόταν και στην πραγματικότητα. Τα χαρακτηριστικά του Ισλάμ σε κάθε βαλκανική χώρα και ο σχέσης κάθε μιας χώρας με την Τουρκία αναδεικνύεται ως πολύ πιο πολύπλοκο ζήτημα από αυτό που παρουσιάζουν τέτοιους είδους απλούστευτικές υποθέσεις.

⁴⁶ Πρόκειται για το αποκορύφωμα μιας έντασης που ξεκίνησε με την εκδίκαση της υπόθεσης Sadik, για την οποία επρόκειτο να παρθεί η απόφαση μεταξύ 25 και 26 Ιανουαρίου 1990. Στο μεταξύ, είχε προγραμματιστεί πορεία των μουσουλμάνων για τις 29 Ιανουαρίου. Η απόφαση τελικά για τον Sadik ήταν καταδικαστική [στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων για τρία χρόνια], η οποία έγινε αιτία μιας διένεξης μεταξύ ενός χριστιανού και ενός μουσουλμάνου που νοσηύονταν και οι δύο στο νοσοκομείο της Κομοτηνής. Η διένεξη που συνέβη στις 27 Ιανουαρίου κατέληξε στο θάνατο του χριστιανού από τον μουσουλμάνο. Αυτό ο συμβάν δημιούργησε την αντίδραση των χριστιανών και στην προγραμματισμένη πορεία της 29^{ης} οι χριστιανοί απάντησαν επιθετικά στις προκλήσεις, όπως οι ίδιοι είπαν, των μουσουλμάνων.

Αν εξαιρέσουμε αυτή τη σύγκρουση που δημιουργήθηκε σε μια φάση εθνικιστικής έξαρσης στη Θράκη, η καθημερινή ζωή των ανθρώπων στην πόλη παρουσίαζε πάντα σημάδια μιας καλής γειτονίας, ενός πάρε-δώσες που συμπυκνώνεται σε μια βασική αρχή της συμβίωσης μεταξύ διαφορετικών ομάδων γνωστή με τον τούρκικο όρο κομζουλκ [γειτονία]⁴⁷ και εκφράζει το πνεύμα του κοινοτισμού και της αιληπτεγγύτης μεταξύ των γειτόνων. Η αρχή αυτή, ως βασικό στοιχείο της γειτνιαστικής [proxépique] δομής⁴⁸, δεν εξαλείφθηκε στο αστικό θρακιώτικο περιβάλλον για δύο βασικούς λόγους: ο πρώτος, αφείται στο γεγονός ότι οι φορείς για τη διαμόρφωση μιας νέας αστικής κατάστασης στην πόλη της Ξάνθης, δηλαδή οι πρόσφυγες και οι ανταλλάξιμοι πληθυσμοί [που ήρθαν το 1922 και 1923 αντίστοιχα] προέρχονταν από ένα οιθωμανικό έδαφος όπου κυριαρχούσαν οι έννοιες του millet και του κομζουλκ. Η εγκατάστασή τους έγινε σε ένα πρών οιθωμανικό έδαφος όπου εξακολουθούσαν όμως, να μένουν μουσουλμάνοι και που δομικό στοιχείο της κοινωνίας τους ήταν η παραπάνω έννοιες. Άλλωστε, εκτός από την κοινή οιθωμανική κουλτούρα, μπορούσαν να μοιραστούν και μια κοινή γλώσσα, εφόσον οι περισσότεροι ανταλλάξιμοι και πρόσφυγες μιλούσαν τουρκικά. Ο δεύτερος έχει να κάνει με τις αδυναμίες εφαρμογής του νέου θεσμικού αστικού συστήματος στη Θράκη, όπου η έννοια του αστού πολλίτη δεν είχε το ίδιο περιεχόμενο όπως σε άλλες αστικές [δυτικές] περιοχές, αφού και

⁴⁷ Η έννοια αυτή είναι κοινή σ' οιλόκληρο το βαλκανικό χώρο. Αποτελεί κληρονομιά της οιθωμανικής περιόδου αλλά και διατήρηση της με την ίδια ή διαφορετική μορφή ή ο εξαφανισμός της εξαρτήθηκε σημαντικά από το πολιτικό πλαισίο μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε. Επειδή το περιεχόμενο της έννοιας κομζουλκ και του κομζη [γειτόνας] βρίσκεται σε αντίθεση με την ιδιότητα του πολίτη, σε χώρες όπου λειτούργησε το αστικό δίκαιο συνοδεύομένο από νέες μορφές αστικοποίησης μετά τη λήξη της οιθωμανικής περιόδου, η έννοια του κομζουλκ εξασθένεις και σε μερικές μάλιστα περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα στη Βοσνία, η καταστροφή της υπόρεξης στην αιγαία για τις εθνικιστικές διαμάχες. Στη Βουλγαρία επίσης, ενώ η σοσιαλιστική πολιτική μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο εξουδετέρωσε τις πιθανότητες για τη διατήρηση του τρόπου ζωής που καθορίζονταν από το κομζουλκ, κτίζοντας τα τεράστια οικιστικά συγκροτήματα [κυλιψηνικούς κομπλέξους], μετά το 1989 τα συγκροτήματα αυτά ή μπορούν αποτελούν τις εστίες μιας νέας κοινωνικοποίησης που βασίζεται σε όρους της καλής γειτονίας. Για την περίπτωση της Βοσνίας, βλ. X. Bougarel, Bosnie. *Anatomie d'un conflit*, La Découverte, Παρίσι 1996, κεφ. III. Για την περίπτωση της Βουλγαρίας, βλ. M. Zlatkova, «Public-Private, Local-Global or For the New Usages of Urban Spaces in South-Eastern Europe», ανακοίνωση στο συνέδριο με τίτλο: *Entre autres: rencontres et conflits en Méditerranée*, Μασσαλία 26-29 Απρίλιου 2004.

⁴⁸ Πρόκειται εδώ για την έννοια που αναπτύσσει στο έργο του ο E. Hall, σύμφωνα με τον οποίο η σύλληψη της λειτουργίας των πόλεων δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο αν λάβουμε υπόψη μιας τις γειτνιαστικές δομές των κατοίκων τους, δηλαδή την επίδραση του πολιτισμού και τη συμμετοχή του στις σχέσεις των ανθρώπων. Βλ. E. Hall, *La dimension cachée*, Seuil, Παρίσι 1971.

ο χώρος [μαχαλάδες και ενορίες] και η ταυτότητα του πολίτη [χριστιανός και μουσουλμάνος] δεν ήταν αποκομμένα από το θρησκευτικό στοιχείο και έρχονταν σε αντίθεση με τους κανόνες ζωής του κοσμικού εθνικού κράτους. Οι δυο αυτές συνθήκες ευθύνονται για τη διατήρηση σχέσεων καλής γειτονίας που μάλλον, αν και ξεθωριασμένες στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα ειδικά μετά το νέο πολεοδομικό σχεδιασμό τη δεκαετία του 1990, υπήρξαν το συστατικό στοιχείο για την αποτροπή βίαιων συγκρούσεων μεταξύ των δύο ομάδων⁴⁹.

Στο πλαίσιο λοιπόν, του κομψού περιλαμβάνονται ανταλλαγές επισκέψεων στα σπίτια για καφέ ή τσάι, κοινό παιχνίδι των παιδιών στις αυλές των γειτόνων, συνομιλία των γειτόνων [το λεγόμενο *muhabbet*] μπροστά στην πόρτα ή στο προαύλιο για καθημερινά ζητήματα και θέματα της τοπικής επικαιρότητας, αλληλεγγύη σε δύσκολες στιγμές [θανάτου ή οικονομικής κατάρρευσης], ανταλλαγή δώρων [συνήθως εδεσμάτων] σε μεγάλες θρησκευτικές γιορτές [Πάσχα και Bayram⁵⁰ αντίστοιχα]⁵¹, κέρασμα για την αναχώρηση ή επιστροφή ενός άντρα στο στρατό, συμμετοχή σε γηλέντια γάμων, προσφορά δώρων μετά από ένα προσκύνημα στη Μέκκα. Αν ξεπεράσουμε

⁴⁹ Σε μια ανάλογη έρευνα, όπου μελετήθηκαν οι σχέσεις μεταξύ ντόπιων αλισβόφωνων και προσφύγων Ποντίων στην περιοχή της Αλμωπίας, η Μ. Γιαννησοπούλου καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο εθνολογικός διαχωρισμός των ομάδων ανταποκρίνεται στο γεωφυσικό διαχωρισμό [οι ντόπιοι μένουν συνήθως στις ορεινές περιοχές, ενώ οι πρόσφυγες στην πεδιάδα]. Ο χώρος εκεί βιώνεται με όρους αντιπαλότητας και βιώνεται με διαφορετικό τρόπο για κάθε μια από τις ομάδες. Οι ομάδες αναπτύσσουν μια αντίθεση μεταξύ τους με αφορμή το ζήτημα της διανομής της γης και σε σχέση προς το εθνικό κέντρο. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι πληθυσμοί σ' αυτή τη μακεδονική περιοχή μοιράζονται κοινή θρησκεία [την ορθόδοξην χριστιανική], ενώ η γηλώσσα αποτελείται ο βασικό παράγοντα διαφοροποίησης που καταλήγει στην απονομή ελληνικότητας στους πρόσφυγες [ελληνόφωνους] και όχι στους ντόπιους [αλισβόφωνους]. Πάνω στο ίδιο θέμα, αναφορικά με τους πρόσφυγες Πόντιους της Θεσσαλονίκης, ο Ν. Μαρατζίδης παρατηρεί ότι οι τουρκόφωνοι Πόντιοι πρόσφυγες αντιμετώπισαν σοβαρό πρόβλημα ενσωμάτωσης μετά την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα, μια και η τουρκοφωνία τους έθετε υπό αμφισβήτηση την ποντιακή, και άρα ελληνική, καθαρότητά τους. Αναλυτικότερα, βλ. Μ. Γιαννησοπούλου, «Αλμωπία: παρελθόν, παρόν και μέλλον». Μια ανθρωπολογική προσέγγιση», στο συλλογικό *Μακεδονία και Βαλκάνια. Ξενοφοβία και ανάπτυξη, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1998*, σ. 330-466, και Ν. Μαρατζίδης, *Γιασσασίν Μυλέτη. Ζήτω το έθνος. Προσφυγιά, κατοχή και εμφύλιος: εθνοτική ταυτότητα και πολιτική συμπεριφορά στους τουρκόφωνους ελληνορθόδοξους του Δυτικού Πόντου*, Εκδόσεις του Πανεπιστημίου Κρήτης, Ηράκλειο 2001.

⁵⁰ Θρησκευτική γιορτή των μουσουλμάνων. Προηγείται μία περίοδος νηστείας [ramazan] που καταλήγει στον εορτασμό του Μπαΐραμού ὄλιτος με zωοθυσία [kourban Bayram] και ὄλιτοτε με την προσφορά γλυκισμάτων [şeker Bayram].

⁵¹ Παρόμοια ανταλλαγή γηλυκισμάτων και φαγητών μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων συνέβαινε κατά τη διάρκεια της slava, [γιορτή των ορθόδοξων χριστιανών] στη Σερβία, αλλά και στις υπόλοιπες χώρες της πράγης Γιουγκοσλαβίας.

τα όρια της γειτονίας και αναζητήσουμε τη συμπεριφορά των ομάδων στο δημόσιο χώρο, πέρα από εκείνον της αγοράς, στο χώρο δηλαδή της διασκέδασης και ψυχαγωγίας, είναι εμφανές ότι υπάρχουν στέκια που λειτουργούν με ξεχωριστή πελατεία [μόνο χριστιανοί ή μόνο μουσουλμάνοι πελάτες] πράγμα που εξαρτάται μερικές φορές από την ταυτότητα του ιδιοκτήτη. Η επιλογή γίνεται με το κριτήριο του «δικού μας ανθρώπου» και αποδίδεται από τους μουσουλμάνους με την έκφραση «bu, bizimkiler». Θα προτιμήσουν λοιπόν, να πιουν τον καφέ τους στο μαγαζί του δικού τους ανθρώπου [μουσουλμάνου] που δηλώνει ότι αυτό το μέρος αποτελεί μια πηγή ασφάλειας και ευχαρίστησης, χωρίς να σημαίνει ότι αντιμετωπίζουν περιφρονητικά το χριστιανό ιδιοκτήτη του διπλανού καφενείου. Τα μόνα μέρη όπου ευνοείται σήμερα, η μικτή συνεύρεση χριστιανών και μουσουλμάνων είναι αυτά όπου συχνάζει η νεολαία. Ειδικά τα τελευταία χρόνια, νεαροί και νεαρές των δύο ομάδων, μεταξύ των οποίων συχνά υπάρχει και ερωτική σχέση, μπορούν να διασκεδάζουν στα διάφορα καφέ-μπαρ της πόλης ή ακόμη και στα νυχτερινά κέντρα διασκέδασης [μπουζούκια]. Η έκταση του φαινομένου δεν μου επιτρέπει βέβαια να μιλήσω για μια γενικευμένη κατάσταση, αλλά τουλάχιστον προδιαγράφει μια νέα εξέλιξη στις σχέσεις.

B. Τούρκοι, Πομάκοι Τσιγγάνοι και οι μεταξύ τους σχέσεις

Ως προς το δεύτερο επίπεδο της ανάλυσής μου, εκείνο που θα προσπαθήσω να δείξω είναι ότι το αυτονότο ομοιογενές και συνεκτικό μουσουλμανικό σύνολο δεν είναι και τόσο αρραγές κάτω από ορισμένες συνθήκες. Ξεκινώ με τη διαπίστωση ότι οι μουσουλμάνοι αποτελούν μια υπολογίσιμη από αριθμητικής άποψης ομάδα στο σύνολο του θρακικού πληθυσμού και ότι θεαματικά αναγνωρίζονται ως μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας. Μεταξύ των τριάντα εθνοτικών ομάδων που την απαρτίζουν, οι Τούρκοι εμφανίζονται ως κυρίαρχη ομάδα και πλέον της συνοχής των μειωνόντων γύρω από μια ισχυρή γηλώσσα και κουλτούρα, αλλά και εξαιτίας της οργάνωσης [σύλλογοι, εφημερίδες, πολιτική συμμετοχή, κ.λ.π.] που κάνουν την παρουσία της στο θρακικό χώρο σημαντική. Οι Τσιγγάνοι [μουσουλμάνοι], εκτός του ότι αριθμητικά καταλαμβάνουν την τρίτη θέση στο σύνολο του μουσουλμανικού πληθυσμού, θεωρούνται ασταθείς ως προς τη θρησκευτική συνοχή τους και γενικά, ως μη πραγματικοί μουσουλμάνοι αφού, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, δεν τηρούν τους κανόνες του ορθόδοξου σουνιτικού Ισλάμ. Επιπλέον, η περιθωριασκή τους θέση στο κοινωνικο-οικονομικό σύστημα αξιών οδηγεί τις υπόλοιπες ομάδες [χριστιανών και μουσουλμάνων] σε μια απορριπτική στάση απέναντι τους.

Πιο περίπλοκο τελικά, παρουσιάζεται η σχέση μεταξύ Πομάκων και Τούρκων και κυρίως η πολιτική της διάσταση. Η σχέση αυτή έχει περάσει από

διάφορα στάδια που καθόριζαν οι διαφορετικές πολιτικές συγκυρίες [ελληνοτουρκικές σχέσεις και ελληνική κρατική πολιτική], οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες δημιουργώντας σχέσεις εξάρτησης ή αυτονομίας, η θέση και η πρόσπληψη του Ισλάμ στην Ελλάδα και κυρίως, οι όροι συγκρότησης του ελληνικού έθνους-κράτους που διαμόρφωναν τον τρόπο ενσωμάτωσης αλλοφώνων ή αλλούθρωσκων ομάδων.

Με τα στοιχεία που διαθέτουμε μέχρι τώρα, η σχέση Πομάκων και Τούρκων στη Θράκη άρχισε να αποκτά έντονη πολιτική σημασία κατά τη δεκαετία 1950, δηλαδή την εποχή που εμφανίζεται η τάση εθνικοποίησης [τουρκοποίησης] της μειονότητας. Ήδη όμως, από τις αρχές της δεκαετίας 1920 φάνηκε η επιρροή που ασκούσαν οι εξελίξεις στην Τουρκία πάνω στη μειονότητα, και ιδιαίτερα στους Τούρκους της Θράκης. Αν και το μεγαλύτερο μέρος της πομακικής ομάδας ήταν αντίθετο με τις κεμαλικές διακριτικές –πράγμα που δήλωνε και την προσήλωσή τους σε μια θεοκρατικό τύπου κοινωνία–, δεν άργησαν να φανούν κάποιοι υπερασπιστές των κεμαλικών αρχών οι οποίοι όμως ζούσαν και δραστηριοποιούνταν στον αστικό χώρο⁵². Η πλειοψηφία που ζούσε αποκλειστικά στον ορεινό όγκο ήταν μεν δέκτες των μηνυμάτων και των αιλαγών, από την άλλη όμως η οργάνωση της ζωής τους βασίζονταν στον κοινοτισμό και τους θρησκευτικούς κανόνες, στοιχεία που ποτέ δεν εξαλείφθηκαν οριστικά, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια του 20^{ού} αιώνα. Σύμφωνα με αυτά τα δεδομένα, η σχέση με τους υπόλοιπους μουσουλμάνους και συγκεκριμένα με τους Τούρκους, σπρίζονταν καταρχή στη θρησκευτική τους συγγένεια. Η ελληνική πολιτική τακτική υπεράσπισης του τουρκικού κεμαλισμού⁵³ και της κατά συνέπεια ένταξης των Πομάκων σε ένα μουσουλμανικό

⁵² Ο απόκοσ των κεμαλικών μεταρρυθμίσεων που στόχευε στη δημιουργία ενός κοινού κράτους έφτασε και στη Θράκη σχεδόν ταυτόχρονα με την εφαρμογή τους στην Τουρκία [μετά το 1923]. Κατά το μεταβατικό αυτό στάδιο στην Τουρκία, η οποικήρωση του οποίου αμφισβητείται από πολλούς μελετητές, στη Θράκη δημιουργήθηκαν ανάμεσα στους μουσουλμάνους δύο αντίπαλες κατηγορίες: οι νεωτεριστές που υποστήριζαν την ανάγκη εφαρμογής των κεμαλικών αρχών στους μουσουλμάνους της Θράκης και οι παλαιομουσουλμάνοι ή συντριπτικοί οι οποίοι ήταν αντίθετοι με την εισαγωγή αυτών των αρχών στη Θράκη. Η υπερίσχυση των νεωτεριστών στη Θράκη εκδηλώθηκε πολύ αργότερα, κατά τη δεκαετία 1950, όταν οι νεωτεριστές ταυτίστηκαν με τους Τούρκους και πρόβαλε η διεκδίκηση της τουρκικής ταυτότητας για το σύνολο της μειονότητας, δηλαδή την εποχή που άρχισε να εθνικοποιείται το μειονοτικό κόπτημα στη Θράκη. Για την οργάνωση των δύο στρατοπέδων και την εξέλιξη τους στο μεταθρησκικό θρακικό πιλαίσιο, βλ. A. Popovic, *L'Islam balkanique. Les musulmans du sud-est européen dans la période post-ottomane*, Otto Harrassowitz, Βερολίνο 1986, κεφ.3.

⁵³ Πρόκειται αρχικά, για τη βενιζελική πολιτική του 1930 και την περίοδο της ελληνοτουρκικής φιλίας και στη συνέχεια, για την πολιτική του Παπάγου [1950-1955] και το κλήμα φιλίας των δύο χωρών, κατά τη διάρκεια των οποίων αναπτύχθηκαν και ενισχύθηκαν τα δίκτυα επα-

μεν σύνολο, απλά τουρκικής συνείδησης, και ο αποκλεισμός τους από κάθε διαδικασία οικονομικής και κοινωνικής ανέλιξης δεν άφηναν κανένα περιθώριο ανάδειξης μιας πομακικής ταυτότητας που από κάθε άποψη βρισκόταν σε μειονεκτικότερο θέση και λειτουργούσε ως στίγμα γι' αυτόν που την έφερε. Η προσπάθεια εκβουλγαρισμού των Πομάκων κατά την περίοδο της βουλγαρικής κατοχής και η οικονομική εξαθλίωση που χαρακτηρίζει ολη την περίοδο του Εμφυλίου πολέμου⁵⁴, είχαν σαν αποτέλεσμα την παράταξη των Πομάκων με το μέρος των Τούρκων που ήταν στην κρίσιμη δεκαετία 1950 και εξελίχθηκε σταδιακά μέσα σε ένα περιβάλλον διακρίσεων και καταστολής από την πλευρά των ελληνικών κυβερνήσεων ενδυναμώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο, την εθνική τουρκική συνείδηση στην πλειοψηφία των μειών της μειονότητας, συμπεριλαμβανομένης και μεγάλης μερίδας Πομάκων.

Αν για τους Πομάκους το βασικό κριτήριο σύμπλευσης με την τουρκική ομάδα ήταν το θρησκευτικό, στην πραγματικότητα, η αποδοχή από τους Τούρκους γινόταν στο όνομα της τουρκικότητας και δευτερευόντως πλόγω του θρησκευτικού δεσμού. Επίσης, η έλλειψη προοπτικής κοινωνικής ανέλιξης των Πομάκων στην ελληνική κοινωνία, διευκόλυνε την ένταξή τους στο δεύτερο έστω κυρίαρχο σύνολο της θρακικής κοινωνίας, την τουρκική ομάδα, χάρη στην οποία μπορούσαν να είναι κάτοχοι ενός γοντρου που εξασφάλιζε η τουρκική ταυτότητα. Η κοινωνική αναγνώριση επομένως, για τους περισσότερους δεν μπορούσε παρά να προέλθει μέσα από την τουρκοποίησή τους. Η συνείδηση αυτή επιλογή μπορούσε ευκολότερα να επιτευχθεί στον αστικό χώρο και ως ένα σημείο έχει ήδη συντελεστεί. Η αστικοποίηση όμως των Πομάκων που συνεπάγεται ενσωμάτωση στην τουρκική ομάδα, δεν σημαίνει αυτόματα και αποδοχή από την αστική τουρκική κοινωνία. Η καταγωγή από το βουνό που παραπέμπει στο στερεότυπο του «απολίτιστου» ή «καθυστερημένου» ανθρώπου⁵⁵ και στην πομακική αμφίβολης προέλευσης κατα-

φών μεταξύ Τούρκων της Θράκης και της Τουρκίας.

⁵⁴ Σημαντικές πληροφορίες για αυτές τις περιόδους και την κατάσταση στην ορεινή περιοχή της Ροδόπης περιέχονται στο βιβλίο του Π. Γ. Παπαδημητρίου, *Οι Πομάκοι της Ροδόπης*. Από τις εθνοτικές σχέσεις στους βαλκανικούς εθνικισμούς (1870-1990), Αροι Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2003.

⁵⁵ Συνίθιστα το βουνό ταυτίζεται με τον οπισθόδορικό χώρο και τους συντηρητικούς ανθρώπους. Εξαίρεση φαίνεται να αποτελεί η περίπτωση των ορεινών χωριών της περιοχής Devoll στη νότια Αλβανία. Ο G. De Rapper στην έρευνα που έκανε στη συγκεκριμένη περιοχή αναφέρει ότι η θρησκευτική διαφορά δομεί την τοπική κοινωνία που διακρίνεται σε χριστιανούς και μουσουλμάνους. Οι μουσουλμάνοι κατοικούν σε χωριά που βρίσκονται στην πεδιάδα, ενώ οι χριστιανοί σε χωριά του βουνού. Σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του, αν και το βουνό είναι μια αρνητικά φορτισμένη έννοια, για τους ανθρώπους της περιοχής, και κυρίως για τους μουσουλμά-

γωγή αρκούν για να τονίσουν τη διαφορά με την στέρεη τουρκική ταυτότητα. Δεν απουσιάζουν, λοιπόν, καθόλου οι αιχμές κατά της πομακικής κατώτερης καταγωγής σε στιγμές διένεξης μεταξύ Τούρκων και αστικοποιημένων Πομάκων. Όσο για τους μικτούς γάμους που πραγματοποιούνται εδώ και χρόνια, οι προσδοκίες από το άτομο πομακικής καταγωγής πάντα υπερβαίνουν αυτές που απαιτούνται για το άλλο, με σκοπό να αμβλυνθεί το ζήτημα μιας «προβληματικής» καταγωγής.

6. Η εγκατάσταση των Ποντίων και τα νέα δημογραφικά δεδομένα

Ο όρος Πόντιοι αναφέρεται στους Έλληνες του Πόντου ή Πόντιους Έλληνες, δηλαδή στους πληθυσμούς που βρίσκονται συγκεντρωμένοι στην περιοχή του Καυκάσου και στις ακτές της Μαύρης θάλασσας, γνωστή ως περιοχή του Πόντου. Όσο για τις ονομασίες των Ποντίων στην Ελλάδα, συναντούμε συχνά τη χρήση των όρων Καυκάσιοι, Έλληνοι οπόντιοι, αλβλά και Ρωσοπόντιοι που παραπέμπει είτε στα ρώσικα ως την κύρια γλώσσα τους είτε στη ρώσικη υποκούτητα.

Τα πρώτα μεταναστευτικά ρεύματα των Ελλήνων του Πόντου έφτασαν στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της ανταλλαγής των πληθυσμών το 1923 μαζί με τους υπόλοιπους πρόσφυγες Ελληνικής καταγωγής και εγκαταστάθηκαν στην πλειοψηφία τους στην ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας. Στο πιο πρόσφατο παρελθόν, η πρώτη φάση εγκατάστασή τους καλύπτει τις περιόδους 1965-1967 και από το 1985 μέχρι το τέλος της δεκαετίας 1980⁵⁶, όπου η ένταξή τους στηρίζεται ουσιαστικά στη βοήθεια που παρέκαν οι συγγενείς Πόντιοι στην Ελλάδα, ενώ από το 1990 και ώστερα, η εγκατάστασή τους παίρνει πιο οργανωμένη μορφή με την αρωγή του κράτους. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1980, η ελληνική κυβέρνηση επιχείρησε την εφαρμογή ενός πειραματικού προγράμματος υποδοχής και εγκατάστασης των Ποντίων της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, στην προοπτική της δημογραφικής αλλαγής της Θράκης, όπου διαπιστωνόταν μια

vous, το «χριστιανικό βουνό» αναδεικνύεται σε τόπο πολιτισμού σε αντίθεση με το μουσουλμανικό χωρί της πεδιάδας που συνοδεύεται από υποτιμητικούς χαρακτηρισμούς. Βλ. G. De Rapper, «Espace et religion: chrétiens et musulmans en Albanie du Sud», *Études balkaniques* [Παρίσι] 9 [2002] 18-39. Για την περίπτωση των Πομάκων της Ροδόπης, βλ. Φ. Τσιμπιρίδου, «Πομάκος σημαίνει άνθρωπος του βουνού». Εννοιολογήσεις και βιώματα του τόπου στις κατακευές και τις πολιτικές μειονοτικών περιθωριακών ταυτοτήτων», στο B. Νιτσάκος – X. Κασίμης (επιμ.), *Ο ορεινός χώρος της Βαλκανικής*, Πλέθρον, Δήμος Κόνιτσας 2000, σ. 35-52.

⁵⁶ Για τις περιόδους πριν τη δεκαετία 1990, βλ. Κ. Κασιμάτη (επιμ.), *Πόντιαι μετανάστες από την πρώην Σοβιετική Ένωση: κοινωνική και οικονομική ένταξή τους*, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής - Γ.Γ. Απόδημου Ελληνισμού, Αθήνα 1992, και M.K. Βεργέτη (επιμ.), *Ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση, 1985-1995*, Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1998.

ανισόρροπη πληθυσμιακή ανάπτυξη σε βάρος του χριστιανικού πληθυσμού⁵⁷. Το 1982, εκδηλώθηκαν έντονες διαμαρτυρίες από την πλευρά των μουσουλμάνων στην Ξάνθη που συνδέονταν άμεσα με το ζήτημα των απαλλοτριώσεων στο χωριό Εύλαπο (χωρί με μικτό πληθυσμό, όπου υπερέχουν αριθμητικά οι κάτοικοι τουύρκικης καταγωγής). Η αιτία του κινήματος της διαμαρτυρίας των μουσουλμάνων κατοίκων του Εύλαπου ήταν το σχέδιο κατασκευής κατοικιών για τους Πόντιους που σχεδιάστηκε από το 1979. Το σχέδιο προέβληπε απαλλοτρίωση των γαιών των οποίων ιδιοκήτες ήταν Τούρκοι της πεδιάδας.

Παρ' όλη την αναποτελεσματικότητα αυτής της πρώτης ελληνικής επιχείρησης, η Θράκη, από το 1989 και κατά τη διάρκεια των ποιλιτικών αλλαγών που ακολούθησαν στην Ανατολική Ευρώπη, μετατράπηκε στον κύριο τόπο εγκατάστασης των Ποντίων από όχρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης [Γεωργία, Καζακστάν, Ουζμπεκιστάν]. Η άφιξη των Ποντίων συνεπαγόταν την εφαρμογή ενός προγράμματος που χρηματοδοτούσε η Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να εξασφαλίστοιν στέγαση και αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης. Για το λόγο αυτό, δημιουργήθηκαν νέοι οικισμοί, γνωστοί ως κατοικίες της ΕΚΤΕΝΕΠΟΛ, στους νομούς Ροδόπης και Ξάνθης, όπου οι οικογένειες των Ποντίων θα μπορούσαν να στεγαστούν για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα μέχρι την επαγγελματική αποκατάσταση των ενοπλίκων μελών. Κατά την παραμονή τους εκεί, θα μπορούσαν να παρακολουθήσουν μαθήματα ελληνικής γλώσσας καθώς και σεμινάρια επαγγελματικού προσανατολισμού. Με δεδομένο ότι για τους περισσότερους η Θράκη αποτελεί ένα προσωρινό στάδιο μέχρι τη μόνιμη εγκατάστασή τους σε ένα από τα μεγάλα αστικά κέντρα, κτίστηκαν 110 κατοικίες στο χωριό Εύμοιρο (σε απόσταση 5 περίπου χιλιομέτρων από την πόλη της Ξάνθης) που προορίζονταν για τους Πόντιους με την προϋπόθεση ότι θα έμεναν στη Θράκη. Επίσης, στην επέκταση της τοποθεσίας της ΕΚΤΕΝΕΠΟΛ δημιουργήθηκε η νέα συνοικία-προάστιο της Καλλιθέας, όπου εκτός από τα κτίρια του Νοσοκομείου και της Αστυνομικής Σχολής ο υπόλοιπος οικιστικός χώρος καταλήφθηκε από οικογένειες πατιλιννοστούντων. Περιορισμένος ήταν ο αριθμός των οικογενειών που αγόρασαν με δάνειο κάποιο διαμέρισμα στο κέντρο της πόλης, συνήθως σε παλιές πολυκατοικίες με χαμηλό κόστος, ενώ πολλές οικογένειες επέλεξαν ως τόπο μόνιμης κατοικίας τους τα χωριά

⁵⁷ Για τον επαναπατρισμό των Ποντίων και τις δυσκολίες που αφορούσαν στη διαχείριση του προβλήματος στη Θράκη, βλ. G. Notaras, «État et société helléniques face au problème pontique», στο M. Bruneau (sous la direction de), *Les Grecs pontiques*, CNRS, Παρίσι 1998, σ. 229-239. Αναφορές στα προβλήματα που δημιουργήθηκαν με την ερχομό των Ποντίων στη Θράκη βρίσκουμε επίσης, στα βιβλία των: J. Dalègre, *La Thrace grecque. Populations et territoire*, L'Harmattan, Παρίσι 1997, σ. 236-245, και S. Akgönül, *Une communauté, deux États: la minorité turco-musulmane de Thrace occidentale*, Isis, Κωνσταντινούπολη 1999, σ. 171.

της πεδιάδας. Με άλλα λόγια, η εκ νέου ελληνοποίηση της περιοχής με την εγκατάσταση των Ποντίων αποτυπώνεται χωρικά κυρίως στο προαστιακό και αγροτικό περιβάλλον αγγίζοντας ελάχιστα τον αστικό χώρο. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύτηκαν το 1993, οι επαναπατριζόμενοι Πόντιοι εκτιμούνται από 10.000 έως 11.000, χωρίς να έχει μεταβληθεί ο αριθμός αυτών μέχρι σήμερα, αν και θα πρέπει να υπολογιστεί ότι νέες αφίξεις που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 αντικατέστησαν αριθμητικά αυτούς που μετακινήθηκαν σε μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας.

Το σχέδιο για μια ανανεωμένη Θράκη είχε να αντιμετωπίσει ωστόσο δύσκολα προβλήματα που απέρρεαν από τις άλιτσες καταστάσεις του παρελθόντος. Και πρώτα απ' όλα, η κακυοψία του θρακιώτικου πληθυσμού ήταν το εμπόδιο που θα έπρεπε να υπερποδηθεί. Οι Έλληνες χριστιανοί δεν είχαν καμιά εμπιστοσύνη στο «κράτος των Αθηνών»⁵⁸ και για τους μουσουλμάνους αυτή η αλήση δεν μπορούσε παρά να κρύβει πονηρές διαθέσεις. Η άφιξη των Ποντίων που εισήγαγε νέες ανακατατάξεις στην τοπική κοινωνία, δεν έγινε εύκολα αποδεκτή, αρχικά από τους χριστιανούς οι οποίοι θεώρησαν αρνητική την παρουσία τους και ως αιτία για την αύξηση της ανεργίας στην περιοχή. Επιπλέον, τα γλωσσικά προβλήματα εξαιτίας της ποντιακής διαλέκτου και των ρώσικων ως κύριων γλωσσών των Ποντίων, εκτός του ότι δυσχέραιναν την επικοινωνία με τους υπόλοιπους, έθεταν σε αμφισβήτηση την ελληνικότητά τους. Η προχειρότητα του σχεδιασμού για τη γρήγορη εγκατάστασή τους έγινε αντιληπτή από τα μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας σαν μια νέα επίθεση από την ελληνική κυβέρνηση που προσπαθούσε να τους δώσει ακόμη ένα χτύπημα με την απόσπαση γαιών μέσω της μεθόδου των απαλλοτριώσεων και τη χρησιμοποίησή τους για την αποκατάσταση των νεοαφιχθέντων Ποντίων. Σ' αυτή την περίπτωση, είθετο το ζήτημα της παλαιότητας και των δικαιωμάτων που είχαν ως παλαιότεροι κάτοικοι αυτού του τόπου, ενώ δεν έλειψαν από τους μουσουλμάνους και κάποιοι παραληπισμοί ανάμεσα στο νέο αποικισμό, όπως τον χαρακτήριζαν, και σε εκείνον του 1923 όταν έφτασαν οι Έλληνες της Ανατολικής Θράκης και της Μικράς Ασίας στη Θράκη. Πολλές απορίες εκφράστηκαν σχετικά με τη γλωσσική εξέλιξη των Ποντίων οι οποίοι μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα μάθαιναν την ελληνικά, ενώ για τους μουσουλμάνους η εκμάθηση της ελληνικής μέσα από το

⁵⁸ Είναι κοινά αποδεκτό ότι μετά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο η Αθήνα μετατράπηκε στο κατεξοχήν πολιτικό, οικονομικό και διοικητικό κέντρο της χώρας, που είχε ως συνέπεια το μαρασμό της περιφέρειας. Η Θράκη ήταν από τις πιο άμεσα θιγόμενες από τον συγκεντρωτισμό των εξουσιών. Το αίσθημα μίλωσε της εγκατάλειψης εκδηλώνεται πολύ έντονα από τοπικούς παράγοντες της περιοχής κυρίως μέσω του τοπικού μημέρησιου τύπου σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας 1980.

παρεχόμενο εκπαιδευτικό σύστημα δεν έφερνε κανένα αποτέλεσμα. Ήταν ένας τρόπος για να εκφράσουν την εκούσια παραμέληση της πνευματικής τους ανάπτυξης από το ελληνικό κράτος με σκοπό τη διατήρηση του χαμπλού επιπέδου και της διαφοράς με τους υπόλοιπους Έλληνες πολίτες. Μέσα όμως σε τέτοιες συνθήκες και με την κληρονομιά δυσεπίλυτων προβλημάτων εξαιτίας των αρνητικών πολιτικών χειρισμών σχετικά με τη θράκη, ποιος θα μπορούσε να ανατρέψει αυτή την πεποίθηση στα μέλη της μειονότητας;

7. Συμπεράσματα

Χώρος, κοινωνικές σχέσεις και ταυτότητες αποτελούν το τρίπτυχο μέσα από το οποίο επιχειρήθηκε η ανάδειξη: [α] της ιδιαιτερότητας των ζητημάτων ταυτότητας της περιοχής της ελληνικής Θράκης και των πληθυσμών που ζουν σ' αυτήν, [β] της σύνδεσής τους με τις δομικές αρχές που διέπουν το συγκεκριμένο αστικό χώρο της Ξάνθης και, [γ] των σχέσεων που διαμορφώνονται μεταξύ των διαφορετικών ομάδων και του αστικού χώρου οι οποίες επιδρούν και στις σχέσεις που αναπτύσσουν μεταξύ τους οι ομάδες.

Η Θράκη, αν και γεωγραφικά τοποθετείται εντός των ελληνικών συνόρων από το 1920, κατέχει ως την τελευταία δεκαετία του αιώνα μια θέση ασταθή και αμφιλεγόμενη. Αποτέλεσε το κύριο πεδίο άσκησης της ελληνικότητάς της, καθιστώντας έτσι το έδαφός της απειλούμενο και αμυνόμενο υπέρ του εθνικού συμφέροντος. Ο επαναπροσδιορισμός της θέσης της σε σχέση με το εθνικό (ελληνικό) σύνολο εμφανίζεται ταυτόχρονα με τις γενικές ανακατατάξεις που σημειώνονται στον ευρύτερο βαθκανικό χώρο και την Ανατολική Ευρώπη, μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου. Από μια ανένταχτη περιοχή με σταθερά σημεία αναφοράς τα δύο ποτάμια, το Νέστο και τον Έβρο, που το πέρασμά τους μόνο εξασφάλιζε την αίσθηση του ανήκειν σε ένα βέβαιο εθνικό σύνολο, είτε ελληνικό είτε τουρκικό, καλείται σήμερα, να προσαρμοστεί σε ένα ευρύ γεωπολιτικό περιβάλλον που συμπεριλαμβάνει τις παρευξείνες περιοχές και τις από βορρά χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Η Θρακική κοινωνία είναι μια κοινωνία πολυεθνοτική. Ωστόσο, η καθιέρωση του εθνικού προσδιορισμού των ομάδων, στο επίπεδο ετίς, είναι αποτέλεσμα των τελευταίων πολιτικών εξελίξεων της δεκαετίας του 1990, ενώ στο επίπεδο επιτίς, οι διαφορετικοί πληθυσμοί κατατάσσονται με κριτήριο την θρησκευτική τους ένταξη, δηλαδή σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τους χριστιανούς και μουσουλμάνους. Αυτό το τελευταίο οφείλεται στον τρόπο αποθωμανοποίησης της περιοχής η οποία δεν συντελέστηκε αυτόματα μετά την ενσωμάτωση της Θράκης στην Ελλάδα, αλλά ξετυλίγεται ως διαδικασία καθ' όλη τη διάρκεια του 20^{ού} αιώνα σ' αυτό το τμήμα της Ελλάδας, όπου συνέχισαν να συμβιούν χρι-

στιανοί και μουσουλμάνοι. Τα δομικά στοιχεία αυτής της μικτής κοινωνίας δεν έχερασαν το πνεύμα των θρησκευτικών κοινοτήτων, υπήρξε δηλαδή μια συνέχεια στη νέα αρχή εντός του πλαισίου του έθνους-κράτους. Το ίδιο άλλωστε, νέο πλαισίο ευνοούσε το διαχωρισμό του πληθυσμού σύμφωνα με θρησκευτικά κριτήρια, αποδεχόμενο μόνο μια ομάδα, τη χριστιανική, ως κάτοχο της ελληνικής εθνικής ταυτότητας αποκλείοντας την άλλην, τη μουσουλμανική, εφόσον αυτή η τελευταία αδυνατούσε να ανταποκριθεί στο μοντέλο ταύτισης χριστιανικής πίστης και ελληνικής καταγωγής. Με άλλα λόγια, ο ιδιαίτερος τύπος του ελληνικού έθνους-κράτους εθνικοποιούσε μόνο μια μερίδα του θρακιώτικου πληθυσμού, τη χριστιανική. Όσο για τους μουσουλμάνους, η διεκδίκηση μιας εθνικότητας, της τουρκικής, εκφράστηκε σε συνθήκες εθνικιστικής έξαρσης, όταν δηλαδή φαινόταν να αφισθητείται η ελληνική ταυτότητα της περιοχής και ως απάντηση στη μη αποδοχή της ελληνικότητάς τους που το ίδιο το σύστημα απέρριπτε εξαιτίας της διαφορετικής θρησκευτικής τους πίστης.

Στην περίπτωση που εξετάστηκε, η διάκριση των δύο βασικών πληθυσμών αντικατοπτρίζεται στην οργάνωση του αστικού χώρου της Ξάνθης, ο οποίος σημαδεύεται έντονα από θρησκευτικά σύμβολα, δηλαδή από εκκλησίες και τζαμιά, διαμορφώνοντας ξεχωριστούς χώρους, το χριστιανικό και το μουσουλμανικό. Γύρω από τα επτά τζαμιά που υπάρχουν και λειτουργούν στην πόλη, σημεία αναφοράς, αναγνώρισης και ταυτότητας, βρίσκεται συγκεντρωμένη η μεγαλύτερη μάζα των μουσουλμάνων διαφορετικών εθνοτικά, αλλά ενωμένων σε θρησκευτική βάση και κάποτε γύρω από την τουρκικότητα. Κατά τον ίδιο τρόπο, η ένταξη των χριστιανών σε ενορίες ενισχύει το θρησκευτικό χαρακτήρα του τόπου που ορίζεται εξίσου από τα θρησκευτικά σύμβολα. Η συνέχεια στην οποία αναφέρθηκα πιο πάνω, αντανακλάται επομένως και στο θρακικό χώρο, που δεν εθνικοποιήθηκε, επειδή χωροταξικά διακρίνεται σε χριστιανικούς και μουσουλμανικούς μαχαλάδες, δηλαδή εξακολουθεί να λειτουργεί σύμφωνα με την εσωτερική οργάνωση των δύο διαφορετικών πληθυσμών.

Αναφορικά με τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των διαφορετικών ομάδων και του χώρου, εντοπίστηκε η άμεση σύνδεση του μαχαλά με την έννοια του κομσούλου, των σχέσεων δηλαδή καθής γειτονίας, που –αν και αποτελεί χαρακτηριστικό του οθωμανικού πολιτισμού– δεν κάθικε τελείως, εφόσον συνέχισαν να υπάρχουν οι συνθήκες επιβίωσής του μέσα στο πλαισίο των μαχαλάδων που δεν προσδιορίζονται ούτε ταυτίζονται με εθνικά, αλλά με θρησκευτικά κριτήρια. Ο μαχαλάς ως χώρος περικλείει μέσα του το σύνολο των σχέσεων με τον «άλλο» και οργανώνει τα διαφορετικά «εμείς» στη βάση του κομσούλου. Διατάραξη των σχέσεων μεταξύ χριστιανών και μουσουλμάνων παρατηρείται επομένως, όταν αυτές διαμεσολαβούνται από εξωτερικές επεμβάσεις που προσπαθούν να εθνικοποιήσουν την οργάνωση των κοινοτήτων.

Ως προς τις σχέσεις μεταξύ των μειωμένων τριών μειονοτικών ομάδων, διαπιστώνεται ότι οι Τούρκοι κατέχουν μια βέβαιη θέση, αριθμητικά και πολιτιστικά, στο θρακικό περιβάλλον κατοχυρώνοντας μια σίγουρη ταυτότητα με κύρος που αναγνωρίζεται από τις υπόλοιπες μουσουλμανικές ομάδες. Οι Τσιγγάνοι που βρίσκονται στο άλλο άκρο της αξιολογικής κλίμακας αποτελούν την ομάδα που καίρει την χαμηλότερη εκτίμηση μέσα στο μουσουλμανικό σύνολο, ενώ οι Πομάκοι αποσπούν τα μεγαλύτερα ερωτηματικά. Γεωγραφικά απομονωμένοι για χρόνια, αλλά όχι και αποκομένοι από τις οικονομικές και πολιτικές διεργασίες του περίγυρου, στιγματίσποκαν κοινωνικά, κυρίως λόγω της μαζικής εγκατάστασής τους στην ορεινή ζώνη και την περί αυτής αρνητική αντίληψη, καθώς και για το αμφίβολο της καταγωγής τους [ούτε «πραγματούχοι» Τούρκοι, ούτε Έλληνες, αλλά ούτε και Βούλγαροι]. Στο δικοτομημένο χώρο της πόλης που μοιράζεται σε χριστιανικούς και μουσουλμανικούς συνοικισμούς, οι Πομάκοι εγκαθίστανται δίπλα στους Τούρκους. Η κοινωνική θέση που διεκδικούν στον αστικό χώρο, για τους περισσότερους συνοδεύεται από την τουρκοποίησή τους, όμως η ορεινή τους καταγωγή αφήνει αρκετά περιθώρια για την υποτιμητική στάση ορισμένων Τούρκων απέναντι τους.

Από το 1990 μέχρι σήμερα, η θράκη έχει μετατραπεί σε τόπο υποδοχής των Ποντίων ορθοδόξων της πρώην Σοβιετικής Ένωσης καθώς και άλλων μεταναστών και προσφύγων. Σύμφωνα με τις επίσημες κυβερνητικές δηλώσεις, οι Πόντιοι θα μπορούσαν να προσφέρουν στην ενδυνάμωση της ελληνικότητας της περιοχής διαφεύγοντας έτσι τον κίνδυνο της δυνητικής αύξησης του μουσουλμανικού πληθυσμού. Η μαζική εγκατάστασή τους στην περιφέρεια της πόλης ή σε περιοχές μη προνομιακές εξαιτίας των χαμηλών εισοδημάτων τους, τους αφήνει έξω από τη βασική διαχωριστική γραμμή που διαιρεί το χώρο σε συνοικίες χριστιανικές και συνοικίες μουσουλμανικές, ενώ η ένταξη τους σε χώρους εντός της αστικής ζώνης γίνεται με βάση τα κοινωνικο-οικονομικά κριτήρια και όχι θρησκευτικά. Ισως θα πρέπει να αναμένουμε τη δεύτερη και τρίτη γενιά των νέων προσφύγων και μεταναστών, που μαζί με την αστική ανάπτυξη που βρίσκεται καθ' οδόν συμβάλλουν στην απάλεψη των δικοτομημένων θρησκευτικών ορίων του αστικού χώρου, δημιουργώντας πιθανότατα άλλους αποκλεισμούς και άλλα όρια στο χώρο.

Αικατερίνη Σ. Μάρκου,
Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Ιστορίας
και Εθνολογίας του Δ.Π.Θ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Aarbakke, Vemund, 2000, *The Muslim Minority of Greek Thrace*, Phd, University of Bergen.
- Ακαδημία Αθηνών, 1994, *Η ανάπτυξη της Θράκης. Προκλήσεις και προοπτικές*, Εκδόσεις του Κέντρου Έρευνας της Ελληνικής Κοινωνίας, Αθήνα.
- Akgönül, Samim, 1999, *Une communauté, deux États: la minorité turco-musulmane de Thrace occidentale*, Isis, Κωνσταντινούπολη.
- Αλιβιζάτος, Νίκος, 1995, *Οι πολιτικοί θεαμοί σε κρίση. 1922-1974. Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Θεμέλιο, Αθήνα.
- Βεργέτη, Μαρία Κ. [επιμ.], 1998, *Όμογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση, 1985-1995*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Bougarel, Xavier, 1996, *Bosnie. Anatomie d'un conflit*, La Découverte, Παρίσι.
- Γιαννησοπούλου, Μαρία, 1998, «Άλμωπια: παρελθόν, παρόν και μέλλον. Μια ανθρωπολογική προσέγγιση», στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, *Μακεδονία και Βαλκανία. Ξενοφοβία και ανάπτυξη*, Αιτεξάνδρεια, Αθήνα, σ. 330-466.
- Dalègre, Joëlle, 1997, *La Thrace grecque. Populations et territoire*, L'Harmattan, Παρίσι.
- Εμπειρίκος, Λεωνίδας - Μαυρομάτης, Γιώργος, 1998-1999, «Εθνοτική ταυτότητα και παραδοσιακή μουσική στους μουσουλμάνους της ελληνικής Θράκης», *Εθνολογία* 6-7: 309-343.
- Ζεγκίνης, Χ. Ευστράτιος, 1988, *Ο μπεκτασιμός στη Δυτική Θράκη. Συμβολή στην ιστορία της διαδόσεως του μουσουλμανισμού στον ελλαδικό χώρο*, IMXA, Θεσσαλονίκη. 1994, *Οι μουσουλμάνοι Αθήγανοι της Θράκης*, IMXA, Θεσσαλονίκη.
- Hall, T. Edward, 1971, *La dimension cachée*, Seuil, Παρίσι.
- Κασιμάτη, Κούπα [επιμ.], 1992, *Πόντιοι μετανάστες από την πρώην Σοβιετική Ένωση: κοινωνική και οικονομική τους ένταξη*, Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής - Γ.Γ. Απόδημου Ελληνισμού, Αθήνα.
- Konstantinov, Julian, 1992, «An Account of Pomak Conversions in Bulgaria [1912-1990]», στο Seewann G. [επιμ.], *Minderheitenfragen in Südosteuropa*, R. Oldenbourg Verlag, Μόναχο 1992, σ. 343-357.
- Κουτσούκος, Βασίλης, 2000, *Εθνοτικός ανταγωνισμός και χώρος στην πολυπολιτισμική Κομοτηνή*, [Πτυχιακή εργασία], Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Γεωγραφίας.
- Λαμπριανίδης, Λόης, 1997, «Τοπική ανάπτυξη και περιοριστικές ρυθμίσεις: η περίπτωση της επιτρούμενης ζώνης στα χωριά των Πομάκων της Ξάνθης», *Tόπος* 13: 17-46.
- Λαφαζάνη, Ε. Δώρα, 1997, «Χώρος και κοινωνικές σχέσεις. Χώρος και κοινωνικός αποκλεισμός», *Σύγχρονα θέματα* 62: 69-75.
- Ledrut, Raymond, [1968] 1979, *Sociologie urbaine*, PUF, Παρίσι.
- Lévy, Paul F. - Segaud, M., 1983, *Anthropologie de l'espace*, Centre Georges Pompidou, Παρίσι.
- Lewis, Bernard, 2001, *Η ανάδυση της σύγχρονης Τουρκίας*, t.1, Παπαζήση, Αθήνα.
- Μαρατζίδης, Νίκος, 2001, *Γιασασάν Μιλλέτ. Ζήτω το έθνος. Προσφυγιά, κατοχή και εμφύλιος: εθνοτική ταυτότητα και πολιτική συμπεριφορά στους τουρκόφωνους ελληνορθόδοξους του Δυτικού Πόντου*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο.
- Μπαλτσιώτης, Λάμπρος,
- 1997 α, «Ελληνική διοίκηση και μειονοτική εκπαίδευση στη Δυτική Θράκη», στο Κ. Τσιτσελήκης - Δ. Χριστόπουλος [επιμ.], *Τα μειονοτικά φαινόμενα στην Ελλάδα*, Κριτική/ KEMO, Αθήνα, σ. 315-348.

1997 β, «Η πολυγλωσσία στην Ελλάδα», *Σύγχρονα θέματα* 63: 89-95.

- Markou, Katerina, 2002, «Les Pomaques de Thrace grecque et leurs choix langagiers», *Études balkaniques* [Παρίσι] 9: 49-51.
- 2003, «La terminologie adoptée à propos des musulmans de Thrace grecque», *Mésogeios* 20-21: 43-55.
- Nikolaidou, Sotilia, 1993, *Η κοινωνική οργάνωση του αστικού χώρου*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
- Notaras, Gerassimos, 1988, «État et société helléniques face au problème pontique», στο M. Bruneau [sous la direction de], *Les Grecs pontiques*, CNRS, Παρίσι, σ. 229-239.
- Papadimitriou, Γ. Παναγιώτης, 2003, *Οι Πομάκοι της Ροδόπης. Από τις εθνοτικές σχέσεις στους βαλκανικούς εθνικισμούς (1870-1990)*, Αρούρα Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Popovic, Alexandre, 1986, *L'Islam balkanique. Les musulmans du sud-est européen dans la période post-ottomane*, Otto Harrassowitz, Βερολίνο.
- Prévylakis, Georges, 1994, *Les Balkans. Cultures et géopolitique*, Nathan, Παρίσι.
- De Rapper, Gilles, 2002, «Espace et religion: chrétiens et musulmans en Albanie du Sud», *Études balkaniques* [Παρίσι] 9: 18-39.
- Στεφανίδης, Μάρος, 2002, *Τα τεμένη της Θράκης. Εισαγωγή στην αισθητική του λαζάμι*, [φωτογραφίες Αλέξη Ροδόπουλος, εισαγωγή Παυλίνα Νάσιουτζικ], Μίλητος, Αθήνα.
- Todorova, Maria, 2000, *Βαλκανία. Η δυτική φαντασίαση*, Παραπορτής, Θεσσαλονίκη.
- Τοντόροφ, Νικολάι, 1986, *Η βαλκανική πόλη. 15^{ος}-19^{ος} αιώνας*, 2τ., Θεμέλιο, Αθήνα.
- Τρουμπέτα, Σεβαστή, 2001, *Κατασκευάζοντας ταυτότητες για τους μουσουλμάνους της Θράκης. Το παράδειγμα των Πομάκων και των Τσιγγάνων*, Κριτική/ KEMO, Αθήνα.
- Τσιμπιρίδη, Φωτεινή,
- 1994, «Χόρος: δομές και αναπαραστάσεις. Ανθρωπολογική πρόταση ανάγνωσης του χώρου στα πομακοχώρια του νομού Ροδόπης», *Εθνολογία* 3: 5-30.
- 2000, «Πομάκος σημαίνει άνθρωπος του βουνού. Εννοιολογήσεις και βιώματα του τόπου στις κατασκευές και τις πολιτικές μειονοτικών περιφερειακών ταυτοτήτων», στο Β. Νιτσάκος - X. Κασίμης [επιμ.], *Ο ορεινός χώρος της Βαλκανικής. Συγκρότηση και μετασχηματισμός*, Πλέθρον - Δήμος Κονίτσας, Αθήνα, σ. 35-52.
- Χιωτάκης, Στέλιος, 1997, «Σχολική εκπαίδευση και κοινωνική ενωμάτωση των μουσουλμάνων της Ρόδου», *Σύγχρονα θέματα* 63: 79-83.
- Χριστόπουλος, Δημήτρης [επιμ.], 1999, *Νομικά ζητήματα θρησκευτικής ετερότητας στην Ελλάδα*, Κριτική/ KEMO, Αθήνα.
- Yerasimos, Stéphane, 1992, «À propos des réformes urbaines des Tanzimat», στο P. Dumont - F. Georgeon, *Villes ottomanes à la fin de l'Empire*, L'Harmattan, Παρίσι, σ. 17-32.
- Yerolympos, Alexandra, 1992, «Urbanisme et modernisation en Grèce du Nord à l'époque des Tanzimat (de 1839 à la fin du XIXe s.)» στο P. Dumont - F. Georgeon, *Villes ottomanes à la fin de l'Empire*, L'Harmattan, Παρίσι, σ. 47-74.
- Zlatkova, Meglena, 2004, «Public-Private, Local-Global or For the New Usages of Urban Spaces in South-Eastern Europe», ανακοίνωση στο συνέδριο *Entre autres: rencontres et conflits en Méditerranée*, Μασσαλία, 26-29 Απριλίου.

* Το άρθρο αυτό δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Εθνολογία» 11 [2004-2005] σ. 21-59.

MISS AMERICA
1929

Ιανουάριος 2015

ΞΑΝΘΙΩΤΕΣ

Για κάποιους είναι τόπος οικονομικής συναλλαγής, για άλλους τόπος ευκαιρίας αγορών, για άλλους ένας τρόπος να εξοικονομήσουν ένα καλό μεροκάματο, για άλλους ένας λόγος να βγουν από το σπίτι, μια έξοδος στον κόμπο που μπορεί να τους φέρει στο γάμο –υπάρχει άλλωστε μια «παράδοση» ειδικά στο χώρο της μειονότητας από παζαρίσιους έρωτες. Για άλλους απλά μια ανέμελη και διασκεδαστική βόλτα. Τι, και αν αντιπροσωπεύει το παζάρι για τον καθένα και ότι και αν αντιπροσωπεύει για την τοπική κοινωνία μέσα σε ένα πλέγμα κοινωνικο-οικονομικο-εμπορικών σχέσεων, βρισκόμαστε μπροστά σε ένα «κέντρο», ένα σταθερό σημείο αναφοράς γύρω από το οποίο περιστρέφομαστε με τον έναν ή με τον άλλο τρόπο όλοι, προσπαθώντας να συναρμολογήσουμε τις σκόρπιες ψηφίδες στο ψηφιδωτό της μνήμης και της καρδιάς.

«Μια φωτεινή μέρα αξίζει όσο κίτιες και μια νύκτες», Μίνα Μαχαιροπούλου
Από το βιβλίο «ΠΑΖΑΡΙ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ. ΕΥΧΟ, ΠΟΛΥΤΡΟΠΟ, ΤΟ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟ»

Να μην χειάσου να παρακολουθήσω αυτήν την εβδομάδα

29 Δευτέρα | Monday

Των υπό του Ηρώδου αναρεθέντων 14.000 νυκτών

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:45
Δύση: 17:00

30 Τρίτη | Tuesday

Ανωσίας οσιομάρτυρος, Φιληταίρου μάρτυρος, Λέοντος οσίου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:45
Δύση: 17:00

31 Τετάρτη | Wednesday

Μετάνιας οσίας, Ζωτικού του Ήρωαντρόφου (παραμονή Πρωτοχρονίδας)

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:46
Δύση: 17:01

1 Πέμπτη | Thursday

† ΠΕΡΙΟΤΗΜΗ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, Βασιλείου του Μεγάλου (Πρωτοχρονία, αργά)

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:46
Δύση: 17:02

2 Παρασκευή | Friday

Σιββεστρου πάσα Ρώμης, Θεαγένους ιερομάρτυρος, Σεραφείμ του Σάρωφ

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:46
Δύση: 17:04

4 Κυριακή | Sunday

† ΠΡΟ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ, Σύναξη 70 αποστόλων, θεοκίστου, Ονουφρίου εν Χίῳ

9
10
11

Ανατολή: 07:46
Δύση: 17:05

5

Δευτέρα | Monday

Βεσόπεμπτου, θεωνά, Συγκριτικής οισών
(ημερέα)

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:46
Δύση: 17:06

Πανσέληνος

6

Τρίτη | Tuesday

† ΤΑ ΑΠΑ ΘΕΟΦΑΝΙΑ (σργα)

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:46
Δύση: 17:07

7

Τετάρτη | Wednesday

† Σύναξις ιωάννου του Προδρόμου και
Βαπτιστού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:46
Δύση: 17:08

8

Πέμπτη | Thursday

Γεωργίου Χοζεβίτου, Δομνίκου, Κύρου
Κανσαντιπόθεας, Παρθένου Εβεσσαίου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:46
Δύση: 17:09

9

Παρασκευή | Friday

Πομπεύτου μάρτυρος, Ευστρατίου οσού

10

Σάββατο | Saturday

† Γρηγορίου Επισκόπου Νύσσης, Δομετιανού,
Μαρκιανού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:45
Δύση: 17:11

11

Κυριακή | Sunday

† ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΩΤΑ, θεοδοσίου του Κοινοβιάρχου,
Αγιού οσού

9
10
11

Ανατολή: 07:46
Δύση: 17:10

9
10
11

Ανατολή: 07:45
Δύση: 17:12

Οι οικογένειες των
ξένων καπνεμπόρων που
εγκαθίστανται στην πόλη
επιβάλλουν την ύπαρξη
θεσμών και φορέων
προ εμπρέπειά τους
(προξενεία, καταστήματα,
αιθοποική, ενδυμασία,
εκπαίδευση, κ.ά.).

Η ιστορική περίοδος από τα μέσα του 19^{ου} αι. ως και τα πρώτα 25-30 πρώτα χρόνια του 20^υ αι. στη Θράκη, είναι ιδιαίτερα σπουδαϊκή. Πολλά γεγονότα, συνθήκες, και ανακατατάξεις πληθυσμών που συμβαίνουν τότε, καθορίζουν μέχρι σήμερα ίσως την κοινωνική ζωή του τόπου. Η Ξάνθη και η περιοχή της δεν θα μπορούσαν να ξεφύγουν από τον ρου της ιστορίας.

На унн зориом на парахозондюн авин тун сбогнада

12

Δευτέρα | Monday

Τατιανής, Ευθασίας, Μερτίου και Πέτρου
μαρτύρων

Άνωτερή: 07:45
Δύση: 17:13

13

Tpítn | Tuesday

Ερμύλου, Στρατονίκου μαρτύρων, Μαξίμου
Καυσοκαθηβίτου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Άνωτοίκη: 07:44
Δύση: 17:14

Τελευταίο τέταρτο

14

Τετάρτη | Wednesday

Αγγής μάρτυρος, Των εν Σινά ανατρεπθέντων
Αββάδων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:44
Δύση: 17:15

15

Πέμπτη | Thursday

Παύλου και Θηβαίου, Ιωάννου του Καῆπερτο

16

Παρασκευή | Friday

Προσκύνησις αιώνεως Πέτρου, Πευσίππου και
Νεονίκης μαρτύρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:44
Δύση: 17:16

17

Σάββατο | Saturday

† Αντωνίου του Μεγάλου, Αντωνίου Βεροίας,
Γεωργίου Ιωαννίνων

9
10
11
12
Αναστάτω: 07:43 Δύση: 17:18
18 Κυριακή Sunday † Αθανασίου και Κυριλλίου πατριαρχών Αθηναγόρειας
9
10
11
Αναστάτω: 07:42 Δύση: 17:19

Ανατολή: 07:42
Δύση: 17:19

Φεβρουάριος 2015

ΘΡΑΚΙΟΤΕΣ - ΓΕΝΙΣΕΑ - ΑΒΔΗΡΑ - ΕΒΡΙΤΕΣ

Ο Σύλλογος Εβριτών Ξάνθης ιδρύθηκε το 1996 στη Ξάνθη με σκοπό να συμβάλει στα αναπτυξιακά, πνευματικά, πολιτιστικά και λαογραφικά δρώμενα της θράκης.

Να μην χειάσου να παρακολουθήσω αυτήν την εβδομάδα

26
Δευτέρα | Monday

Ξενοδόχος οικίου, Συμεών οικίου του Παΐσιου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:37

Δύση: 17:29

27
Τρίτη | Tuesday

† Ανακοινιδή Ηειράνων Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Κηφισεύτος Αθηναίου
Διεθν. ημέρα μνήμης για τα θύματα του Ολοκαυτώματος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:36

Δύση: 17:30

28
Τετάρτη | Wednesday

Εφραίμ του Σύρου, Πατριαρχίου και Ιακώβου οσίου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:35

Δύση: 17:32

29
Πέμπτη | Thursday

Ανακοινιδή Ηειράνων Ιγνατίου του Θεοφόρου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:37

Δύση: 17:30

30
Παρασκευή | Friday

† Τριάντα Ιεραρχών (ακαλική γιορτή), Ανάμνησις ευρέσεως εικόνος Ευαγγελιστρίας Τίνου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:35

Δύση: 17:32

31
Σάββατο | Saturday

Κύρου και Ιωάννου των Αναργύρων, Αρσενίου εν Πάρῳ

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:33

Δύση: 17:35

1
Κυριακή | Sunday

† ΤΕΛΔΝΟΥ & ΦΑΡΙΣΑΙΟΥ (αρχή Τρωδίου),
Τρύπανος μάρτυρας, Περπετούος, Αναστασίου νεομάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:34

Δύση: 17:34

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:32

Δύση: 17:37

2
Δευτέρα | Monday
† Η Υποπαντή του Ιησού Χριστού
Παγκόσμια πημέρα υγροπόνων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:31
Δύση: 17:38

3
Τρίτη | Tuesday
Συμεών του Θεοδάχου, Άννης προφήτηδος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:30
Δύση: 17:39

4
Τετάρτη | Wednesday
Ιωνώδου του Πιπίσουσιώτου, Νικοθίου ομαδοπηγητού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:29
Δύση: 17:40

Πανασέλινος ●

5
Πέμπτη | Thursday
Αγάθης μάρτυρος, θεοδοσίου εν Σκοπείῳ

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:28
Δύση: 17:42

6
Παρασκευή | Friday
Φωτίου πατριάρχου Κων/πόθεως, Βουκόλου επισκόπου Σμύρνης

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:26
Δύση: 17:44

7
Σάββατο | Saturday
Παρθενίου επισκόπου Λαμψάκου, Λουκά σαίου του εν Στερείῳ

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:24
Δύση: 17:45

8
Κυριακή | Sunday
† ΤΟΥ ΑΣΩΤΟΥ, Ζαχαρίου προφήτου, Θεοδώρου του Στρατηλάτου

9
10
11

Ανατολή: 07:24
Δύση: 17:45

Παραδοσιακή Φορεσιά και τα μουσικά όργανα της Θράκης

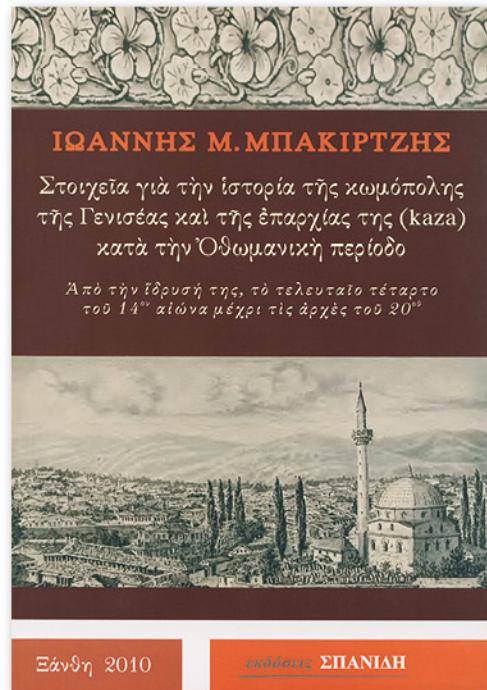
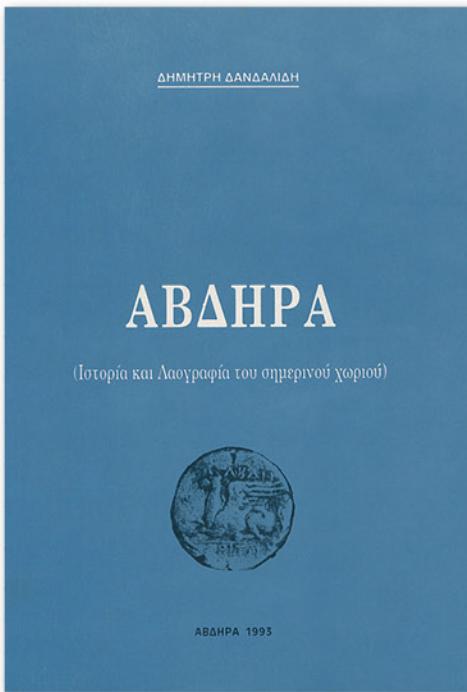
στοιχεία ανάδειξης της πολιτιστικής της κληρονομιάς

Σύλλογος Εβριτών Νομού Ξάνθης

Ξάνθη 2008

Σημαντικό μέρος της λαογραφίας ενός τόπου είναι και οι παραδοσιακές του ενδυμασίες. Η θρακιώτικη και κατ' επέκταση της Ξάνθης, φορεσιά χαρακτηρίζεται από κάποια ιδιαίτερα στοιχεία. Σημαντική είναι η συμβολή του Σύλλογου Εβριτών Νομού Ξάνθης, με την έκδοση «Παραδοσιακή φορεσιά και τα μουσικά όργανα της Θράκης, στοιχεία ανάδειξης της πολιτιστικής της κληρονομιάς, Ξάνθη 2008».

Αβδηρα και η Γενισέα.

Οι εκδοτικές παραγωγές αποτελούν σήμερα το σημαντικότερο τρόπο προσέγγισης της τοπικής μας κληρονομίας. Από το Ιστορικό Αρχείο Ξάνθης.

Να μην ξεχάσουμε να παρακολουθούμε αυτήν την εβδομάδα

9

Δευτέρα | Monday

Νικηφόρου μάρτυρος, Παγκρατίου Ταυρομενίας

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:23
Δύση: 17:47

10

Τρίτη | Tuesday

† Χαρακόμηπος ιερομάρτυρος, Αναστασίου Ιεροσολύμων, Σήννων Ταυρομένου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:22
Δύση: 17:48

11

Τετάρτη | Wednesday

† Βλασίου ιερομάρτυρος, Θεοδώρας Αυγούστας

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:21
Δύση: 17:49

12

Πέμπτη | Thursday

Μενετίου πατράρχου Αντιοχείας, Αντωνίου πατράρχου Κων/πόλεως
Ταυναπέμπτη, Ημέρα κάκκινου χεριού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:20
Δύση: 17:50

13

Παρασκευή | Friday

Ακύρια και Πριακίθης αποστόλων,
Μαρτινιανού
Παγκάδα μηέρα ραδιοφώνου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:17
Δύση: 17:53

14

Σάββατο | Saturday

† Ψυχαράββατον, Αιμενίου, Μάρωνος οσίου,
Γεωργίου Μυτιλήνης
Του αγίου Βαρθενίου

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:16
Δύση: 17:54

15

Κυριακή | Sunday

† ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΕΩ, Ονυμίου αποστόλου,
Ευσεβίου οσίου, Ανθίμου εν Χίῳ

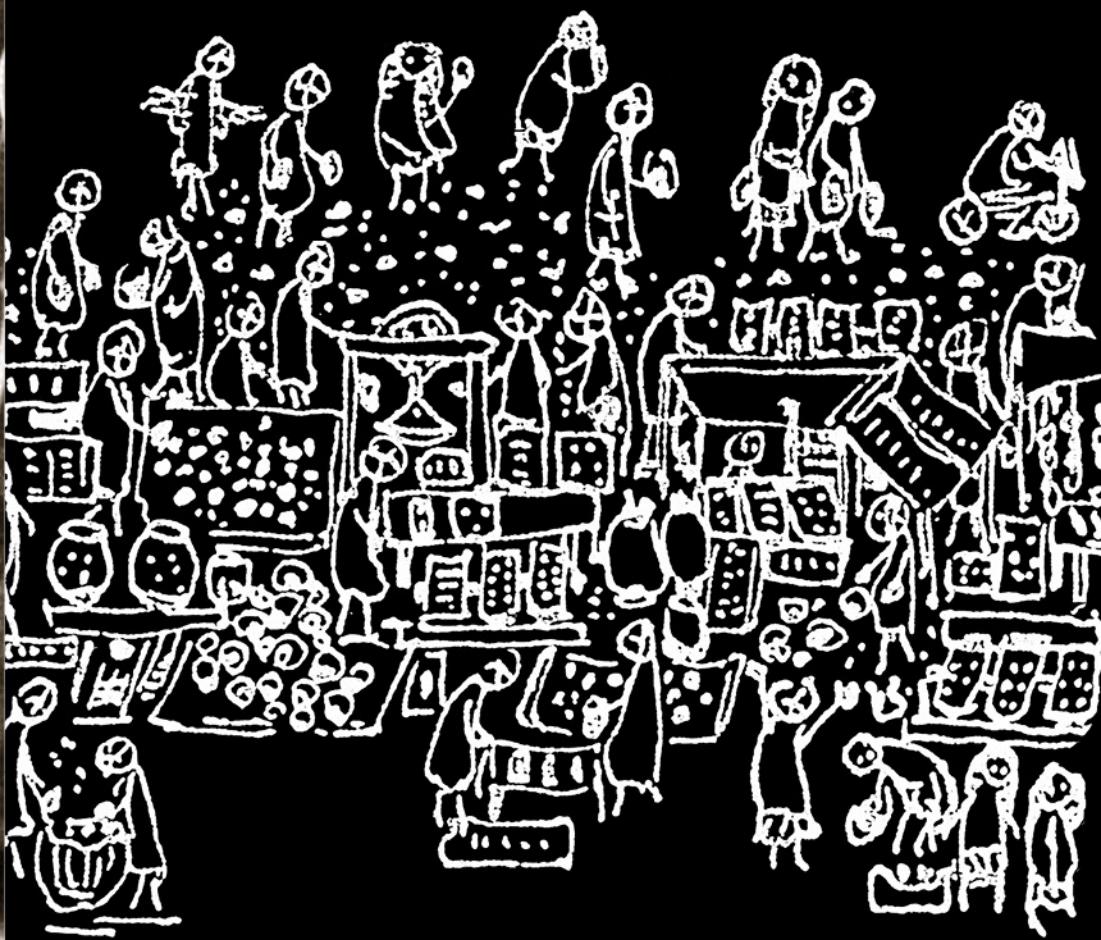
9
10
11

Ανατολή: 07:16
Δύση: 17:54

μάρτιος 2015

ΘΡΑΚΙΟΤΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΑ ΘΡΑΚΗ

Βασίλειο Αγκυρωτό - Σταύρος Λ. Αλεξανδρίδης

Σάββατο 2007

Θρακιώτες πρόσφυγες από την ανατολική και βόρεια Θράκη, κατοίκησαν στον Νομό Ξάνθης, στα χωριά Νέα Κεσσάνη, τα Μάγγανα ... αλλά και στην πόλη στη συνοικία Σαμακώβι.

Σαμακώβι (του) η Πέρα μαχαλάς (η). Είναι μόλις περάσεις τη γέφυρα του Κόσανθου. Λέγεται ότι έχουν κτίσει τη συνοικία πρόσφυγες από το Σαμάκωβι της Βαρ. Θράκης, που είχαν εκδιωχθεί από το Σουλτάνο, με «φερμάνι». Υπάρχει μικρή εκκλησία αφιερωμένη στη μνήμη του Αγίου Δημητρίου, που κτίστηκε το 1949. Η παλιά εκκλησία είχε πλάκα με τη χρονολογία 1834.

Να μην ξεχάσουμε να παρακολουθήσουμε αυτήν την επεδομάδα

23

Δευτέρα | Monday

† ΚΑΒΑΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ, Ποικιλόπου επισκόπου Σμύρνης, Γοργονίας, Δαμιανού οσίου (αργά)

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:05
Δύση: 18:04

24

Τρίτη | Tuesday

Α΄ και Β΄ εύρεσης Τιμίας Κεφαλής Ιωάννου του Προδρόμου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:03
Δύση: 18:05

25

Τετάρτη | Wednesday

Ταρασσού πατριάρχου Καν/πόθιες, Ρηγίου επισκόπου Σκοπέλου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:02
Δύση: 18:06

Πρώτο τέταρτο ▶

26

Πέμπτη | Thursday

Φετενής της Σαμαρετίδης, Πορφυρίου επισκόπου Γάζης

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:05
Δύση: 18:04

27

Παρασκευή | Friday

† Α' ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ, Προσκοπίου του Δεκαποίτου, Γελλασίου μάρτυρας

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:57
Δύση: 18:10

28

Σάββατο | Saturday

† Θαύμα κοιλιώθων αγίου Θεοδώρου, Βασιλείου ομολογητού, Κασσιανού του Ρωμαίου

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:57
Δύση: 18:11

1

Κυριακή | Sunday

† Α' ΝΗΣΤΕΙΩΝ (μεθοδολογία), Ευδοκίας σοιομάρτυρας, Μαρκέληου μάρτυρας

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:59
Δύση: 18:08

2

Δευτέρα | Monday

Νικολάου του Πιστού, Ηγουμονίας και Ευθανίας μαρτύρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:54
Δύση: 18:12

3

Τρίτη | Tuesday

Ευτροπίου, Κηφενίου, Βασιλίσκου μαρτύρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:52
Δύση: 18:13

4

Τετάρτη | Wednesday

Γερασίμου του Ιορδανίου, Παύλου και Ιουστίνης μαρτύρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:51
Δύση: 18:14

5

Πέμπτη | Thursday

Κόνινος οστού, Αρκεθίου, Ευθαμπίου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:49
Δύση: 18:15

6

Παρασκευή | Friday

† Β' ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ, Των εν Αμφιώ 42 μαρτύρων, Εύρετος Τιμίου Σταυρού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

7

Σάββατο | Saturday

Λαυρεντίου οστού, Εφραίμ Αντιοχείας

9
10
11
12

Ανατολή: 06:46
Δύση: 18:18

8

Κυριακή | Sunday

† Β' ΝΗΣΤΕΙΩΝ, Γρηγορίου του Παταρά, Θεοφιλάκτου επισκ. Νικομηδείας, Ερμού αποστ. Παγκάρια πημέρα της γυναικάς

9
10
11

Ανατολή: 06:45
Δύση: 18:19

Οι κάτοικοι του Σαμαράκη πέραν των άλλων είναι γνωστοί στην Ξάνθη για τις Αποκρίες και δε για το έθιμο του Τζάρου «Τζάρους». «Η τζάρους» είταν φωτιά μεγάλη, πού ανάβανε τις αποκρής με κλαδιά από πουρνάρια, και κυρίως την τελευταία Κυριακή. Στις πλατειούλες, σε υψώματα και «στ' Αλούτσ'» προ παντός γινόταν ο τζάρος. Τον προδούσαν, για να μην έχουν το καλοκαίρι «ψύλλι» (=ψύλλους).

KATINAΣ ΒΕΪΚΟΥ ΣΕΡΑΜΕΤΗ - Μικρές ιστορίες της Ξάνθης
Λαογραφικά στοιχεία Ξάνθης - εκδ. ΦΕΞ 2010

Να μην ζεχάσουν τα παρακολουθίους αυτών των εθίμων

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΑΥΡΙΔΗ

9

Δευτέρα | Monday

Αγίαν 40 μαρτύρων εν Σεβαστείᾳ, Καισαριού Θαυματουργού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:43
Δύση: 18:20

10

Τρίτη | Tuesday

Κορδάτοι εν Κορίνθῳ, Αναστασίας της Πατρικίας

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:41
Δύση: 18:21

11

Τετάρτη | Wednesday

Σωφρονίου Ιεροσοφίμων, Θεοδώρας εν Άρπη

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:40
Δύση: 18:22

12

Πέμπτη | Thursday

Συμεών Νέου Θεοϊδού, Θεοφάνειας ομηροπούτου, Γρηγορίου Διαθίδού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:43
Δύση: 18:21

13

Παρασκευή | Friday

† Γ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ, Ανακομιδή Ήπιωμάνων Νικηφόρου πατράρχου Κριν/πόθιεως Λαμπράκου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:35
Δύση: 18:25

14

Σάββατο | Saturday

Βενεδίκτου οιστού, Ευσκήμονος επισκόπου Λαμπράκου

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:33
Δύση: 18:27

15

Κυριακή | Sunday

† Γ ΝΗΣΤΕΙΩΝ (Σταυρωπροσκυνήσεως), Αγαπίου μάρτυρος, Μανουήλ νεομάρτυρος.
Παγκάδαμα πημέρα καταναλωτή

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:36
Δύση: 18:24

Τελευταίο τέταρτο

16

Δευτέρα | Monday

Σαββατονύ, Ρωμανού μάρτυρος, Χριστοδούλου σεν Πάτμω

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:31
Δύση: 18:28

17

Τρίτη | Tuesday

Αγίεσσον ανθρώπου του Θεού, Θεοσπρίκου ομοιογονού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:30
Δύση: 18:29

18

Τετάρτη | Wednesday

Κυριάκησον πατράρχου Ιεροσολύμων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:28
Δύση: 18:30

19

Πέμπτη | Thursday

Χρυσάνθου και Δαρείας μαρτύρων, Δημητρίου νεομάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:26
Δύση: 18:31

20

Παρασκευή | Friday

† Δ' ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ, Τών εν τη μονή Αγίου Σάββα αναπρέθεντων Πατέρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:23
Δύση: 18:33

21

Κυριακή | Saturday

† Δ' ΝΗΣΤΕΙΩΝ, Βασιλείου επισκόπου Αγκύρας, Καθητικής μάρτυρος Παγκόδαμα πνέμρα νερού

9
10
11
12

Ανατολή: 06:21
Δύση: 18:34

ΤΟ ΕΘΙΜΟ ΤΗΣ ΜΠΑΜΠΩΣ - Γυναικοκρατία. Κάθε χρόνο στις 8 Ιανουαρίου στο δημοτικό διαμέρισμα Μαγγάνων, γιορτάζεται το έθιμο που έφεραν οι πρόσαφυγες από την Ανατολική Θράκη. Είναι η επονομαζόμενη γιορτή της Μπάμπως. Η γιορτή αυτή γίνεται για να τιμήσει Μπάμπω, δηλαδή τη γυναίκα που είχε αναλάβει να ξεγεννάει τις γυναίκες της περιοχής καθώς δεν υπήρχαν παλιότερα οι σημερινές υποδομές στην υγεία. Στο συγκεκριμένο έθιμο συμμετέχουν μόνο γυναίκες περιορίζοντας έστις τους άντρες εκείνην την ημέρα στο σπίτι όπου ασκούνται με τις δουλειές του σπιτιού. Το έθιμο αρχίζει το μεσημέρι. Οι γυναίκες του χωριού στολίζουν ένα κάρο με λουλούδια, πάνω στο οποίο ανεβαίνει η Μπάμπω, η γηραιότερη του χωριού. Οι γυναίκες ακολουθούν το κάρο στο σπίτι που θα πάει η μπάμπω για να ξεγεννήσει, καρεύοντας και φορώντας παραδοσιακές στολές. Αφού γίνει η αναπαράσταση της γέννας όλες οι γυναίκες συγκεντρώνονται πάλι στην πλατεία του χωριού, όπου ακολουθεί γλέντι με παραδοσιακά φαγητά και γηγκά. Το γλέντι συνεχίζεται ως αργά το βράδυ, μόνο για γυναίκες, στην αίθουσα του πνευματικού κέντρου. [Δ.Σ. του συλλόγου γυναικών Μαγγάνων]

Να μην ζηλάω τα παρακαλεσμένα αυτά την εβδομάδα

Απρίλιος 2015

ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΟΙ & ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ

Ο Σύλλογος Σαρακατσαναίων Ν. Ξάνθης «Ο ΛΕΠΕΝΙΩΤΗΣ» ιδρύθηκε το 1978 και αποτελεί τον ενωτικό δεσμό των Σαρακατσαναίων κατοίκων του νομού. Από την πρώτη ημέρα σύστασής του απλά μέχρι και σήμερα, δρα συνειδητά στη διατήρηση και μετάδοση της πλούσιας σαρακατσανικής παράδοσης μέσα στην σύγχρονη επληνική κοινωνία, των εθίμων και πολιτισμικών στοιχείων της ορεσίβιας σαρακατσανικής φυλής.

Να μην ξεχάσουμε τη παρακολούθιση αυτών των εοδομάδων

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Αναστάτωση: 07:00	Δύση: 19:45	Αναστάτωση: 07:00										

30
Δευτέρα | Monday

Ευθύδιθνος μάρτυρος, Ζαχαρίου επισκόπου Κορινθίου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Αναστάτωση: 07:08
Δύση: 19:43

31
Τρίτη | Tuesday

Υπατίου επισκόπου Γαγγράν, Ακακίου οσίου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Αναστάτωση: 07:06
Δύση: 19:44

1
Τετάρτη | Wednesday

Γεραντίου και Βασιλείου μαρτύρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Αναστάτωση: 07:05
Δύση: 19:45

2
Πέμπτη | Thursday

† Μέγας Κανάν, Θεοδώρας της Παρθένου, Τίθου οσίου, Αιδεσίου και Αμφισσανού μαρτύρων Παγκόσμια ημέρα παιδικού βίβλου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Αναστάτωση: 07:03
Δύση: 19:46

3
Παρασκευή | Friday

Ιωσήφ του Υμηναράφου, Νικήτα ομολογητού

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Αναστάτωση: 07:00
Δύση: 19:48

Πανστάπηνος ●

4
Σάββατο | Saturday

† Του Λαζάρου, Πήλατων του Στουδίου,

Θεωνά αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Αναστάτωση: 07:00
Δύση: 19:48

Αναστάτωση: 06:58
Δύση: 19:49

9
10
11

5
Κυριακή | Sunday

† ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ, Κλαυθίου, Διονώρου μαρτύρων,

Θεοδώρας οσίας εν Θεσσαλονίκη

6

Δευτέρα | Monday

† Μεγάλη Δευτέρα, Γρηγορίου Σιναϊτού,
Ευτυχίου πατριάρχου Κων/πόθεως

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:56
Δύση: 19:50

7

Τρίτη | Tuesday

† Μεγάλη Τρίτη, Ταύρος 10 Παρθένων
Παγκάδια ημέρα γύρες

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:55
Δύση: 19:51

8

Τετάρτη | Wednesday

† Μεγάλη Τετάρτη, Της απειρόστου του Κύριου
πόρνης γυναικός

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:53
Δύση: 19:52

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΝΟΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ

Θωμάς Εξάρχου

Οι Ησειρώτες στην
ΞΑΝΘΗ

Έκδοση της Αδελφότητας Ηπειρωτών Ν. Ξάνθης με πλούσιο υλικό σχετικά με την παρουσία
τους στην Ξάνθη.

Να μην ξεχάσουν τα παρακαλητικά αυτά την εβδομάδα

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

9

Πέμπτη | Thursday

† Μεγάλη Πέμπτη, Ο Μυστικός Δείνος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:52
Δύση: 19:53

10

Παρασκευή | Friday

† Μεγάλη Παρασκευή, Τα Άγια και Σωτήρια
Πάθη του Κυρίου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:50
Δύση: 19:55

11

Σάββατο | Saturday

† Μέγα Σάββατον, Η εις Άδου κάθισμα του
Κυρίου

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:48
Δύση: 19:56

12

Κυριακή | Sunday

† ΤΟ ΑΠΟΝ ΠΑΣΧΑ, Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
(αργά)

9
10
11

Ανατολή: 06:47
Δύση: 19:57

Τελευταίο τέταρτο

Η Αδελφότητα Ηπειρωτών Ν. Ξάνθης, ιδρύθηκε το 1978 και συμμετέχει ανελπιώσ σε όλες τις πολιτιστικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στον νομό Ξάνθης. Έχει εγγεγραμμένα περίπου 200 μέλη και συντρέι χορευτικά συγκροτήματα παιδιών και ενηλίκων.

На університеті на паралельному курсі тає обсяга

13

Δευτέρα | Monday

† Δευτέρα Διακαινησίμου, Μαρτίου πάνα
Ρώμης (*αργία*)

Ανατολή: 06:45
Αύγουστος: 19:58

14

Tíwt | Tuesday

† Ραφαήλ, Νικολάου & Ειρήνης νεομαρτύρων,
Θωμαΐδος μάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:44
Αύγη: 19:59

15

Τετάρτη | Wednesday

† Λεωνίδου επισκόπου Αθηνών, Κρήσκεντος
μάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:42
Αύγη: 20:00

16

Πέμπτη | Thursday

Αγάπης, Ειρήνης, Χιονίας μαρτύρων

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 06:40
Αύγουστος 20:01

17

Παρασκευή | Friday

† Τns Ζωοδόκου Πνγής, Μακαρίου Κορίνθου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

9
10
11
12

19

Κυριακή | Sunday

† ΤΟΥ ΘΩΜΑ, Παφνου

Φιλίππας μάρτυρος

9
10
11

Avarohit: 06:36
Avinm: 20-04

theiffel
 w. Siedlung
 iru
 Karonie
 "Kosmopolis"
 Isagoraius

p16/02
 Marlowajns

Папанинъ
 №. 20

arbiworr

ippalns

marlowajns

2

MÁLOS 2015

ΑΡΜΕΝΙΟΙ & ΕΒΡΑΙΟΙ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ

Η θεατρική ομάδα του σχολείου της αρμενικής κοινότητας τη δεκαετία του '30.

Να μη χάσουν τα παρακολουθούντων αυτήν την εβδομάδα

27 Δευτέρα | Monday

Συμεών επισκόπου Ιεροσολύμων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:24
Δύση: 20:13

28 Τρίτη | Tuesday

Των εν Κυζίκω 9 μαρτύρων, Θεόγνιδος,
Μέμνωνος οιδου

Παγκόσμια ημέρα υγείας & ασφάλειας στην εργασία

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:23
Δύση: 20:14

29 Τετάρτη | Wednesday

Ιάσονος και Σωσιπάτρου εκ των 70 αποστόλων,
Κερκύρας μάρτυρας

Παγκόσμια ημέρα χορού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:22
Δύση: 20:15

30 Πέμπτη | Thursday

Ιακώβιου αποστόλου, Δονάτου, Αργυρής
νεομάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:24
Δύση: 20:13

1 Παρασκευή | Friday

Ιερεμίου προφήτου, Ευθυμίου εκ Δημητσάνης
Πρωτομαγιά (αργά)

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

2 Σάββατο | Saturday

Ανακομιδή ήειψάνων Μεγάλου Αθανασίου

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:18
Δύση: 20:18

3 Κυριακή | Sunday

† ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΥΤΟΥ, Τιμοθέου και Μαύρας

Παγκόσμια ημέρα ελευθερίας του τόπου

9
10
11
12

Ανατολή: 06:16
Δύση: 20:19

4

Δευτέρα | Monday

Πενταγής μάρτυρος, Ιησού σαίου, Νικηφόρου Αθωνίτου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:15
Δύση: 20:20

Πανσέληνος

5

Τρίτη | Tuesday

† Ειρήνης μεγαθυμάρτυρος, Ευθυμίου Μαδύτου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:14
Δύση: 20:21

6

Τετάρτη | Wednesday

† Της Μεσοπεντηκοστής, λόβη του Δικαίου και Ποικιλίθου, Σεραφείου σαίου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:13
Δύση: 20:22

7

Πέμπτη | Thursday

Του εν ουρανώ φανέντος σπηλεού του Τίμιου Σταυρού, Ακακίου σαίου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:11
Δύση: 20:23

8

Παρασκευή | Friday

† Ιωάννου του Θεοφάγου, Αραβίου Μεγάλου

Ημέρα της Ευρώπης

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

9

Σάββατο | Saturday

† Χριστοφάρου μάρτυρος, Ησαΐου προφήτου Ηγέρα της Ευρώπης

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:09
Δύση: 20:25

10

Κυριακή | Sunday

† ΤΗΣ ΣΑΜΑΡΕΙΤΙΔΟΣ, Σίμωνος αποστόλου του Ζηνούτου

Παγκόσμια ημέρα της Μητέρας

9
10
11

Ανατολή: 06:10
Δύση: 20:26

Η Μαντολινάτα της Αρμενικής κοινότητας Ξάνθης. Το 1924 δημιουργείται και η Φιλαρμονική μπάντα. Δίνονται ρεσιτάλ τραγουδιού, παρασάσεις, διαπλέξεις και ομιλίες. Το 1926 υπήρχε 50μελής χορωδία η οποία πραγματοποιούσε εξαιρετικές εμφανίσεις. Στο πιάνο τους συνόδευε η Άννα Αλπουνιάν που υπήρξε αργότερα η πρώτη δασκάλα στο πιάνο του Μάνου Χατζιδάκη.

Να μην ξεχάσου να παρακαλούνται αυτήν την εβδομάδα

Πολιτιστικό Αναπυρακό Κέντρο Θράκης

Θωμάς Εξάρχου

Οι εβραίοι στην Ξάνθη

(Ο κόσμος που χάθηκε αλλά δεν ξεχάστηκε)

Παρά το γεγονός ότι δεν προσδιορίζεται ο χρόνος εγκατάστασης των Εβραίων στην Ξάνθη, είναι προφανές ότι απόγονοι των Ισαπονοεβραίων - Σεφαραδίμ - ζούσαν στην πόλη, όπως άλλωστε συνέβαινε και με άλλες γειτονικές εβραϊκές Κοινότητες. Στην εκδοχή αυτή συνηγορεί το γεγονός ότι οι Εβραίοι της πόλης μιλούσαν την ισαπονοεβραϊκή διάλεκτο «Λαδίνο» έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Για την σύσταση της Ιαραπλιτικής Κοινότητας Ξάνθης, από στοιχεία από τα «Προξενικά Αρχεία Θράκης» προκύπτει μία αναφορά της 14/12/1907 του υποπρόξενου της Ελλάδος προς το υπουργείο Εξωτερικών, κατά την οποία ο νομάρχης της περιοχής με απόφασή του ενέκρινε τη σύσταση «Ιαραπλιτικής Κοινότητας Ξάνθης». Τότε υπήρχαν στην πόλη 234 Εβραίοι και 84 «παρεπιδημούντες» ανάμεσα σε ένα πληθυσμό 15.122 κατοίκων που αποτελούνταν από 6.214 Χριστιανούς, 8.200 Οθωμανούς, 442 Βούλγαρους, 119 Αρμενίους, 78 Έλληνες βλαχόφωνους κ.ά.

Να μην ξεχάσουμε την παρακολούθιση αυτή στην ελεύθερη

11

Δευτέρα | Monday

Μωάικοι ιερομάρτυρος, Κυρίσην και Μεθοδίου ιεραποστόλων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:07

Δύση: 20:27

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:06
Δύση: 20:28

Τελευταίο τέταρτο

12

Τρίτη | Tuesday

Επιφανίου επισκόπου Κύπρου, Γερμανού Κων/πόθεως

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:05

Δύση: 20:29

13

Τετάρτη | Wednesday

Γηγενέριας μάρτυρος, Σεργίου ομολογούτο,
Παυσιάκου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:05

Δύση: 20:29

14

Πέμπτη | Thursday

Ιασιδώρου εν Χίῳ, θεράποντος ιερομάρτυρος,
Λεοντίου ιεροσολύμων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:04

Δύση: 20:30

15

Παρασκευή | Friday

Αχιλλίου επισκόπου Λαρίσης, Πλαχωμίου οαίου
του Μεγάλου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:03

Δύση: 20:31

16

Σάββατο | Saturday

Θεοδώρου Ηγιασμένου, Νικοθίαου Α'
πατριάρχου Κων/πόθεως

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:02

Δύση: 20:32

17

Κυριακή | Sunday

† ΤΟΥ ΥΦΑΛΟΥ, Ανδρονίκου και Ιουνίας εκ των
70 αποστόλων
Παγκόσμια ημέρα τηλεπικονιανών

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:01

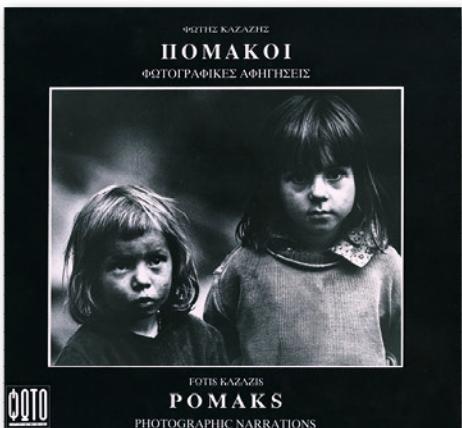
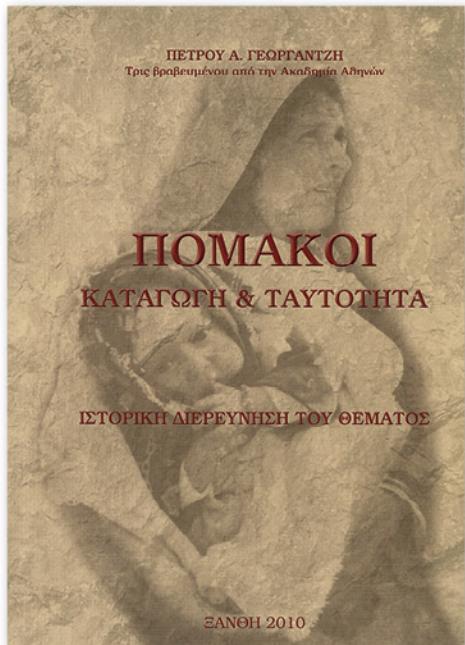
Δύση: 20:33

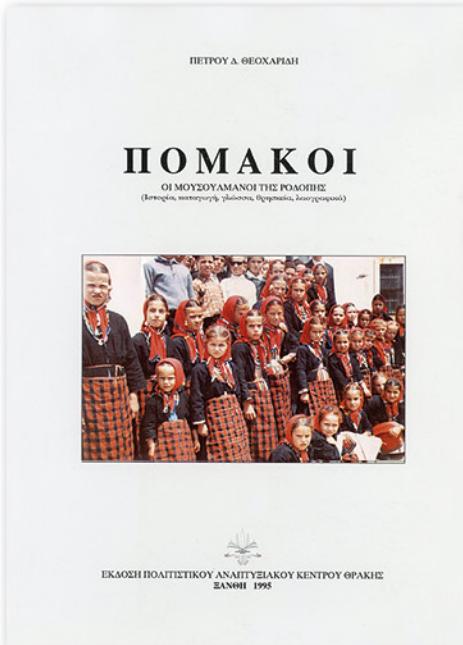
ΙΟUVLOS 2015

ΠΟΜΑΚΟΙ & ΡΟΜΑ

Να μην χάσουν τα παρακολουθήσουν αυτήν την εδομάντα

Πάρα πολλές οι εκδόσεις σχετικά με τους κατοίκους της ορεινής περιοχής. Ο σύλλογος Πομάκων Ν. Ξάνθης, δραστηριοποιείται σε τομείς πολιτισμού, προσπαθώντας να διατηρήσει αναληπτικά τα ήθη και έθιμα των κατοίκων.
Οι Πομάκοι, απόγονοι των θρακών σύμφωνα με έρευνες εθνολόγων, σουν στην οροσειρά της Ροδόπης, είναι μουσουλμάνοι και μέχρι πριν από λίγα χρόνια διαβιούσαν με αυτάρκεια.

1 Δευτέρα | Monday

† ΤΟΥ ΑΠΟΥ ΠΙΝΕΥΜΑΤΟΣ, Ιουστίνου μάρτυρος,
Πύρρου οσιού (αργά)

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:50
Δύση: 20:46

2 Τρίτη | Tuesday

Νικηφόρου αρχιεπικόπου Καν/πόθεως

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:50
Δύση: 20:47

3 Τετάρτη | Wednesday

Λουκιανίτιανού μάρτυρος, Παύλης μάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:50
Δύση: 20:48

4 Πέμπτη | Thursday

Πέμπτη | Thursday

Μπραφόνους πατριάρχου Καν/πόθεως,
Μάρβας και Μαρίας
Διεθνής πηγέρα ποινών θυμάτων επιθετικότητας

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:49
Δύση: 20:49

5 Παρασκευή | Friday

Δωροθέου επισκόπου Τύρου, Νικάνδρου
μάρτυρος
Πλαγκάδα πηγέρα περιβάλλοντος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:49
Δύση: 20:50

6 Σάββατο | Saturday

Ιαναρίνας οσιού, Απάλιου θαυματουργού

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:49
Δύση: 20:51

7 Κυριακή | Sunday

† ΤΟΝ ΑΠΟΝ ΠΑΝΤΩΝ, Θεοδότου Αγκύρας,
Ζηναΐδος μάρτυρος, Παναγή Μπασιά

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:49
Δύση: 20:51

8**Δευτέρα | Monday**

Ανακομιδή θεοψάνων θεοσύρου Στρατηγάτου,
Καθηλίους μάρτυρας
Παγκόσμια ημέρα αικενών

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:48
Δύση: 20:51**9****Τρίτη | Tuesday**

Κυριτίου αρχιεπισκόπου Αιτεζανδρείας

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:48
Δύση: 20:52**10**
Τετάρτη | Wednesday

Αιτεζανδρού και Αντωνίνης μάρτυρων,
Θεοφάνους και Πανασέντων σατανών

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:48
Δύση: 20:52**11**
Πέμπτη | Thursday

Βαρθολομαίου και Βαρνάβα αποστόλων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:47
Δύση: 20:53**12**
Παρασκευή | Friday

Ονουφρίου οσίου, Πέτρου του εν Άβω
Παγκόσμια ημέρα κατά της παιδικής εργασίας

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:47
Δύση: 20:54**13****Σάββατο | Saturday**

Ακυτίνης μάρτυρας, Αντιπάτρου Βόστρων

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:47
Δύση: 20:54**14****Κυριακή | Sunday**

Επισαιάου προφήτου, Μεθοδίου Καν/πόθεως
Παγκόσμια ημέρα εθελοντή αιμοδοτή

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:47
Δύση: 20:54

Νομαδικές φυλές. Ζευγάρια, που κιλέφτηκαν απάνω στην εφηβεία - κυνηγημένο σόι- πήραν τους δρόμους με τα μπανάκια. Τώρα όλοι μαζί ήτανεύονται στην πλατεία των Κηφερίων, Παρασκευή βράδυ. Πίστα στην πλατεία των Κηφερίων. Γεράτα και τα σοκάκια γύρω γύρω. Πού βρέθηκαν άραγε τόσα φορτηγάκια. Τόσα λευκά μικρά παρκαρισμένα τοίμα τοίμα το ένα δίπλα στο άλλο. Η ξανθιά κούκλα, ο εστεφανωμένος γαύρος, κάτι αναγεννησιακές θεότητες. Πού πηγαίνουν τόσο κόσμος; Στριμωχτά αναπαύονται τα φορτηγάκια, στριμωχτά τα αντρόγυνα στα φορτηγάκια. Εδώ δεν θέλει «άδειες παζαριού από τη Δημαρχία». Κάτω απ' τα σίδερα, κάτω απ' τα πλατάνια, κάτω απ' τον ουρανό «επαγγελματικής χρήσης», άδειες οδήγησης, ασφάλεια αυτοκινήτου, τέλη κυκλοφορίας στον ουρανό το δικό τους δεν έχει.

«Χαμηλώνει στην κοπή, υψώνει τις τέντες και γράφει κύκλους ελαφρούς»
Γιώργος Φραντζοπούλας

Να μην ξεχάσουμε τα παρακολουθίους αυτήν την εβδομάδα

ΟΠΩΣ ΤΟ ΒΛΕΠΩ ΕΓΩ

έκθεση φωτογραφίας
ομάδας παιδιών του συνοικισμού
Δροσερού

Ο Πολιτιστικός Μορφωτικός Σύλλογος Ρομά Γυναικών Δροσερού Ξάνθης 'Η Ελπίδα' είναι μια
Μη Κυβερνητική Οργάνωση που ιδρύθηκε τον Αύγουστο του 2006 ύστερα από πρωτοβουλία
20 γυναικών από τον οικισμό Δροσερού, μιας κοινότητας Ρομά, που βρίσκεται 1 χιλιόμε-
τρο νοτιοανατολικά από το κέντρο της πόλης της Ξάνθης. Επιθυμία και ανάγκη αυτών των
γυναικών ήταν να δημιουργήσουν ένα θεσμικό όργανο, μέσα από το οποίο θα μπορούσαν
να εκφραστούν συλλογικά ως Ρομά γυναίκες με δικαιώματα και υποχρεώσεις μέσα στην
ελληνική κοινωνία.

15

Δευτέρα | Monday

Ιερονύμου οαίου, Αμυνταίου προφίτου, Αχαικού και
Στεφανά αποστόλων.

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:47
Δύση: 20:55

17

Τρίτη | Tuesday

Τύχωνας επισκόπου Αμαθουσίου, Αγιουστίνου
Ιππόνας

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:47
Δύση: 20:55

21

Κυριακή | Sunday

Αφροδισίου, Ιουθαναίου μαρτύρων, Τερεντίου
ιερομάρτυρος
Παγκ. ημέρα Μουσικής & Πατέρα - Θερινό πλιοντάσιο

9
10
11
12

Ανατολή: 05:48
Δύση: 20:56

16

Πέμπτη | Thursday

Λεοντίου εξ Αιγίνης, Υπατίου, Θεοδούληου,
Αιθερίου μαρτύρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:47
Δύση: 20:56

19

Παρασκευή | Friday

Ιούδα αποστόλου του Θεοδέριου, Παΐσιου
οαίου του Μεγάλου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:48
Δύση: 20:56

20

Σάββατο | Saturday

Μεθόδιον επισκόπου Πατάρων, Νικοπόλεως
Καβάλης
Παγκάδαμα ημέρα πρασφύγων

9
10
11
12

Ανατολή: 05:48
Δύση: 20:56

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:47
Δύση: 20:55

21

Κυριακή | Sunday

Αφροδισίου, Ιουθαναίου μαρτύρων, Τερεντίου
ιερομάρτυρος
Παγκ. ημέρα Μουσικής & Πατέρα - Θερινό πλιοντάσιο

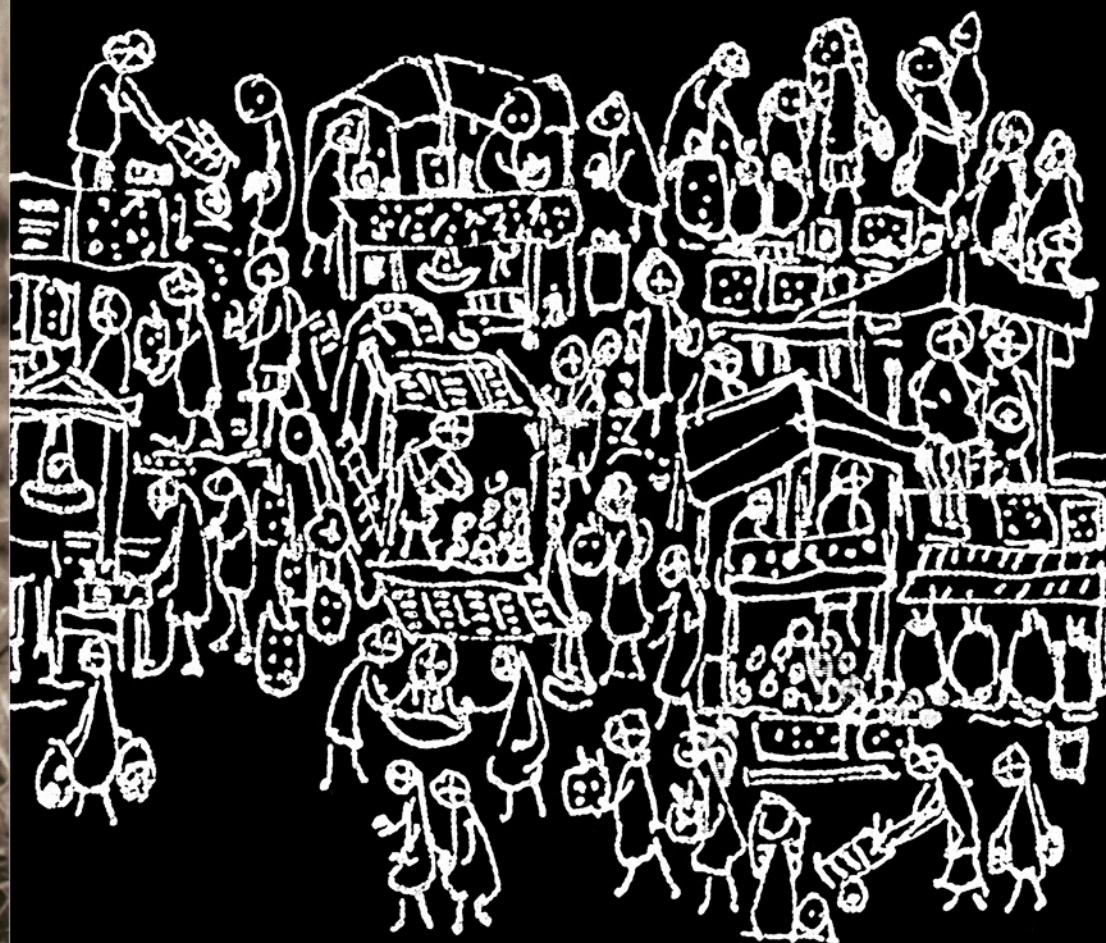
9
10
11

Ανατολή: 05:48
Δύση: 20:56

ΙΟΥΛΙΟΣ 2015

ΠΟΝΤΙΟΙ, ΜΑΥΡΟΘΑΛΑΣΣΙΤΕΣ,
ΜΠΑΦΡΑΛΗΔΕΣ...

6**Δευτέρα | Monday**Σισών του Μεγάλου, Φιλήμανος, Οντούσημον,
Αρχίπελο

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:54

Δύση: 20:56

7**Τρίτη | Tuesday**† Κυριακής μεγαλομάρτυρος, Θωμά του εν
Μαλεώ

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:55

Δύση: 20:56

8**Τετάρτη | Wednesday**† Προκοπίου μεγαλομάρτυρος, Θεοφίλου οσίου
του Μυροβήντου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:55

Δύση: 20:55

Τελευταίο τέταρτο

9**Πέμπτη | Thursday**† Παγκρατίου ιερομάρτυρος, Μικαήλ Πακνανά
νεομάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:56

Δύση: 20:56

10**Παρασκευή | Friday**Των εν Νικοπόλει Αρμενίας 45 μαρτύρων,
Γρηγορίου επισκόπου Άσσου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

11**Σάββατο | Saturday**† Ευφημίας μεγαλομάρτυρος, Θήγα
ιαποστόλου

9
10
11
12

Ανατολή: 05:57

Δύση: 20:54

12**Κυριακή | Sunday**Πρόκλιτου και Ιθαρίου μαρτύρων, Βερονίκης
αιμορρούστης

9
10
11

Ανατολή: 05:58

Δύση: 20:54

Ο Σύλλογος Ποντίων Ν. Ξάνθης από την ίδρυσή του, το 1974, μέχρι σήμερα προσπαθεί να διατηρήσει και να μεταδώσει στην Ιστορία, τον πολιτισμό, τα ήθη και τα έθιμα του απλομόντου Πόντου στις νεότερες γενιές. Με τη δύναμη και ενεργή συμμετοχή των 2.000 και πλέον εγγεγραμμένων μελών του κατάφερε να ανεγείρει τη δική του πενταόροφη πολιτιστική κυψέλη, στην οποία διατηρεί ποικίλα ζητήματα: Νεολαίας, Γυναικών, εκμάθησης ποντιακών παραδοσιακών χορών και πύρας, θεάτρου, κορωδίας κ.ά.

Να μην ξεχάσου τα παρακαλητικά αυτά την εβδομάδα

Σύλλογος Ποντίων Ν. Ξάνθης «Τραντέλλενες» Ο Σύλλογος ξεκίνησε να πειτουργεί τον Οκτώβριο του 2009. Σκοπός του είναι να κρατήσει ζωντανή την παράδοση και την ΙΣΤΟΡΙΑ της Ποντιακής ράτσας.

Να μην ξεχάσουμε την παρακολούθιση αυτών των σεδεμάδων

13

Δευτέρα | Monday

Σύναξη αρχαγγέλου Γαβριήλ, Στεφάνου Σαββαΐτου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 05:59
Δύση: 20:53

14

Τρίτη | Tuesday

15

Τετάρτη | Wednesday

Νικοδήμου Αγιορέτου, Ακύρια αποστάσου, Ιωανθή Θεσσαλονίκης

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:00
Δύση: 20:53

16

17

Πέμπτη | Thursday

Αθηναγένους ιερομάρτυρος, Φούστου μάρτυρος
† Μαρίνης μεγαλομάρτυρος, Κήλημεντος επικούρου Ακρίδος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:01
Δύση: 20:51

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:02
Δύση: 20:51

18

Σάββατο | Saturday

Αιμιλιανού και Παύλου μαρτύρων

9
10
11
12

Ανατολή: 06:03
Δύση: 20:50

19

Κυριακή | Sunday

Μακρίνης οαίς, Βεονώρου Εδέσσων

9
10
11

Ανατολή: 06:04
Δύση: 20:49

Αύγουστος 2015

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΕΣ, ΚΑΡΑΜΑΝΗΔΕΣ,
ΠΟΥΡΣΑΛΗΔΕΣ, ΚΑΠΠΑΔΟΚΕΣ...

Μικρασιάτες πρόσφυγες κτίζουν τον ιερό Ναό προφήτου Ηλία στην Μάνδρα με προσωπική εργασία και υλικά που αγοράζονται από τους ίδιους.

Να μη χρέων να παρακαλώνω αυτήν την εβδομάδα

27
Δευτέρα | Monday
† Παντεπέμπτονας μεγαθημάρτυρος του Ιαματικού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:11
Δύση: 20:43

28
Τρίτη | Tuesday
Προσόρου, Νικόνορος, Τίμωνας αποστόλου, Ειρήνης Χρυσοβαθμάντου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:12
Δύση: 20:42

29
Τετάρτη | Wednesday
Καθηνικού μάρτυρος, Θεοδότης μάρτυρος και των τέκνων αυτής

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:13
Δύση: 20:41

30
Πέμπτη | Thursday
Σίη, Σιθουανά, Κρήσκεντος, Ανδρονίκου εκ των 70 αποστόλων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:11
Δύση: 20:40

31
Παρασκευή | Friday
Προσέρπια Προσδού του Τίμιου Σταυρού, Ευδοκίμου Δικοίου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:12
Δύση: 20:42

1
Σάββατο | Saturday
Πρόσδοτος Τίμιου Σταυρού, Των 7 Μακκαβαίων

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:16
Δύση: 20:37

2
Κυριακή | Sunday
† Ανακομιδή Ηειράνων πρωτομάρτυρος Στεφάνου, Θεοδόρου νεομάρτυρος

9
10
11
12

Ανατολή: 06:17
Δύση: 20:36

Παναστήνος ●

3

Δευτέρα | Monday

Δαλμάτου, Ισακίου, Φαύστου οσίας,
Βεοκήπιούς οσίας, Σαρώμυς μυροφόρου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:17

Δύση: 20:35

4

Τρίτη | Tuesday

Των εν Εφέσω 7 Ποινών, Ευδοκίας
οισιμόπτερος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:18

Δύση: 20:34

5

Τετάρτη | Wednesday

Ευτιγνίου, Νόννης, Ευγενίου Αιτωλού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:19

Δύση: 20:33

6

Πέμπτη | Thursday

† ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ (πθώση
καράθιους)

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:20

Δύση: 20:32

7

Παρασκευή | Friday

Δαμειτίου οσίου, Νικάνορος οσίου του
Θεαματουργού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:22

Δύση: 20:29

9

Κυριακή | Sunday

† Ματθία αποστόλου, Των εν τη Χαζή Πύλη
10 μαρτύρων

9
10
11

Ανατολή: 06:21

Δύση: 20:30

Τελευταίο τέταρτο

Οι περισσότεροι πρόσφυγες από την Μικρά Ασία ήταν αγρότες και κατοίκισαν χέρσες περιοχές που με τα χρόνια έγιναν παραγωγικές. Οι κάτοικοι του Ερασμίου και των άλλων χωριών δούλεψαν σκληρά κάνοντας πατρίδα τον νέο τούτο τόπο.

Να μην ξεχάσουμε τα παρακαλητικά αυτήν την εβδομάδα

Ο Σύλλογος Μικρασιατών Ξάνθης «ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ» ιδρύθηκε το 1992 και αποτελεί συνέχεια του Συλλόγου των εκ Κιουταχείας καταγόμενων Μικρασιατών προσφύγων που ιδρύθηκε το 1964. Σκοπός του είναι η προβολή των ελληνικών ιστορικών καταβολών, των παραδόσεων, των πθών και των εθίμων, των εθνολογικών και λαογραφικών στοιχείων του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας.

Να μην χειράω να παρακολουθών αυτήν την εβδομάδα

10

Δευτέρα | Monday

Λαυρεντίου διακόνου, Ξύδου επισκόπου
Ρόμης, Ιπποδίτου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:24
Δύση: 20:27

11

Τρίτη | Tuesday

Εύπιου διακόνου, Νήφων πατριάρχου
Καν/πόθεως

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:25
Δύση: 20:25

12

Τετάρτη | Wednesday

Φωτικού και Ανικήτου παρτύρων
Παγκόδαμα ημέρα νεοβίτας

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:26
Δύση: 20:24

13

Πέμπτη | Thursday

Μαζίμου ομοθυγούτου, Ευδόκιας βασιλίσσης

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:27
Δύση: 20:23

14

Παρασκευή | Friday

Μιχαήλ προφήτου, Μαρκέλλου ιερομάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:29
Δύση: 20:20

15

Σάββατο | Saturday

† Κοιμήσις της Υπερπατασ Θεοτοκού (αργά)

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:29
Δύση: 20:20

16

Κυριακή | Sunday

Αγίου Μανδηλίου, Τμοθέου Ευρίπου

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:30
Δύση: 20:18

Nέα σελίδη

17

Δευτέρα | Monday

Μύρων, Παύλου και Ιουκινής μάρτυρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:31
Δύση: 20:17

20

Πέμπτη | Thursday

Σαμουήλ προφήτη, Λουκίου μάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:34
Δύση: 20:13

18

Τρίτη | Tuesday

Φριάρου, Λαύρου, λέοντος και Ερμού μάρτυρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:32
Δύση: 20:16

19

Τετάρτη | Wednesday

Ανδρέα Στρατηλάτου, Ευτυχιανού μάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:33
Δύση: 20:14

21

Παρασκευή | Friday

Θαδδαίου αποστόλου, Βάσσους μάρτυρος και των τέκνων αυτής

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:36
Δύση: 20:10

Πρώτα τέταρτο ►

22

Σάββατο | Saturday

Αγαθονίκου μάρτυρας, Ανθούσιου μάρτυρος

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:37
Δύση: 20:08

23

Κυριακή | Sunday

† ΑΠΟΔΟΣΙΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ,
Ειρναίου ιερομάρτυρος
Παγκάδαμα πυέρα εξάλειψης δουλεμπορίου

9
10
11

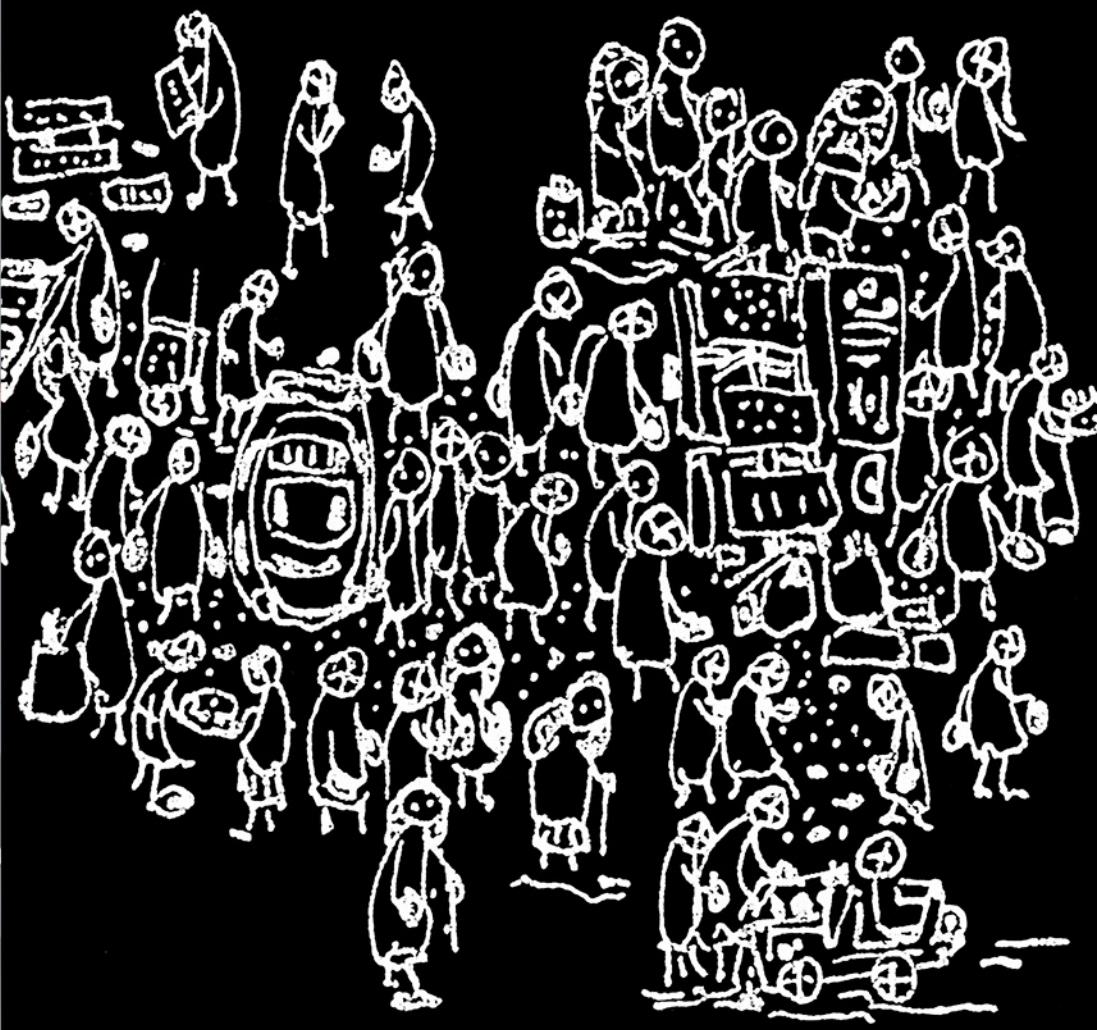
Εξαιρετική είναι η ενδυμασία των Καππαδοκών. Στη φωτογραφία το χορευτικό εργαστήρι της ΦΕΒ παρουσιάζει χορούς από την Καππαδοκία.

Να μην ζητάων τα παρακαλησινούς αυτών της εβδομάδας

Σεπτέμβριος 2015

ΚΥΠΡΙΟΙ, ΚΡΗΤΕΣ

Μετά την Τουρκική εισβολή στην Κύπρο τον Ιούλιο 1974 μεγάλη μάζα του κόσμου μετανάστευσε προσωρινά στην Ελλάδα. Το κράτος και ο Ελληνικός λαός αγκάλιασε τους πρόσφυγες με αγάπη και αδελφοσάνη. Ήταν στις αρχές του 1976 όταν έφθασαν οι πρώτοι Κύπριοι στη Ξάνθη, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους είναι από τα κατεχόμενο βόρειο τμήμα του νησιού και είναι, γιατροί, εκπαιδευτικοί, δικηγόροι, κτηνίατροι, μπχανικοί, επόπτες δημόσιας υγείας κλπ.

31
Δευτέρα | Monday

† Κατάθεση της Αγίας Ζώνης της Θεοτόκου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:45
Δύση: 19:56

1
Τρίτη | Tuesday

† Αρχή της Ινδίκιου, Συμεών Στυλίτηου, Ιησού του Ναού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:46
Δύση: 19:54

2
Τετάρτη | Wednesday

Μάμαντος μάρτυρος, Ιωάννου πατριάρχου Κον/πόθεως του Νησευτού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:47
Δύση: 19:52

3
Πέμπτη | Thursday

† Ανθίμου ιερομάρτυρος, Βεοκίστου οσίου, Χαρίτωνος μάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:48
Δύση: 19:51

4
Παρασκευή | Friday

Μωυσέως προφήτου, Βαθύτα ιερομάρτυρος, Ερμόντος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:49
Δύση: 19:47

5
Σάββατο | Saturday

Ζωκαρίου πατρός Προδρόμου

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:50
Δύση: 19:46

6
Κυριακή | Sunday

Ανάμνηση του εν Χώναις θαύματος αρχαγγέλου Μιχαήλ, καθοδότης μάρτυρος

9
10
11

Ανατολή: 06:51
Δύση: 19:46

«ΘΕ ΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΝΕ ΕΝΑ ΣΕΙΣΜΟ ΚΟΥΝΗΣΕ ΤΟΝ ΓΛΑΝΗΤΗ ΠΑ ΝΑ ΒΡΕΘΟΥΝΕ ΠΙΟ ΚΟΝΤΑ Η ΞΑΝΘΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗ» Η Κρητική Αδελφότητα Ξάνθης αποτελεί έναν εκ των παλαιότερων πολιτιστικών συλλόγων της πόλης μας, με έτος ιδρυσης το 1934. Σκοπό του Συλλόγου αποτελεί η στενότερη γνωριμία επαφή και συνεργασία μεταξύ των μελών και η ανάπτυξη αλληλεγγύης, πθικής και υδικής υποστήριξης, μεταξύ τους καθώς και η διάδοση της κρητικής παράδοσης και του κρητικού πολιτισμού. Ο Σύλλογος πέραν της αδιάκοπης παρουσίας του στα πολιτιστικά και κοινωνικά δρώμενα της περιοχής, διοργανώνει μαθήματα κρητικών χορών σε Κρήτες και μη ενώ επιδίωξη αποτελεί και η διοργάνωση εκδηλώσεων με σκοπό την προώθηση των ιδεωδών και της ιστορίας της Κρήτης. «Γεννήθηκα στην Ξάνθη!» αναφωνεί ο Μάνος Χατζηδάκης, και συνεχίζει: «Μα η Κρήτη κυκλοφορεί μέσα στο αίμα μου! Ακούω τις φωνές της, νοιώθω το πέλαγος να δέρνεται και να βογγά στα βράχια της, μυρίζομαι το χόμα της, τα περιβόλια της, χιμά οπλένα η ψυχή μου απάνω της να ρουφήξει δύναμη και ομορφιά...»

ΚΡΗΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΞΑΝΘΗΣ

Να μην ζεχάσουν τα παρακολουθίων αυτήν την εβδομάδα

14

Δευτέρα | Monday

† ΥΨΩΣΙΣ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ (νηστεία)
Ημέρα μήνης γενοκονίας Ελλήνων Μικράς Ασίας

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Άνατολή: 06:59
Δύση: 19:32

15

16

Τρίτη | Tuesday

Νικήτα μάρτυρος, Φιλοθέου οσιού, Συμεών Θεσσαλονίκης

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Άνατολή: 07:00
Δύση: 19:31

16

Τετάρτη | Wednesday

Ευφημίας μεγαλομάρτυρος, Μεττινής μάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Άνατολή: 07:01
Δύση: 19:29

17

Πέμπτη | Thursday

† Σφίας, Πλατεώς, Εηπίδος και Αγάπης μάρτυρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Άνατολή: 07:02
Δύση: 19:27

18

Παρασκευή | Friday

Ευμένιου επισκόπου Γορτύνης, Αριόδηνς μάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Άνατολή: 07:04
Δύση: 19:24

19

Σάββατο | Saturday

Τροφίμου και Σαββατου μαρτύρων

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Άνατολή: 07:05
Δύση: 19:22

20

Κυριακή | Sunday

Ευσταθίου μεγαλομάρτυρος, Ιθαρίωνος οσιομάρτυρος

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

οκτώβριος 2015

ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΕΣ & INTERNATIONAL

ΞΑΝΘΗ

ΧΑΡΤΗΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΤΟΠΟΙ - ΣΗΜΕΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

1. ΓΛΑΥΝΗ ΙΔΡΥΜΟΝ
2. ΤΕΜΕΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΟΥ
3. ΔΙΟΙΚΗΣΗ
4. ΔΟΚΥΤΣΑΚΗΝ ΕΘΝΟΣ Δ.Π.Θ.
5. ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ("ΙΩΝΙΟΣ")
6. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΩΜΑΤΙΔΙΟ
7. ΛΑΤΑΝΑ ΑΝΤΙΚΑ
8. ΚΤΙΡΙΟ ΕΠΙΚΟΝΙΟΥ ΤΡΑΠΕΖΑΣ
9. ΛΑΤΑΝΑ ΙΑΝΝΙΤΣΑΣ ΚΡΟΝΟΥΣ
10. ΤΕΡΑΙΟΝ ΚΑΙ ΜΑΡΑΘΩΝΑ
11. ΛΑΤΑΝΑ ΖΕΣΠΟΝΤΩΝ
12. ΝΕΑ ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ
13. ΑΙΓΑΛΕΟΝ
14. ΝΟΜΑΡΙΑ
15. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΩΜΑΤΙΔΙΟ
16. ΛΑΤΑΝΑ ΕΛΛΥΡΙΑΣ
17. ΛΑΤΑΝΑ ΕΛΛΥΡΙΑΣ ΑΙΓΑΛΕΟΝ

Στην Έκτενεπόλη της Ξάνθης πέραν του οικιασμού, υπάρχει κατασκευαστεί ένα κλειστό, καθώς και δύο δημοτικά σχολεία, ένα γυμνάσιο, ένα γενικό λύκειο και ένα ΤΕΕ στα όρια του οικιασμού. Η κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού υπέχει διαφοροποιηθεί σαφώς σε σχέση με τις αρχικές εκπαίδευσης του προγράμματος. Ένα μεγάλο μέρος του οικιασμού δόθηκε κατευθείαν σε μετανάστες-πρόσφυγες από τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες. Σε "παλιννοστούντες ομογενείς" δόθηκαν και οι περισσότερες από τις κατοικίες που πουλήθηκαν από την εταιρεία μετά το 1990, αλλά και κατοικίες που είχαν αρχικά αγοραστεί από αστούς Ξανθιώτες, οι οποίοι κατόπιν άρχισαν να εγκαταλείπουν την περιοχή. Έτσι, σταδιακά παράγεται ένας κοινωνικός διαχωρισμός με σαφή χωρική έκφραση, που ευνοείται από τη μεγάλη απόσταση του συγκροτήματος από το κέντρο της πόλης της Ξάνθης, αλλά ακόμη κι από τα τελευταία συνεκτικά τμήματα του ευρύτερου αστικού ιστού.

Να μην ξεχάσουμε τα παρακολουθούμενα αυτά την εβδομάδα

28

Δευτέρα | Monday

Βαρύος προφήτου, Χαρίτων ομολογούτο,
Νεόφυτοι και Αυξεντίου οιάν

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:13

Δύση: 19:08

1

Πέμπτη | Thursday

Αναυλαϊκό εκ των 70 αποστάθμων, Ρωμανού του Μεγαλούδη, Ιωάννου Κουκουζέζη
Παγκάδαμα πηγέα τρίτης Ήλικας

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:17

Δύση: 19:03

29

Τρίτη | Tuesday

Κυριακού του Αναχωρτού, Πετρωνίας
μάρτυρας

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:16

Δύση: 19:05

30

Τετάρτη | Wednesday

Γρηγορίου ιερομάρτυρος επισκόπου Αρμενίας

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:19

Δύση: 19:05

3

Παρασκευή | Friday

Κυριαρχού ιερομάρτυρος, Ιουστίνης μάρτυρας

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:19

Δύση: 19:05

4

Κυριακή | Sunday

Ιεροθέου επισκόπου Αθηνών, Δομήνικης μάρτυρας

9

10

11

Ανατολή: 07:20

Δύση: 18:58

5

Δευτέρα | Monday

Χαρτίνινα, Ευδοκίμου και Μαμέκθης
μαρτύρων, Μεθόδιος εν Κιμάλτι
Παγκόσμια ημέρα Εκπαιδευτικών

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:21
Δύση: 18:57

Τελευταίο τέταρτο

6

Τρίτη | Tuesday

Θωμά αποστόλου, Ερωτίδος μάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:22
Δύση: 18:55

7

Τετάρτη | Wednesday

Σεργίου και Βάκχου μεγαλομαρτύρων,
Ποιτικρονίου ειεραμάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:23
Δύση: 18:53

8

Πέμπτη | Thursday

Πενταγιάσια οαίας, Πενταγιάσια παρθενομάρτυρος,
Ταινιάσια οαίας

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:24
Δύση: 18:52

9

Παρασκευή | Friday

Ιακώβου αποστόλου του Αθφαίου, Ανδρονίκου
και Αθανασίας, Αβραάμ Δικαίου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:25
Δύση: 18:50

10

Σάββατο | Saturday

Ευταξιπίου και Ευταξιπίας μαρτύρων,
Θεοφύλου ομοιογιγτού.
Παγκόσμια ημέρα Θυσικής Υγείας

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:26
Δύση: 18:48

11

Κυριακή | Sunday

Φιλίππου εκτων? διακόνων, Θεοφάνους του
Γραπτού

9
10
11
12

Ανατολή: 07:27
Δύση: 18:47

Στο πνεύμα που επικρατεί στην Ξάνθη όπου κάθε ένας μας ενσωματώνετε σε μια ομάδα σ' ένα σύλλογο, έτσι κι όσοι βρέθηκαν στην Ξάνθη «γαμπροί, νύφες, φοιτητές, επαγγελματίες» από διάφορες χώρες δημιούργησαν το Διεθνή Σύλλογο Ξάνθης (international club of xanthi).

Να μην χειάσου να παρακολουθήσω αυτήν την εβδομάδα

12

Δευτέρα | Monday

Πρόβου, Ταράχου, Ανδρανίκου μαρτύρων, Συμεών Νέου Βεσσάρου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:28
Δύση: 18:45

13

Τρίτη | Tuesday

Κάρπου, Παπύλου, Αγαθοβάρου μαρτύρων, Χρυσής νεομάρτυρος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:29
Δύση: 18:44

14
Τετάρτη | Wednesday

Ναζαρίου, Γερβασίου μαρτύρων, Κοσμά του Μελιώδου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:30
Δύση: 18:42

15

Πέμπτη | Thursday

Λουκιανού ιερομάρτυρος, Σαβίνου οσίου, Βάρου ομηρούγοτού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:31
Δύση: 18:41

16

Παρασκευή | Friday

Λαογγίνου του Εκατοντάρχου και των συν σιτώ στρατιωτών
Πλακάδια σημέρα διατροφής

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:34
Δύση: 18:37

17

Σάββατο | Saturday

Ματέ προφήτου, Ανδρέου του εν «Κρίσει»
Πλακάδια σημέρα εξόδησης φτώκες

9
10
11
12

Ανατολή: 07:35
Δύση: 18:36

18

Κυριακή | Sunday

† Λουκά αποστόλου και ευαγγελιστού, Μαρίνου μάρτυρος

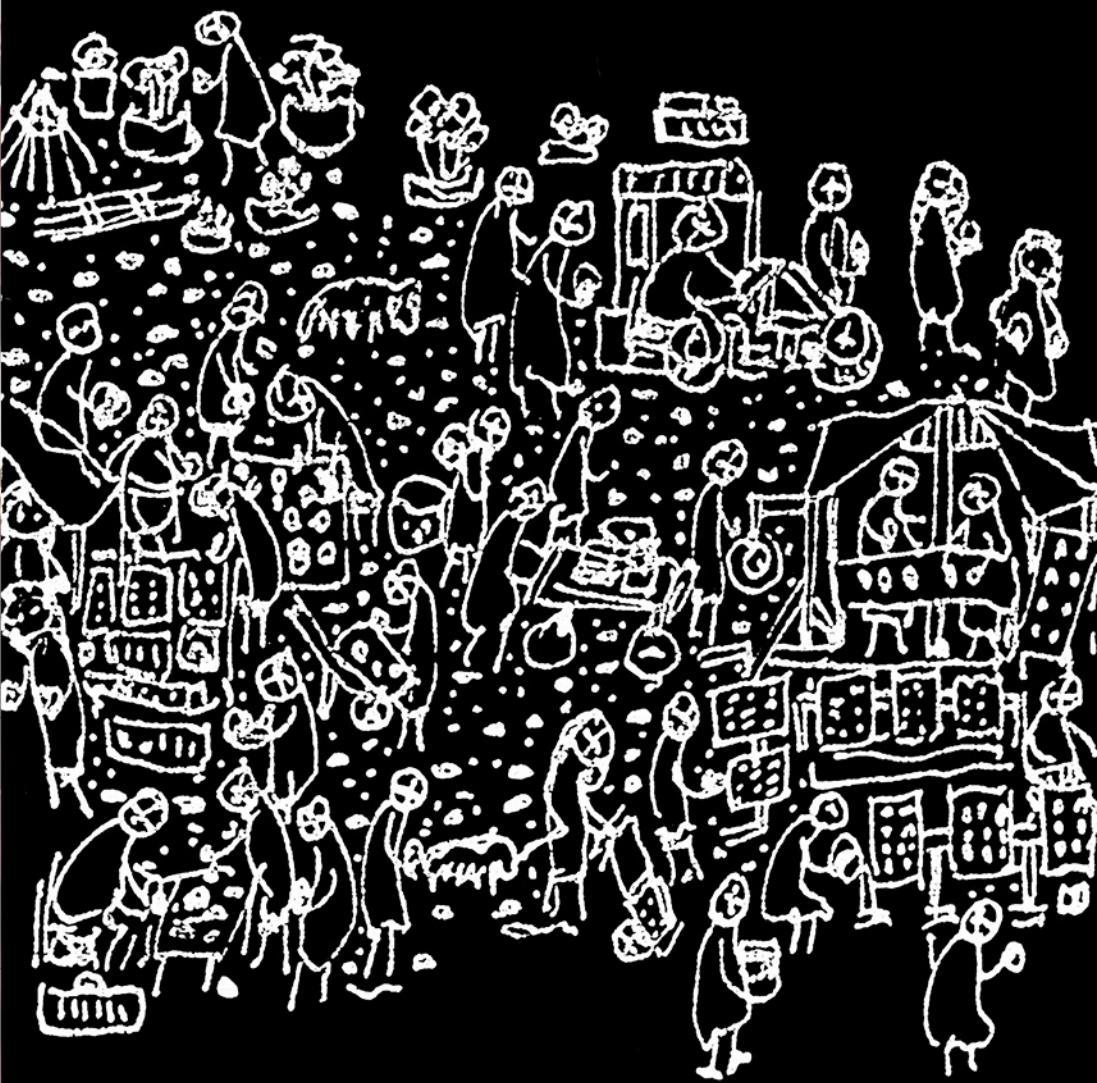
9
10
11

Ανατολή: 07:35
Δύση: 18:36

Νοέμβριος 2015

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΙ, ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ,
ΑΦΡΙΚΑΝΟΙ, ΤΟΥΡΚΟΓΕΝΕΙΣ

Mavíates και Mopáites βρέθηκαν στην Ξάνθη και από τότες οργανωμένοι ως Σύλλογος Πελοποννησίων Ξάνθης «ο γέρος του Μοριά» συμμετέχουν σε πολλές πολιτιστικές δράσεις στην πόλη.

На унізокам на парахождів авіа ти сбогніда

26
Δευτέρα | Monday
† Δημητρίου μεγαθιομάρτυρος του Μυροβήνου

[†] Δημοτέρου μεγαλιθομάρτυρος του Μυροβλύτη

27
Τρίτη | Tuesday

Νέστορος μάρτυρος, Πρόκι

Επέτειος του ΟΧΙ (εθνική γιορτή, αργία)

Avtorji: 06:44
Nivoj: 12:24

卷之三

Ανατολή: 06:
Αύγου: 17:23

ANSWER

Ανατολή: 06:44
Λύρη: 17:22

www.ijerpi.org

29
Πέμπτη | Thursday

Πέμπτη | Thursday

Αναπτυξίς της Πρωτείας Αθηνών σε

30
Παρασκευή | Friday

Παρασκευή | Friday

Κλεόπα και Αρτεμά αποστόλων, Ζνοβίου και
Ζνοβίας μαρτύρων

31
Σάββατο | Saturday

Σάββατο | Saturday

Στάχυος, Απελλίκού, Αριστοβούλιου εκ των 70 αποστόλων.

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

	9
10	10
11	11
12	12
13	Αναστάτωση: 06:50 Δύναμη: 17:18
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
Αναστάτωση: 06:48 Δύναμη: 17:19	9
	10
	11
	Αναστάτωση: 06:51 Δύναμη: 17:17

2

Δευτέρα | Monday

Ακινδύνου, Πηγασίου, Εθνιδοφόρου,
Ανεμποδίστου μαρτύρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:52
Δύση: 17:15

3

Τρίτη | Tuesday

Ακεψιμά, Αειθαλία, Ιωσήφ μαρτύρων, Γεωργίου
Νεοπολίτου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:53
Δύση: 17:14

4

Τετάρτη | Wednesday

Ιωαννίκιου οσίου, Ερμαίου ιερομάρτυρος,
Νικάνδρου επισκόπου Μύρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:54
Δύση: 17:13

5

Πέμπτη | Thursday

Γαλακτίων και Επιστήμης μαρτύρων, Ερμό^ς
και Λίνου αποστόλων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:56
Δύση: 17:12

6

Παρασκευή | Friday

Παύλου πατριάρχου Κών/πόλεως και
ομοιογητού, λουκά οσίου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:57
Δύση: 17:11

7

Σάββατο | Saturday

Τών εν Μεθιπηνή 33 μαρτύρων, Λαζάρου
θαυματουργού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 06:58
Δύση: 17:10

8

Κυριακή | Sunday

† Σύναξης των Παμμεγίστων Ταξιαρχών Μιχαήλ
και Γαβριήλ

9
10
11

Ανατολή: 06:59
Δύση: 17:09

Δημήτρης Χρ. Δαλάτσης

ΟΙ ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Μεγάλο Ζαλούφι, Ιμπρίκ Τεπέ, Μανδρίτσα,
Σουντάνκιοϊ, Αμπαλάρ, Παζάρ Δερέ, Γιλανλή,
Αλτίν Τας, Καράσακλη, Καρατζά Χαλήλ

Αθήνα 2012

ΘΕΟΦΑΝΗΣ ΜΑΛΚΙΔΗΣ

ΑΡΒΑΝΙΤΕΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ
ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ

Γόρδιος

Στην θράκη, υπάρχει ένα πλήθος χωριών που τα κατοικούν Αρβανίτες. Στο νομό Ξάνθης, στο Εράσμιο, στην Κυψέλη και στην Μέλισσα...

Οι Αρβανίτες που κατακιούν αυτά τα χωριά καθώς και στις πόλεις της θράκης, έχουν έλθει στην πλειοψηφία τους, από την Ανατολική θράκη μετά τις καταστροφές που υπέστησαν τα χωριά τους από τους Τούρκους και την ανταλλαγή των πληθυσμών, που ακολούθησαν πριν και μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

Να μην ξεχάσουμε τα παρακολουθίσμενα από την ελδομάδα

Εκεί, μακριά από τα μάτια του κόσμου, συναντά κανέίς τους μαύρους Έλληνες της θράκης. Οι πρόγονοι τους ήρθαν στην Ελλάδα την εποχή της Τουρκοκρατίας, ως σκλάβοι των μπένδων, και παρέμειναν στην χώρα μας. Σκλάβοι της άγνωστης είναι σήμερα οι απόγονοι εκείνων των Αφρικανών. Έλληνες, με εξωτική όψη και μουσουλμανικά ονόματα, οι οποίοι δεν ξέρουν πότε ήρθαν και από πού. Κάποιοι θεωρούν ότι οι πρόγονοί τους ήρθαν ως μισθοφόροι των Αγγλών στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι ρίζες ενός ολόκληρου χωριού είναι αμελητέα ποσότητα στα κιτάτια της παγκόσμιας ιστορίας.

Της ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΤΖΑΒΕΛΑ Φωτ.: ΙΛΧΑΝ ΕΦΕΝΤΙ

«Τα παιδιά μας τώρα άλλαξαν, έγιναν παρδαλά. Ο γιος μου πήρε νύφη ασπρη. Χάνεται το μαύρο σιγά σιγά». «Τι ψάχνεις κουρτσούδι μ';» λέει ο βοσκός του χωριού. Έχει αφρικανικά χαρακτηριστικά και θρακιώτικη προφορά. Συνδυασμός που ξενίζει όποιον τυχαία περάσει από το Άβατο, λίγα χιλιόμετρα έξω από την Ξάνθη.

Να μην ξεχάσουμε τα παρακολουθούμενα αυτήν την εβδομάδα

9

Δευτέρα | Monday

† Νεκαρίου Αιγάνων, Οντωτόφορου μάρτυρος, Θεοκτίστης οαίας

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:00

Δύση: 17:08

10

Τρίτη | Tuesday

Οικυμπά, Ροδίων, Εράστου αποστόλιων, Αρσενίου Καππαδόκου

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:02

Δύση: 17:07

11

Τετάρτη | Wednesday

Μηνά μεγαλομάρτυρος, Βίκτωρος και Βικεντίου μαρτύρων

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:03

Δύση: 17:06

Νέα σελίδην ○

12

Πέμπτη | Thursday

† Ιωάννου Εθελμάνος, Νείρου Ασκητού, Νείρου Μυροβήντου

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:00

Δύση: 17:05

13

Παρασκευή | Friday

† Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Δαμασκηνού νεομάρτυρος εκ Γαζιτά

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:02

Δύση: 17:07

14

Σάββατο | Saturday

† Φιλίππου αποστόλου, Κωνσταντίνου νεομάρτυρος του Υδραίου

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:06

Δύση: 17:03

15

Κυριακή | Sunday

† Γουριά, Σαμμωνά, Αβίβου μαρτύρων (αρχι νησιών Χριστουγέννων)

9

10

11

Ανατολή: 07:08

Δύση: 17:02

16

Δευτέρα | Monday

† Μαθήσου του αποστόλου και ευαγγελιστού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:09

Δύση: 17:01

17

Τρίτη | Tuesday

Γρηγορίου Νεοκαισαρείας, Γενναδίου και Μαζίου αρχιεπισκόπων Κων/πόλεως
Επέτειος του Πολυτεχνείου (ασαλική γιορτή)

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:10

Δύση: 17:00

18

Τετάρτη | Wednesday

Πιλάτωνος μεγαλομάρτυρος, Ρωμανού
μάρτυρας, Ζακαιάου διακόνου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:11

Δύση: 16:59

19

Πέμπτη | Thursday

Αθηναϊκού προφύτου, Βαρθαώμ, Ηθιοδάρου
μαρτύρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:12

Δύση: 16:59

20

Παρασκευή | Friday

Γρηγορίου του Δεκαπολίτου, Πρόκρου
πατρίδρου Κων/πόλεως

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:15

Δύση: 16:57

21

Σάββατο | Saturday

† ΤΑ ΕΙΣΩΔΙΑ ΤΗΣ ΥΠΕΡΠΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
Παγκόσμια ημέρα πληρότητας

9
10
11
12

Ανατολή: 07:16

Δύση: 16:58

22

Κυριακή | Sunday

† Αρχίπου, Φιλήμονος, Όντσιμου αποστόλων,
Καθηλίστου Ξανθοπούλου

9
10
11

Ανατολή: 07:16

Δύση: 16:57

Οι Τουρκογενείς είναι μία από τις ομάδες της μουσουλμανικής μειονότητας [κατά το κείμενο της συνθήκης της Λοζάννης του 1923] που ζει στην ελληνική θράκη. Πρόκειται για τους απογόνους των μη ανταλλάξιμων [établis] μουσουλμάνων κατά την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας το 1923.

Στη φωτογραφία τουρκογενείς μαθητές κατά τη διάρκεια της δεύτερης βουλγαρικής κατοχής.
Τα σχολεία τους όπως και τα άλλα σχολεία «λειτουργούσαν» με τη βουλγαρική αλφάριτη.

Να μην ζητάω να παρακαλεσθώ αυτήν την εβδομάδα

Οκτώβριος 2015

«ΞΑΝΘΙΩΤΕΣ»

— 140 —

συγχρόνων δεκάτης τηρήσιμων λόγιστικών και διοργανικών πλαισίων των συνήθων. Ήγει ούτε πανταζόνημα της είς Νεαρόχρονων καὶ Σταυρόχρονων, 1 πρωτοπρετορίας ή της Τσέτσης καὶ 3 παραπτήματα.

Οι ανθεκόντες εἰς τὴν δύναμιν τῆς Ἐνάσσου
Γερά γυναικὸν Συντετριψμοῖς

Συντετριψμοῖς	Ἐπανανύμια
Ἄσσηρον	Ἄγ. Παρακεκυηὴ Νεοχωρίου
Γαλενίς	Μέλισσα
Γεννητικαῖς	Πρέσβεις
Δαχ. γῆς	Ὄνδροις Πρέσβεις
»	Μέλισσα
Συγχρ.	Προστρέψγων
Ιάσιους	Ξάνθης
Ιάνουας	Πρέσβεις
Κεραυνός	Ἐργαστικαῖς
Κεραυνόφρατος	Ἀριλονέρεσσας Πιτεινός
Κετ. αἴσιος	Οἰκονομία
Κεμμερίων	Σελήνη Απολέπτρωτος Δῆμητρας Οὐράνια
»	Πρέσβεις
Κοζάρη	Κοίμ. Θεοτόκου Πετροχωρίου
Κομιητῶν	Σωτηρίας Εδέμαρκα
»	Ἄγιος Τράπεζας Πιαστηρίου
Κριωνικῶν	Ἀνατολής
Κυψέλης	Κυψέλης Αλληλεγγύης
Λαϊνηρής	Ἄστρης Τράπεζας Δήμητρας
Λεπτοστερνῶν	Ἄστρης Τράπεζας Αγ. Γεωργίου Πολυετεῖος
Λιόβρον	Πρέσβεις
Μάνης	Πρέσβεις
Μ. Βάνδηρος	Ἀναγέννησις Σελέρου
Μαρσίνης	Ἄδυτονός Εδέμαρκας
Ν. Μορσινής	Ἐπιτίς
Νέας Αγίας	»

— 141 —

Σταυρουπόλεως	Ἄλγηθεια	Χιονίστρα;
»	Εὔπηγγαλησμός;	Ἔλλεις;
Τριπάνιου	Ἄντερος θεοῦ:	Χρύση;
Φελλούντας	Πρέσβεις	Κεράτιστλερ

ΚΑΠΙΝΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΞΑΝΘΗΣ

Διοικητικὸν Συμβούλιον
Χρ. Χρηστίδης πρεσβέτερος; Ἀπ. Ιατρίδης ἀντιπρόερερος; Ἀμεδανός Οδυν: ταψίας, Φράνκ Τόρνερ, Κίμων Λεωνίλλας, Η. Μπαύπουνος καὶ Ἀγκελ Μανουκίη σύμβουλοι.

Καπνέμποροι Ξάνθης

Χρ. Χρηστίδης, Ἐπ. Ἀδελφῷ, Α. Μ. Μιαοριάν, Ταχέη, Χ. Ταχεράν, Ἐπικρ. Ἀξέντα Τριπάνι Ιτιλιάν, Ἐπικρ. Γκλέν Τομπάνι Κο Ιν., Ἐπικρ. Δημήτριου Τομπάνι δρ δη Ορούς, Αριστείδης Φωκιώνος, Γρεύκουρα Ζάλταμαν, Ανάργυρος Σιγάδας, Επικρ. Γκρέου Τομπάνι Κο Ιν., Μπέρρ καὶ Σίρι, Ἐπικρ. Κομμέροιαν Κο δρ Σαλδίνια Λιμετάδ., Επικρ. Ἐρμαν Σπήρερ καὶ Σίρι, Α. Ε. Ἐξανωτής, Ἐλληνικοῦ Καπτηνοῦ, Νικήλας Σταγαρίας, Νικήλας Μοράζης, Δ. Ἀρθέτης, Παναγ. Μπάνουνος, Φρ. Ὀρεζανίδης, Χαρδή Βίνης, Σούλετζην Φαΐκ, Ιαλάρ Σούλετζην, Χανήλ Χαλμή, Ἀλέξανδρος Βακηλήγιου, Φωκίων Καρδάζηστολος, Ἐπεκνιάς Στεργάζης, Ἀντόνιος Σφέρτες, Ἀντόνιος Παπαδόπουλος, Κωνσταντίνος Ρογένης.

ΦΙΛΟΣΦΟΡΙΚΟ

Η αστική τάξη της Ξάνθης

Από την περίοδο ακμής της πόλης (1860) οργανώνεται διοικητικά με την μορφή των κοινοτήτων απλά και με συλλόγους ομάδες συντεχνίες και σωματεία που προστατεύουν τα οικονομικά και εργασιακά συμφέροντα των κατοίκων.

«... Αποτέλεσμα της οικονομική ανάπτυξης (1860 - 1913) είναι η δημιουργία μιας ισχυρής κοινωνικά και οικονομικά αστικής τάξης, και εκείνης των καπνεργατών που προσδίδουν υποδομή οργάνωσης της κοινωνίας σε καλά δομημένες ομάδες και σωματεία. Η αστική τάξη αποτελείται από τους καπνεμπόρους φυσικά, τους καπνομεσίτες, τους αντιπροσώπους των μεγάλων εταιρειών και μεγαλέμπορους ἀλλων αντικειμένων. Δίπλα σε αυτές τις δύο κυριάρχες κοινωνικές ομάδες, ένα πλήθος μικρομεσαίων εμπόρων και βιοτεχνών, συμπληρώνουν το μωσαϊκό των αστών της πόλης».

Ενδεικτικό για την τάξη των κατοίκων της πόλης είναι ίσως το απόσπασμα που ακολουθεί, από το περιοδικό Μέντωρ της Σμύρνης (1871):

«Οι κάτοικοι της Ξάνθης, φιλοπάτριδες, νοήμονες και φιλομαθείς, ανέπτυξαν από τινάν ιδίως επτάν μέγιστον προς την πρόσδοσην ζάλον, ανενδότως καταγινόμενοι εἰς την ιθικήν προαγωγήν και βελτίωσην των κοινών και προθύμως επαρκούντες εἰς τα υλικά του τόπου ανάγκας. Την διανοητικήν και ιθικήν προ πάντων μόρφωσιν των εαυτών τέκνων περί πλείστου ποιοισύμενοι, συντροπούσιν αξιόλογα εκπαιδευτικά καταστήματα».

Έκδοση ΦΕΞ 2014 «Χάρος - Ξάνθη - Η Ζωή της αστικής τάξης στην Ξάνθη στις αρχές του 20^{ου} αι.»

30

Δευτέρα | Monday

† Ανδρέου αποστόλου του Πρωτοκήπου, Φρουμεντίου επισκόπου Αιθιοπίας
Παγκόσμια ημέρα κατά του AIDS

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:25
Δύση: 16:53

1

Τρίτη | Tuesday

Ναούμι προφήτου, Θιβαρέτου του Επείρου
Παγκόσμια ημέρα κατά του AIDS

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:26
Δύση: 16:53

2

Τετάρτη | Wednesday

Αθβακούμι προφήτου, Μυρόπον μάρτυρος,
Κυριλλού Φιλελέωτου
Παγκόσμια ημέρα εξάπλισης της δουλειάς

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:27
Δύση: 16:52

3

Πέμπτη | Thursday

Σοφανίου προφήτου, Αγγελή νεομάρτυρος του εν Χίῳ
Παγκόσμια ημέρα στόμων με ειδικές ανάγκες

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:28
Δύση: 16:52

4

Παρασκευή | Friday

Ταβράφας μεγαλομάρτυρος, Ιωάννου Δαμασκηνού, Σεραφείμ επισκόπου Φαναρίου

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Ανατολή: 07:30
Δύση: 16:52

5

Σάββατο | Saturday

† Σάββα Ηγιασμένου, Διογένου μάρτυρος
Παγκόσμια ημέρα κατά του AIDS

9

10

11

12

Ανατολή: 07:30
Δύση: 16:52

6

Κυριακή | Sunday

† Νικοθάου αρχιεπισκόπου Μύρων, Νικοθάου νεομάρτυρος Καραμάνου

9

10

11

Ανατολή: 07:31
Δύση: 16:52

7

Δευτέρα | Monday

† Αμφρασίου επισκόπου Μεδιοθάνων,
Γρασίμου Ευθίων
Διεθνής ημέρα υποθηκής ασφαλείας

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:32

Δύση: 16:52

8

Τρίτη | Tuesday

Σωαθέντων, Αποθίτω, Τυχικό έκ των 70
αποστόλων, Παταπίου ασίου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:33

Δύση: 16:52

9

Τετάρτη | Wednesday

† Σύγχρονης αγίας Άννης, Άννης προφήτηδος

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:33

Δύση: 16:52

10

Πέμπτη | Thursday

Μηνά Καθηλικήδου, Ερμογένους, Ευγράφου
μαρτύρων
Παγκόσμιο π.μ. Διεθ. Αυγούστα & Ανθρω. Δικαιομάτων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:34

Δύση: 16:52

11

Παρασκευή | Friday

Δανιήλ και Λουκά των Στυπίτων
Ημέρα του Πανιού, ημέρα της UNICEF

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:35

Δύση: 16:52

12

Σάββατο | Saturday

† Σπυρίδωνας του Βαυματουργού, Ιωάννου
επισκόπου Ζηνών

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:36

Δύση: 16:52

13

Κυριακή | Sunday

Ευαγρατίου, Αυξεντίου, Θρέστου μαρτύρων,
Λουκίας παρθένου

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

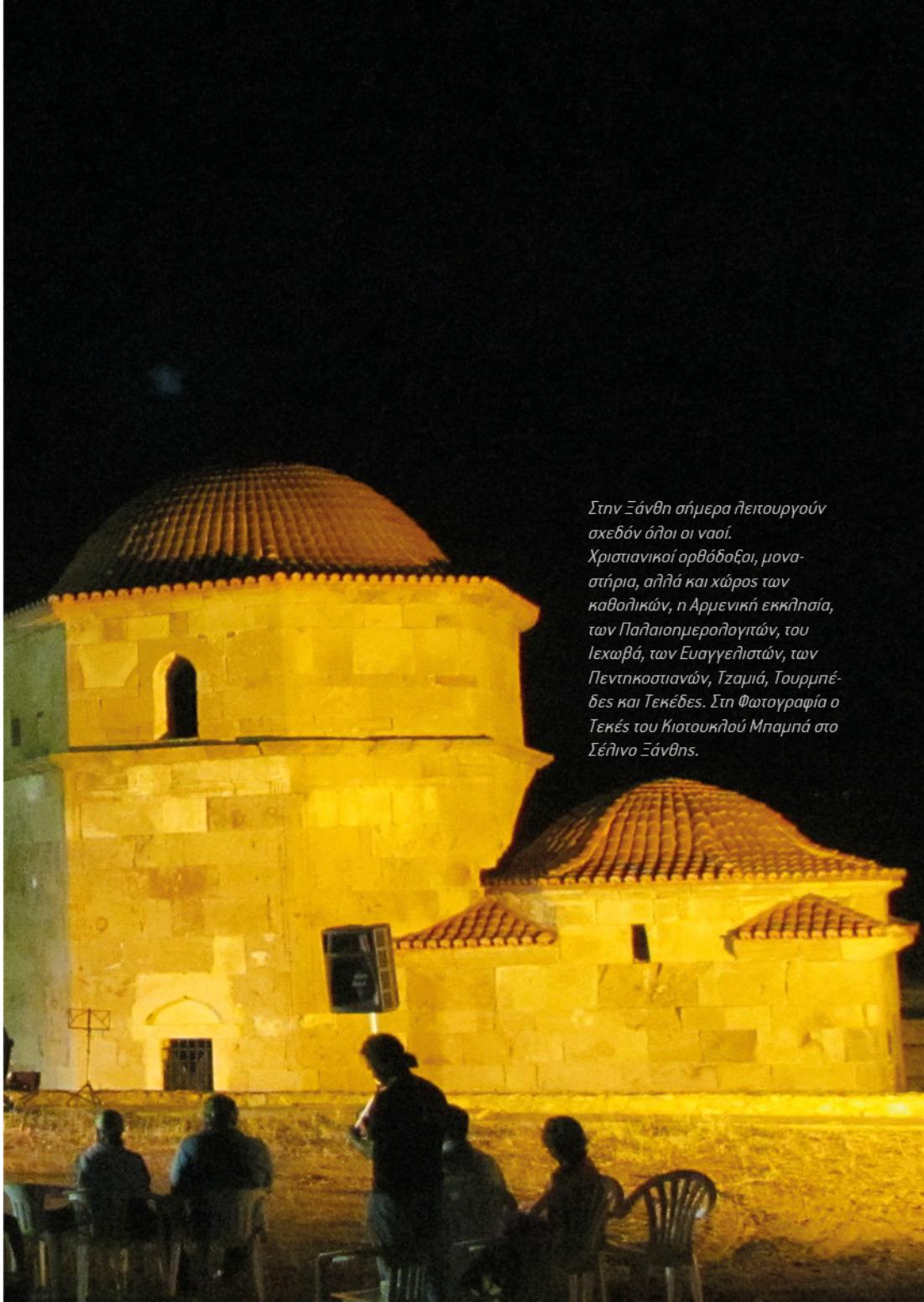
Ανατολή: 07:37

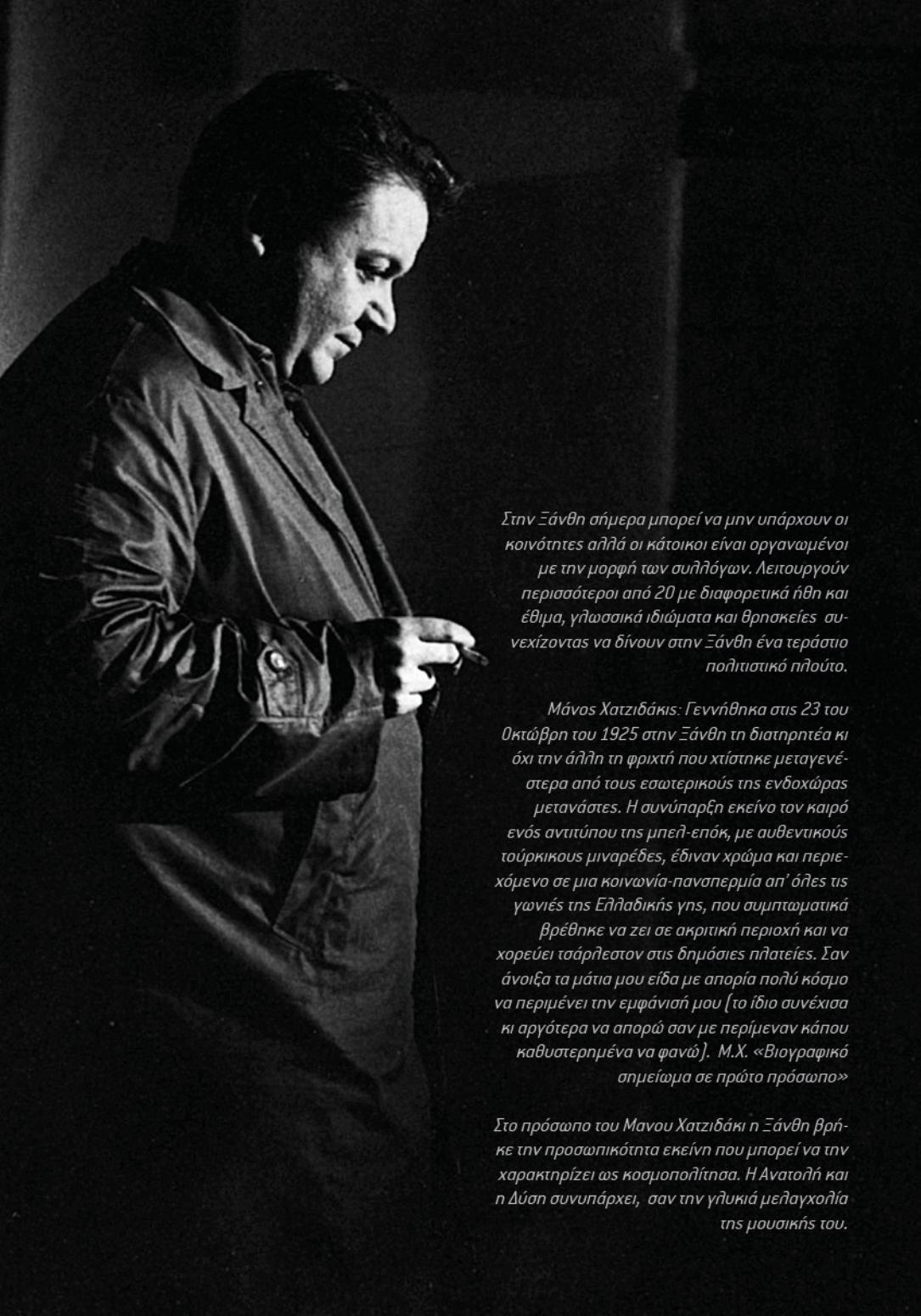
Δύση: 16:52

Νέα σελήνη ☽

Στην Ξάνθη σήμερα λειτουργούν
σχεδόν όλοι οι ναοί.

Χριστιανικοί ορθόδοξοι, μονα-
στήρια, απλά και χώρος των
καθολικών, η Αρμενική εκκλησία,
των Παλαιομερολογιτών, του
Ιεχωθά, των Ευαγγελιστών, των
Πεντικοσιανών, Τζαμιά, Τουρμπέ-
δες και Τεκέδες. Στη φωτογραφία ο
Τεκές του Κιοτουκλού Μπαμπά στο
Σέλινο Ξάνθης.

Στην Ξάνθη σήμερα μπορεί να μην υπάρχουν οι κοινότητες αλλά οι κάτοικοι είναι οργανωμένοι με την μορφή των συλλόγων. Λειτουργούν περισσότεροι από 20 με διαφορετικά ήθη και έθιμα, γηλωσσικά ιδιώματα και θρησκείες συνεχίζοντας να δίνουν στην Ξάνθη ένα τεράστιο πολιτιστικό πλούτο.

Μάνος Χατζιδάκης: Γεννήθηκα στις 23 του Οκτώβρη του 1925 στην Ξάνθη τη διατηρητέα και όχι την άλλη τη φρική που κτίστηκε μεταγενέστερα από τους εσωτερικούς της ενδοχώρας μετανάστες. Η συνύπαρξη εκείνο τον καιρό ενός αντιτύπου της μπελ-επόκη, με αυθεντικούς τούρκικους μιναρέδες, έδιναν χρώμα και περιεχόμενο σε μια κοινωνία-πανσπερμία απ' όπες τις γωνιές της Ελλαδικής γης, που συμπλωματικά βρέθηκε να ζει σε ακριτική περιοχή και να χαρεύει ταύρισταν στις δημόσιες πλατείες. Σαν άνοιξε τα μάτια μου είδα με απορία πολύ κόσμο να περιμένει την εμφάνισή μου [το ίδιο συνέχισα κι αργότερα να απορά σαν με περίμεναν κάπου καθυστερημένα να φανά]. Μ.Χ. «Βιογραφικό σημείωμα σε πρώτο πρόσωπο»

Στο πρόσωπο του Μάνου Χατζιδάκη η Ξάνθη βρήκε την προσωπικότητα εκείνη που μπορεί να την χαρακτηρίζει ως κοσμοπολίτησα. Η Ανατολή και η Δύση συνυπάρχει, σαν την γλυκιά μελαγχολία της μουσικής του.

14

Δευτέρα | Monday

Θύρσος, Φιλήμονας, Αποθήλιανού, Αρριανού μαρτύρων

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:38
Δύση: 16:52

15

Τρίτη | Tuesday

† Εικευθείριος ιερομάρτυρος και Ανθίσ της μπρός αυτού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:39
Δύση: 16:53

16

Τετάρτη | Wednesday

Αγγαίου προφήτου, Θεοφανούς βασιλίσσης, Μοδέστου ιεροσύνημαν

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:39
Δύση: 16:53

17

Πέμπτη | Thursday

† Διονυσίου Ζακύνθου, Δανιήλ προφήτου, Τριάν Παΐσιου

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:40
Δύση: 16:53

18

Παρασκευή | Friday

Σεβαστιανού, Ζωής μαρτύρων, Δανιήλ οσίου του Μογδοβρού

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:41
Δύση: 16:54

19

Σάββατο | Saturday

Βονιφατίου, Ευτυχίου και Θεσσαλονίκης μαρτύρων

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:41
Δύση: 16:54

20

Κυριακή | Sunday

† Ιγνατίου του Βεοφόρου, Ιωάννου της Κρονστάνδης

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ανατολή: 07:41
Δύση: 16:54

Πρώτο τέταρτο

ΤΟ «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 2015
ΞΑΝΘΗ - ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΕΣ» ΚΥ-
ΚΛΟΦΟΡΗΣ ΤΟ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2014
ΠΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΦΙΛΟΠΡΟΟΔΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ ΞΑΝΘΗΣ (Φ.Ε.Ξ.). ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΣΑΜΟΥΑ 85 ΓΡ. ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕ-
ΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ
ΕΚΑΝΕ Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ZOOM ART GROUP.

**Φιλοπρόοδη Ένωση Ξάνθης
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΞΑΝΘΗΣ**

Αντίκα 7, 67100 Ξάνθη
Τηλ.: 25410 25421, 6937120986
E-mail: fexanthis@gmail.com

www.fex.org.gr

<https://www.facebook.com/FEXANTHI>